

DİPLOMATİYA ALƏMİ

WORLD OF DIPLOMACY
JOURNAL OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF REPUBLIC OF AZERBAIJAN

№ 30, 2011

EDITORIAL COUNCIL

Elmar MAMMADYAROV	Minister of Foreign Affairs (Chairman of the Editorial Council)
Novruz MAMMADOV	Head of the Foreign Relations Division, Administration of the President of the Republic of Azerbaijan
Araz AZIMOV	Deputy Minister of Foreign Affairs
Khalaf KHALAFOV	Deputy Minister of Foreign Affairs
Mahmud MAMMAD-GULIYEV	Deputy Minister of Foreign Affairs
Hafiz PASHAYEV	Deputy Minister of Foreign Affairs
Nadir HUSSEINOV	Deputy Minister of Foreign Affairs
Elman AGAYEV	Acting Director of the Foreign Policy Planning and Strategic Studies Department, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan

EDITORIAL BOARD

Nurlan ALIYEV	Third Secretary Foreign Policy Planning and Strategic Studies Department, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan
----------------------	--

@ All rights reserved.

The views expressed in articles are the responsibility of the authors and should not be construed as representing the views of the journal.

"World of Diplomacy" journal is published since 2002.

Registration N@ 1161, 14 January 2005

ISSN: 1818-4898

Postal address: Foreign Policy Planning and Strategic Studies Department,

Ministry of Foreign Affairs, Sh.Gurbanov Str. 4, Baku AZ 1009

Tel.: 596-91-03; 596-93-31 e-mail: css@mfa.gov.az

MÜNDƏRİCAT - CONTENTS - СОДЕРЖАНИЕ

RƏSMİ XRONİKA – OFFICIAL CHRONICLE – ОФИЦИАЛЬНАЯ ХРОНИКА

Diplomatic activity of the President of the Republic of Azerbaijan,
H.E. Mr. I.Aliyev in first quarter of 2011..... 4-25

Diplomatic activity of the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan,
H.E. Mr. E.Mammadyarov in first quarter of 2011..... 26-36

XƏBƏRLƏR – NEWS – НОВОСТИ

Official visit of the President of the European Commission
to the Republic of Azerbaijan..... 37-42

Official visit of the President of the Swiss Confederation
to the Republic of Azerbaijan..... 43-47

NATO International School of Azerbaijan – Winter Session
“NATO’s New Strategic Concept: Perceptions and Challenges”
30 January – 6 February, Baku..... 48-49

AZƏRBAYCAN TARİXİNİN QANLI YADDAŞI BLODDY MEMORIES OF THE HISTORY OF AZERBAIJAN КРОВАВАЯ ПАМЯТЬ ИСТОРИИ АЗЕРБАЙДЖАНА

Black January – 20 January 1990..... 50

Khojaly Massacres – 26 February 1992..... 51-52

31 March – The Day of Genocide of Azerbaijanis..... 53

ARXIV SƏNƏDLƏR – AZƏRBAYCAN VƏ MİLLƏTLƏR LİQASI ARCHIVE DOCUMENTS – AZERBAIJAN AND THE LEAGUE OF NATIONS АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ – АЗЕРБАЙДЖАН И ЛИГА НАЦИЙ

Memorandum on the application for the admission of the Republic of Azerbaidjan
to the League of Nations. Memorandum by the Secretary-General
(November 1920)..... 54-57

Letter from the President of the Peace Delegation
of the Republic of Azerbaidjan
(December 1920)..... 58-60

MƏQALƏLƏR - ARTICLES – СТАТЬИ

- Олег КУПЧИК, Али ДАМИРОВ
К вопросу об украино-азербайджанских
дипломатических отношениях в 1917 – 1921 гг..... 61-65
- Renée GENDRON
Nagorno-Karabakh, Breaking the Impasse by Changing the Dynamics 66-71
- Şəfa QASIMOVA
Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasında
BMT Baş Assambleyasının rolu və Azərbaycanın bu qurumdakı fəaliyyəti..... 72-81
- Nurlan ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Avropa İttifaqı
ilə əməkdaşlığının inkişaf mərhələləri..... 82-86
- Aidə RƏCƏBOVA
Hüquqi dövlətdə cəmiyyətin demokratikcəsinə təşkili..... 87-93
- Elçin ƏKBƏROV
Azad iqtisadi zonalar və Azərbaycan..... 94-98

YENİ NƏŞRLƏR – NEW PUBLICATIONS – НОВЫЕ ИЗДАНИЯ

- Rauf CƏFƏROV
Böyük və regional dövlətlərin Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya dair siyasəti..... 99

DIPLOMATIC ACTIVITY OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, H.E. Mr. ILHAM ALIYEV IN SECOND QUARTER OF 2010

VISITS BY THE PRESIDENT OF AZERBAIJAN H.E. Mr. ILHAM ALIYEV

16 – 18.01.2011

Official visit to the Republic of Latvia

On 16 January 2011 President Ilham Aliyev left for the Republic of Latvia for an official visit. At the Riga International Airport, decorated with state flags of Azerbaijan and Latvia, a guard of honor was lined up in honor of the Presidents. President Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva were welcomed by high-level state and government officials of Latvia.

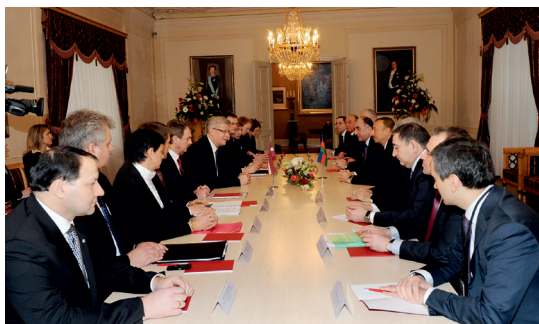

On 17 January 2011 the official welcome ceremony was held for Ilham Aliyev at the residence of Latvian President – the "Riga" Castle. President of Latvia Valdis Zatlers and his spouse Lilita Zatlers welcomed President of Azerbaijan Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva. State and governmental officials of Latvia were introduced to Azerbaijani President Ilham Aliyev, while the members of the Azerbaijani delegation to Latvian President Valdis Zatlers. President Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva signed an honorary guest book at the "State Emblem" Hall of the "Riga" Castle.

Following official welcome ceremony in Riga, Azerbaijan President Ilham Aliyev met with Latvian President Valdis Zatlers in private. During the meeting, the sides expressed satisfaction with successful development of relations in various fields between the two countries, while noting the existing good prospects for deepening of cooperation.

During the talks, the importance of Azerbaijan and Latvian relations for expanding cooperation within the framework of the European Union was highlighted and bilateral relations and international issues were discussed.

Following a one-on-one meeting, President Ilham Aliyev and President of the Republic of Latvia Valdis Zatlers held an extended meeting in the presence of delegations in Riga. The sides discussed negotiations over the resolution of the Armenia-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict, relations between the two countries in economic, energy, ICT, mutual investment making, humanitarian, educational spheres. The parties emphasized the importance of bilateral relations for cooperation in the framework of the European Union and expressed confidence in the further expansion of this cooperation.

On the same day, document signing ceremony took place between Azerbaijan and Latvia in Riga. Presidents Ilham Aliyev and Valdis Zatlers signed the "Joint Declaration of Presidents of the Republic of Azerbaijan and the Republic of Latvia". Minister of Emergency Situations of the Republic of Azerbaijan, Kamaladdin Heydarov, and Minister of Internal Affairs of Latvia, Linda Murniece signed an "Agreement on cooperation on warning and elimination of emergency situations between the Governments of the Republic of Azerbaijan and the Republic of Latvia". Azerbaijan Minister of Taxes, Fazil Mammadov, and Director-General of Latvian State Revenue Service, Nelija Jezdakova, signed an "Agreement on exchange of information and mutual administrative assistance on issues related to proper implementation of tax legislation between the Ministry of Taxes of the Republic of Azerbaijan and the State Revenue Service of the Republic of Latvia".

Following a document signing ceremony between Azerbaijan and Latvia, President of Azerbaijan Ilham Aliyev and Latvian President Valdis Zatlers held a joint press conference.

Statement by Latvian President Valdis Zatlers

- It is my delight to welcome my friend, President of Azerbaijan Ilham Aliyev, here in Riga. The atmosphere of his visit was very good, and we have very fine intentions in terms of strengthening economic and cultural co-operation between our countries.

The relationship between our countries has developed very positively. We can see, for instance, that during these years of economic decline, the level of economic co-operation between Azerbaijan and Latvia has nevertheless increased by 10%. The business forum that is taking place today and the one which took place during my visit to Baku represent another step toward closer economic relations between us. The Azerbaijani-Latvian Business Council is being established today, and that means that stronger links between the two countries will be ensured not just by governments and heads of state, but also by businesspeople themselves.

As we look into the future, we see that we can use the Eastern Partnership project to improve our bilateral relations, as well as to facilitate closer co-operation between the EU and Azerbaijan. We had a very good discussion about co-operation in education, information technologies and national governance. We also talked about the partnership that could be established between our countries when it comes to border guards and customs issues. I believe that it is of key importance for the Eastern Partnership programme to be successful. It is important for Azerbaijan to speak about this partnership very clearly in terms of the context in which it sees the partnership and the way in which Latvia can make an investment in promoting the relationship between the EU and Azerbaijan. Of course, we also talked about energy issues, because Azerbaijan performs a specific and important role in the delivery of energy resources to Europe. On both sides we will be doing everything possible to increase this role even further.

There were many other questions that we discussed. I would be happy now to answer your questions.

Statement by President of Azerbaijan Ilham Aliyev

- Mr. President, dear ladies and gentlemen, first of all I would like to point out that I am very glad to be again in a friendly Latvia. Mr President, I would like to stress my gratitude to you for having invited me to Latvia. I am confident that my visit will play important role for the development of Latvia and Azerbaijani relationship. Mr President, we remember your visit to Azerbaijan in 2009 and the agreements reached during the visit are being implemented successfully. Important documents, signed today, I am confident that these documents will define our relationship in a years to come. Among the signed documents I would like to highlight the joint declaration, because it is

very important document, which covers all the future trends of our cooperation in the future. We can say that Latvian President has some aspects issued we have discussed today. I would like just to add both, in political, economical and culture fields we have broad perspective and opportunities for co-operation. Our countries are friendly countries. Our political relationship is at the highest level, and I am sure that should be done in economic spheres will also help to bring these relationships up to the level of political relationship. For those reasons we will have business forum. That is very important for us, and together with me more than 50 business people came from Azerbaijan to Latvia to take part in that event and to conduct the exchange of point of views with themselves.

As for an energy issues are concerned I would like to say that Azerbaijan is a very successful cooperating with the European Union. On January 13, President of European Commission Mr José Manuel Barroso has been visited out country, ending it we have signed the dual declaration managing issues between Azerbaijan and European Union. And of course this declaration is defining the trends of our future cooperation. I am confident that the issues covered in that declaration will be able to be started to implement in 2011. Azerbaijan has rich oil and gas resources, and our country is supplying the oil and gas to various suppliers and our country is ready to give its contribution to energy security of Europe.

Today we have also exchanged our views on regional issues. In particular, we have touched upon the Armenian – Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict. I have briefed President Zatlers about the latest status of the talks about Nagorno-Karabakh conflict. This issue is pending still over the years, and I think that it should be solved in accordance with international law norms, in a frame of a territorial integrity of the Republic Azerbaijan. International organization like United Nations, OSCE, the Council of Europe, European Parliament and other organizations have adopted their resolution, and this should be solved at a base of these resolutions.

As far as for Eastern Partnership is concerned, Azerbaijan expresses great hopes to the implementation of this programme. I am confident that the implementation of this programme will bring us closer to Europe.

Thank you.

* * *

Then, the Presidents took questions from journalists.

- My question is for both heads of state. You spoke about the chance to work together in the area of the economy. Could you perhaps sketch out the specific sectors in which this might happen? And could you also tell us a bit about the plan to attract Azerbaijani cargoes to the port in Rīga?

President Valdis Zatlers: There are quite a few directions for economic co-operation. We are accustomed to the fact that Latvia exports food products which are popular in a great many countries, including Azerbaijan. We also have a great deal of interest and many opportunities to export Latvian IT solutions to private companies and government institutions in Azerbaijan. We also talked about ways in which we can work together in the field of education, because education, too, is an export product to a certain degree. We talked about the mutual interests of Azerbaijan and Latvia. We also talked about transport and the energy sector.

The business forum, I might add, will present us with even further opportunities. I might mention one project that I think is very positive – the “Language Shore” project. It is a translation project which we could digitise, because it allows small nations to use their language on the Internet, to translate things, understand things and become more accessible. There are a great many opportunities here, because both Latvia and Azerbaijan are modernising their societies and their economies.

President Ilham Aliyev: I have to note that in economic sector our relations are still not at the level of our political relations, and I am confident that thanks to the events, taken by us, will also have brilliant results in this sphere, too. Among the areas of cooperation I would like to note the information and communication technologies issue. You know that Azerbaijan gives an importance to this area. I am confident that Latvia has done a lot in this sphere. In the field of agriculture we have also broad prospective for interaction, in the field of energy, in the field of the mutual investments – I think that we have to be more attentive to this. Today Azerbaijani companies bring already their capital to the foreign markets, and we are making large investments in foreign markets. The business forum, that we will have today, the companies, that will take part in business forum, are the leading companies of Azerbaijan, they have great experience in that and they have already financial capabilities. I am sure that these issues will be addressed in a multilateral format and will be also discussed by the Intergovernmental Commission. The next meeting will be held in Riga in several months, and all proposals, I think, can be analyzed and be inserted in the agenda of our future economic cooperation.

President Valdis Zatlers: To allow you better to understand how popular the business forum is in Latvia, I can tell you that more than 250 businesspeople from Latvia are taking part.

- My question is for both presidents. What do you think about the promise of investments on the part of companies from both countries?

President Ilham Aliyev: I have noted already in my statement that this area can be absolutely promising and we welcome Latvian investments in the economy. I am confident that these investments will help to diversify Azerbaijani economy. Today in Azerbaijan we pay big attention to all sectors of Azerbaijani economy. We have to strive to reduce to the minimum level our dependence on oil and gas sector, and we are already successful in that. In order to diversify the economy, the attraction of investments is very important for us. I would like to point out that only in the year of 2010 15.5 billion US dollars have been invested in Azerbaijan, among these figures 9.3 billion are national investments, the rest is the foreign investments. We have very favourable investment climate. Investments of foreign companies are protected. Azerbaijani companies in their turn have started already to make their investments in foreign markets. These investments have passed already several billions of dollars. Of course, to make an investment in a friendly country like Latvia can be very interesting for us. I am confident that the business forum, that we will have today, should play its role definitely.

President Valdis Zatlers: The foundation for economic co-operation in the future will unquestionably be mutual investments. I believe that both sides will be interested in investing in Latvia and in Azerbaijan. We will be able to meet decades from now and see the positive result. Our trade volumes will be much, much broader, and our national economies will be much more closely linked while supplementing one another at the same time.

- How serious is the Azerbaijani commitment to be supplier of energy for Europe, especially for the pipeline which bypasses Russia?

President Ilham Aliyev: We started our energy project back in mid90th. Azerbaijan was the first country which invited foreign oil companies to work in the Caspian Sea. Therefore the history of our energy projects goes back to 15 -16 years. We managed so far to implement all the necessary infrastructure projects to transport our gas and oil to the international markets. At the moment we have free oil for gas pipelines which transport Azerbaijani oil and gas to different directions. As far

as production profile is concerned the last year more than 50 million tonnes of oil, and close to 30 billion m³ gas was produced in Azerbaijan. Absolute majority of this quantity was exported. Today we supply all our neighbours with natural gas. We have contracts with Turkey, Georgia, Russia, with Iran. And we want to expand our production, capabilities and, of course, export facilities. Therefore, we need to work in both directions. First, to increase gas supplies to the markets which already we have. I mentioned those countries. And, second, is to find new markets. And here we see a very serious approach from European countries and the EU, and the reflection of the serious approach was a joint declaration which was signed as I mentioned before between President Barroso and myself several days ago in Baku. We have a huge gas reserves - trillion m³. We have already modern and very efficient diversified infrastructure – gas pipelines. And we have a big market in Europe which needs more gas. For us it is not a matter to avoid someone or to bypass someone. We never did anything in our energy strategy against someone. For us the most important is to be able to realise our gas potential to full extent. Our production profile of gas can be increased at least twice. Therefore, of course, we need markets for that. Those markets which need our gas, those markets which are competitive, which are open, which are regulated by legislation and which are long-term. Therefore, I think the interests of European consumers - Azerbaijan coin side. And now it is time to work how we can work together long term in order to provide interests of consumers, producers and of course transitors.

- *My question is for both presidents. From the perspective of regional economic co-operation, what can you say about the importance of economic relations between Azerbaijan and Latvia?*

President Valdis Zatlers: There must be an unambiguous appreciation of the fact that Latvia is a member state in the European Union. Because of this, 70% of our trade volume relates to the European Union. By promoting bilateral economic relations with Azerbaijan, we are also promoting Azerbaijan's economic relations with the European Union and vice-versa. We would like to see greater economic integration in specific in the Caucasus region. By shaping bilateral relations with each of those countries, we will promote economic development in the whole region. The economy today is a global economy. No longer is it the case that we can only talk about what we will give to you and what you will give to us. There is always a regional context, and quite often there is also a global context.

President Ilham Aliyev: I would like to point out that we have a lot of things to be done in economic sphere. Both sides have a key interest to do this interaction. In economic field there is some animation between both countries and the trade rising, but still it does not reflect our full potential. Of course, in bilateral format the economic relations with Latvia are important for us and at the same time, taking into the consideration the membership of Latvia into EU. Azerbaijan is very attractive country for Latvia, and of course we have to say that there is a strong political will from both sides. Our countries are the friendly countries. I have said that the political context and relations are being developed on a regular basis. Of course, in these conditions we have to look for economic potential of both countries and to demonstrate this potential to each other. We have to definitely reach successful economic cooperation in years to come, and, of course, this base will bring its contribution to the cooperation in the future.

On the same day President Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva, together with Latvian President Valdis Zatlers and his spouse Lilita Zatlere, visited the "Freedom" monument, located on the central square. A guard of honor was lined up on the square. President Ilham Aliyev and his spouse laid flowers at the monument, commemorating soldiers, killed during the Latvian War of Independence. A military orchestra performed the national anthems of Azerbaijan and Latvia.

President of Latvia Valdis Zatlers told the Azerbaijani President that the monument, which is a symbol of independence for the Latvian people, was unveiled on November 18, 1935. Latvia proclaimed its independence exactly on November 18, 1918. When Latvia was annexed by the Soviet Union in 1940, laying flowers at the monument was outlawed. Despite this, the Latvian people would commemorate

the national freedom movement, the anniversary of historical events and the memories of the victims of mass repression at this monument. The struggle for independence of the people at the end of the last century was also started at this monument. President of Azerbaijan was also briefed on the restoration works carried out around the monument.

Afterwards, President of Azerbaijan Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva had official lunch with Latvian President Valdis Zatlers and his spouse Lilita Zatlere in Yurmala.

On the same day President Ilham Aliyev met with Saeima Speaker of Latvia, Solvita Aboltina, in Riga. Speaker of the Latvian Parliament gave detailed information about the building of the legislative body, its structure and activities to the President. Then, during the meeting, speaker of the Latvian Saeima noted that her country attached a great importance to development of inter-parliamentary relations with Azerbaijan. Drawing attention to the existing friendship group with Azerbaijan at the Latvian Saeima, Solvita Aboltina expressed confidence in strengthening of inter-parliamentary cooperation between the two countries.

President Ilham Aliyev said the relations between Azerbaijan and Latvia had been developing successfully in various fields. The President said the development of inter-parliamentary cooperation greatly contributed to the two countries' overall relations. President of Azerbaijan expressed confidence in expansion of relations between the two countries, including the inter-parliamentary cooperation.

Then, President Ilham Aliyev met with Prime Minister of Latvia, Valdis Dombrovskis, in Riga. Prospects for development of economic cooperation and relations between Azerbaijan and Latvia in various spheres were discussed during the meeting. At the meeting, where the importance of exploring the opportunities for energy cooperation, mutual investments and growth of trade turnover were highlighted, the necessity of the works carried out by the intergovernmental commission for expanding the economic cooperation were also noted. The sides also emphasized the existing great potential and vast opportunities for development of economic cooperation between Azerbaijan and Latvia and expressed confidence in further strengthening of these ties.

During the visit, President of Azerbaijan Ilham Aliyev and Latvian President Valdis Zatlers attended the Azerbaijan-Latvian Business Forum. Participants of the forum welcomed the Presidents of Azerbaijan and Latvia warmly. 200 businessmen from both countries attended the Business Forum. The main purpose of the forum was to establish fruitful cooperation between the entrepreneurs in various fields of the economy and using the existing economic potential, to boost trade turnover to the level that would satisfy both countries.

The Presidents delivered speeches at the Business Forum.

Speech by Latvian President Valdis Zatlers

- Mr President, Excellencies, ministers, businesspeople from Azerbaijan and Latvia, ladies and gentlemen: Welcome to Rīga! I am delighted at this opportunity to address the participants of the Latvian-Azerbaijani Business Forum. I very much welcome the fact that such meetings between businesspeople from the two countries and the organisation of business forums of this type have become a regular tradition at this time.

I would like to thank the organisers of this event – the Latvian Investment and Development Agency and the Azerbaijani Export and Investment Promotion Fund. They have invested a great deal of work in this meeting. Although the geographic distance between Latvia and Azerbaijan is substantial, that has not been an obstacle against co-operation between our countries.

I am truly delighted that during previous business forums, businesspeople have established business contacts which have resulted in partnership agreements and indicate that businesspeople are truly interested in working together.

Ladies and gentlemen, a prerequisite for economic contacts is successful political co-operation, including high-level political visits, as well as the necessary legal foundations for economic relations.

Mr President, your visit to Latvia confirms the successful co-operation between our countries, as well as the stability and mutual understanding that exist in the bilateral relationship between Latvia and Azerbaijan. I welcome the fact that the Latvian-Azerbaijani Intergovernmental Commission has proven to be an effective instrument in promoting and co-ordinating bilateral partnerships, also ensuring support for business priorities at the governmental level.

The diverse nature of our partnership is demonstrated by the declaration which President Aliyev and I signed today, expressing our dedication toward an expansion of the legal foundations of our partnership so as to strengthen our movement toward increased bilateral co-operation. We agreed that we both wish to facilitate economic growth by facilitating the accessibility of the market for goods and services, supporting improvements to the business environment, and organising regularly scheduled business forums.

We also accented the importance of investments in expanding bilateral economic co-operation this declaration. Our promise is that we will maintain regular contacts and exchange experience in terms of international and regional security.

Economic co-operation is one of the most important factors in the bilateral relationship between Latvia and Azerbaijan. Over the last few years, we have seen distinctly positive developments in this relationship. During the first three quarters of 2010, for instance, trade between Latvia and Azerbaijan increased by 10% in comparison to the same period in 2009. Over the course of the last five years, trade between our countries has increased by no less than 81%. That is an outstanding achievement. At the same time, however, it is clear that there is still significant potential for further developments in this area.

I very much appreciate the heartfelt friendship which exists between our countries, as well as our successful co-operation in economics and in the social and cultural sector. I am sure that our close co-operation will continue.

Over the last 20 years, Latvia has done a great deal to achieve the strategic goal of joining the European Union and the North Atlantic Treaty Organisation. I am truly proud of the fact that our status as a member state, as well as the trustworthy partnership between those organisations and Azerbaijan, have opened up even greater opportunities for co-operation between our countries and regions. We might even say that our experience in implementing reforms and our successes and failures in this area have become one of Latvia's most valuable export products. We are prepared to offer knowledge and experience in supporting Azerbaijan's reform efforts, as well.

There are specific areas in terms of economic co-operation between Latvia and Azerbaijan in which there is much promise. This includes Latvia's highly developed chemical, pharmaceutical and information technology sectors, as well as our grocery industry and financial sector. There are also

outstanding opportunities for greater business co-operation in areas such as construction, metal processing, the energy sector, electronics, transport and logistics, as well as education.

Please allow me to cite two specific examples. In the area of information technologies, we see opportunities to expand co-operation with Azerbaijan in the area of linguistic technologies so as to promote the use of national languages in relation to information and communications technologies and solutions. We are delighted about the co-operation in this area which has begun successfully, and we see substantial potential for work with the Latvian Information Technology Competence Centre and its "Language Shore" initiative in developing linguistic technologies.

Another very promising direction for co-operation between the businesspeople of our countries is the computerisation of the banking and insurance sector. Latvia has developed solutions which can be offered in this regard.

In the area of food exports, there is also great potential for more active co-operation in terms of seeking out the best solutions for the delivery and distribution of products. We hope that you will learn more about the outstandingly tasty foods which are produced in Latvia.

Ladies and gentlemen, the Latvian government stands ready to offer all of the support that is necessary for the development of economic co-operation between Latvia and Azerbaijan. The large delegation of businesspeople who are here today have thus confirmed their interest in establishing and developing contacts amongst themselves.

To the participants in this business forum, I wish to say that Latvia wants to encourage Azerbaijani businesspeople to invest in Latvia and to take advantage of the opportunities that we can offer – a secure business environment, our geographic location, our qualified labour force, our high level of potential in terms of innovations, as well as the fact that we are a part of the European Union's common market.

The Baltic sea region is one of the most highly developed regions in the European Union in terms of high technologies, innovations and science. Rīga is a key city in this cluster of economics and development. The geographic advantages of Latvia and Rīga, as well as our increasing economic potential in the Baltic Sea region, mean that ours is an attractive investment environment. After a rapid decline, Latvia's economy has, over the past year, improved several major indicators related to economic development and the business environment.

Please allow me to note that the most rapid growth has been seen in the export sector. Indicators in this area have increased for several quarters in a row. This shows that our companies and our industries have restructured themselves so as to ensure a substantial increase in productivity.

In the World Bank's "Doing Business" rating, Latvia was ranked as the world's 24th most favourable country in terms of business development. We were able to move three places forward in that ranking over the course of just the past year. Latvia can be proud of one of the lowest corporate tax burdens in the entire European Union. The effective rate of the corporate income tax is below 10%. All of this means a favourable environment for foreign investments and the development of manufacturing in Latvia.

Ladies and gentlemen, I welcome today's business forum and this opportunity for businesspeople from our two countries to deepen their mutual contacts. I would also like to express the hope that effective co-operation will continue and develop between the Latvian Investment and Development Agency and the Azerbaijani Export and Investment Promotion Fund.

Latvia will be truly delighted if businesspeople do well, and we will make sure that we develop an ever more favourable environment for business and investments.

I wish you success. I hope that you will find new opportunities to develop your business in my country, Latvia.

Speech by Azerbaijani President Ilham Aliyev

- Dear Mr. President!

Dear ladies and gentlemen!

First of all, I would like to salute all participants of the forum from the bottom of my heart! I believe that today's event is very significant. Latvian-Azerbaijani business forums have already become a good tradition. Business people of our countries have met on a number of occasions in the past. Evidently, there is so much mutual interest that regular business forums have become a reality.

Indeed, there is a great mutual interest. At the same time, we are not fully satisfied with the present level of economic relations between Azerbaijan and Latvia. We have exchanged views about that with Mr. President today. I believe that there is a much greater potential. The present political relations and the developing cooperation trends between our countries provide excellent conditions for business development as well. We must strive to make our relations multifaceted, to ensure that they encompass all spheres. There are good opportunities in the economic sphere to do even more.

Today, Latvia and Azerbaijan have signed very important documents. I want to emphasize the Joint Declaration. The issues reflected in the declaration outline prospects for our relationship and express our intentions. In general, during my second visit to Latvia, very fruitful talks and a broad exchange of views have been held. I am confident that this visit will give a powerful impetus to the relations between the two countries.

Azerbaijan is a rapidly developing economy. In recent years, our economy has been growing at the highest rate in the world. Over the last seven years, Azerbaijan's gross domestic product has grown almost three times, poverty has reduced 4-5 times, over 900,000 jobs have been created in our country, the economy has received a powerful impetus and Azerbaijan has attracted significant investment. Last year alone, \$15.5 billion was invested in Azerbaijan, mostly by domestic sources. Azerbaijani companies and state have invested over \$ 9 billion.

There is a very favorable investment environment in our country. Azerbaijan ranks first in the CIS for the volume of direct foreign investment per capita. According to the World Economic Forum, Azerbaijan is also ranked as the most competitive economy in the CIS. In short, we want our economic reforms to serve overall development of the country.

Currently, we are making every effort to diversify our economy, and our efforts are paying off. Energy, the oil and gas industry, is our key economic sector. Although the price of oil in the world fell 4-5 times in 2009, our economy grew by 9.3 per cent. This growth was achieved thanks to the reforms conducted in previous years and the investment in the non-oil sector and infrastructure projects. Last year Azerbaijan registered economic development again – our economy grew by 5 per cent. I am sure that in the coming years these trends will grow further.

I think that meetings in this format have a great deal of sense because we revisit some of the ongoing projects. While reviewing the agenda, I saw that it contains projects being implemented or about to be implemented in Azerbaijan. We are making great efforts to establish new economic sectors in Azerbaijan, paying great attention to areas non-traditional for us. President Zatlers has noted that Latvia has made great progress in the information and communication technologies sector, which is a promising area for our cooperation. Azerbaijan is also taking very important steps in this direction, and is among leading CIS states for the level of development of the ICT sector.

We have already embarked on the development of space industry in Azerbaijan. In two years, we will put Azerbaijan's first satellite on the orbit. Thus, as a result of these measures it will be possible to create a non-traditional space industry in Azerbaijan.

We are extensively conducting the policy of modernization in Azerbaijan. This policy will allow us to be less dependent on energy resources. Our main goal is to secure a strong, sustainable, long-term economic development, improve the welfare of our people and take all necessary measures to address social issues in Azerbaijan. To do that, the state is investing a lot in various spheres of life in our country. I believe that business people from Latvia can also benefit from these opportunities. We have a very large investment portfolio, and businessmen from Latvia can introduce their expertise to various sectors of construction.

At the same time, Azerbaijan is a country very favorable for investment, and we expect investment from Latvia. I am confident that these investments will be measured by even greater figures. Azerbaijan, for its part, has started investing large amounts in foreign countries. Over the past several years, we have invested several billion dollars in neighboring countries, and this process is ongoing. We are interested in strengthening cooperation with friendly countries on the basis of investment projects.

The energy sector, which is quite traditional for us, is rapidly developing in Azerbaijan. Last year, Azerbaijan produced 51 million tons of oil and 27 billion cubic meters of gas, much of which was exported to world markets. A few days ago, during a visit to Azerbaijan by European Commission President Mr. Barroso, the EU and Azerbaijan signed a very important declaration pertaining to the energy sector. The declaration will have a great impact on the future cooperation between the European Union and Azerbaijan. In general, the relations between the European Union and Azerbaijan are based on very sound footing. This is a relationship built on mutual interests and mutual respect.

Of course, Latvia, a friendly country for Azerbaijan, is also making a valuable contribution to the EU-Azerbaijan relations. We have always highlighted the activities of Latvia in this area. There is no doubt that in the coming years the relations between the European Union and Azerbaijan will become even stronger, will cover even more spheres and bring Azerbaijan even closer to Europe. We want this to happen and believe that there are enough issues and factors that could contribute to the interests of both parties. We must simply implement all these plans in a timely and correct manner.

Of course, the financial recession that has affected the world has had an impact on every country, including Azerbaijan. But we have tried to minimize its impact on our people. I can say that the population of Azerbaijan did not experience the bitter consequences of the crisis in 2009 and 2010. The rate of our national currency, the Manat, has remained stable. Last year our foreign exchange reserves further increased. Today, Azerbaijan has foreign exchange reserves of \$30 billion. Of course, this is a large amount that helps us feel confident. We no longer need to ask international financial institutions for help in implementing projects in Azerbaijan. Quite soon Azerbaijan will be ready to participate, on a par with international financial organizations, in various programs of assistance to third countries.

Our regions are only beginning to establish contact with each other. The relations between countries of the Caspian and Baltic basins are traditionally at a good level. In the present context, these relations have moved to a new plane, and transportation projects are certainly of great importance for regional cooperation. Among them, I want to emphasize the construction of the Baku-Tbilisi-Kars railway. Azerbaijan is working on this project together with its neighbors. I do hope that in two years, after the railway is commissioned, the new Silk Way linking Europe with Asia will start functioning and, of course, countries of both Europe and Asia will benefit from it. I am proud to say that this project, which remained a topic of discussion for years, has finally been launched thanks to the extensive efforts of Azerbaijan.

I want to reiterate that every economic initiative is highly appreciated in Azerbaijan. We have made different economic and infrastructure initiatives in the region. These initiatives have already been implemented, especially those in the energy and transport sectors.

Going back to Latvian-Azerbaijani relations, I want to note that these relations are very strong. We have a strong political will. Political interests are at a very high level, and business people should certainly take advantage of these excellent opportunities because investments are made in friendly and predictable countries. I believe that our alliance and cooperation will represent wonderful support for business people.

Let me cordially welcome all participants of the business forum again, express my gratitude to our Latvian friends, especially President Zatlers, for the hospitality we have enjoyed. I want to express my confidence that this forum will produce good results in the future.

Thank you!

* * *

The forum featured the signing of several documents on cooperation in business sector and investment making between Azerbaijan and Latvia.

Detailed information was provided on economic developments, investment opportunities and cooperation potentials of Azerbaijan and Latvia and presentation of various projects was held at the Business Forum.

Presidents of Azerbaijan and Latvia toured the exhibition organized within the framework of the forum and viewed the samples of various types of goods produced by both countries.

On the same day Latvian President Valdis Zatlers and his spouse Lilita Zatlere hosted an official dinner reception in honor of Azerbaijan President Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva in Riga.

The Presidents delivered remarks at the reception.

Speech by Latvian President Valdis Zatlers

- Mr. President, Madam Aliyeva, Excellencies, ladies and gentlemen, My wife and I are truly delighted to welcome the President of the Republic of Azerbaijan and Madam Mehriban Aliyeva to Riga.

I am delighted to remember my visit to your beautiful country in August 2009. I am sure that also this visit will serve as a far-reaching confirmation of the mutual understanding that has been established between our countries during the 20 years that have passed since the restoration of Latvia's and Azerbaijan's independence.

Mr. President and Madam Aliyeva, the first phase of independence which began in 1918 was decisive in the development of Latvia and Azerbaijan. Regretfully, that period lasted for less than two years for Azerbaijan, but that was enough to plant the seed of parliamentarism and democracy in your country. Azerbaijan was the first parliamentary republic in the Islamic world, and your country granted suffrage to women even before the United Kingdom and the United States of America did so. Those are events of historical importance which today lead Azerbaijan toward democratic values.

Both Latvia and Azerbaijan are at geographically strategic locations. We represent the crossroads between West and East, between Europe and Asia. This placement has not always brought welfare and peace to our peoples, but it has strengthened the spirit of our nations, and it has substantially enriched our culture.

Mr. President and Madam Aliyeva, over the last 20 years, Latvia has done a great deal to achieve the strategic goal of full membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organisation. I am truly proud to say that our membership status, as well as Azerbaijan's loyal partnership with these organisations, have opened up even broader opportunities for co-operation between our countries and regions.

During this brief period of time, Latvia has achieved a great deal in terms of joining the common European space. We might even say that our experience with reforms and our successes and failures therein have become one of Latvia's most valuable export products. We are prepared to share our experience so as to support efforts toward reform in Azerbaijan, as well.

Mr. President and Madam Aliyeva, I very much welcome the constructive discussions in which our delegations engaged, because they demonstrated mutual interest on the part of both of our countries. The supplemented legal and treaty structure between our two countries and the declaration that we both signed clearly mark out the areas of future co-operation for our countries. I would particularly stress economic contacts, because these will help to enhance the welfare of people in Latvia and in Azerbaijan. I wish to state the hope that ongoing co-operation between Latvia and Azerbaijan will be substantially enhanced by our existing economic partnership, which has led to ever-increasing trade turnover between our two countries, as well as by the business forum which took place today for delegations of businesspeople from both countries.

Mr. President and Madam Aliyeva, on behalf of my wife and myself, please allow me to raise this glass in the name of friendship and successful co-operation between Latvia and Azerbaijan and in the name of the future and welfare of our peoples. To your health, Mr President! To your health, Madam Aliyeva! Long live Latvia! Long live Azerbaijan!

Speech by President of Azerbaijan Ilham Aliyev

- Dear Mister President,

Dear Madam Zatlere, ladies and gentlemen,

First of all, I would like to express my gratitude to you Mr. President for the hospitality extended to me and the delegation. I am very delighted to visit for the second time your friendly country, distinguished by its rich history and culture, as well as its picturesque nature.

In the course of the last six years, it is already the seventh time that the Presidents of the Republic of Azerbaijan and the Republic of Latvia meet with each other. This demonstrates openly the close relationship existing between our countries and peoples. Your visit to Azerbaijan in 2009 played an important role in elevating the relations between our countries to a new level.

There are wider opportunities to develop cooperation between Azerbaijan and Latvia in political, economic, cultural and other fields. However, the current indicators of our economic ties do not meet the potential of our countries. The trade turnover and the volume of investments between the two countries are not at a desired level. We stand for broadening of cooperation with Latvia in all fields. Mr. President, I do hope that the exchange of views on the issues of mutual interest held with you today, as well as the agreements obtained, the documents and the Joint Declaration signed, and finally, the Business Forum held, will stimulate further development of bilateral ties between our countries.

I would like to note with pleasure that Latvia is one of the countries that attaches a particular importance to the cooperation of Azerbaijan with the European Union and NATO. Our interaction within Eastern Partnership Program is useful and will bring Azerbaijan closer to the European family.

The relations between Azerbaijan and Latvia enjoy historical roots. Over the last centuries, many such representatives of Latvia like diplomat Antons Balodis, painter Jānis Jaunsudrabiņš, writers Ernests Birznieks-Upītis, Pāvils Rozītis, Sudrabu Edžus, Jānis Voynovits and Augusts Arājs-Bērce have lived and worked for many years in Azerbaijan.

I do believe that our fellow compatriots who live here and are the citizens of Latvia participate actively in the life of your country and make their valuable contributions to the development of Latvia and further rapprochement between our peoples, and they will continue their mission after all.

In the course of the last years, very successful political and economic reforms have been implemented in Azerbaijan. As a result of these changes, during the last 7 years, GDP has tripled, wages

and pensions grew by 5-6 times in average, the poverty level dropped by 4 times, investments in the amount of USD 82 billion were put and more than 900,000 jobs have been created in our country.

Azerbaijan disposes rich natural resources. Besides oil reserves, Azerbaijan's internationally proven gas reserves exceed 2.2 trillion cubic meters. Cooperation in the field of energy is one of the main directions of our relations with the European Union. For the time being, Azerbaijan has oil and gas pipelines, transporting energy resources in various destinations. Our country attaches a particular importance to the diversification of its energy resources export and is ready to contribute to the energy security of Europe.

Besides all these amenities, the most painful problem of Azerbaijan is the still pending resolution of the Armenian-Azerbaijani, Nagorno-Karabakh conflict. As a result of the military aggression of Armenia, 20 percent of the Azerbaijani territory – Nagorno-Karabakh and the seven surrounding regions – are under occupation. The policy of ethnic cleansing was conducted in these territories and over one million people have become refugees and IDPs.

Four resolutions of the UN Security Council related to the conflict, including the decisions adopted by the UN General Assembly, OSCE, the Council of Europe, NATO, the European Parliament and other international organizations must be implemented. Our principal position states that the conflict should be solved in accordance with international law norms within the territorial integrity of Azerbaijan.

Dear Mr. President, I would like to reiterate my pleasure of visiting Latvia, wish you good health, everlasting development and successes to your country and people, and raise my glass to you and your spouse and to the development of relations of sincere friendship and beneficial cooperation between Latvia and Azerbaijan.

Thank you!

On January 18, the official visit of President Ilham Aliyev to the Republic of Latvia ended. At the Riga International Airport, decorated with state flags of Azerbaijan and Latvia, a guard of honor was lined up in honor of the President. At the airport, President Ilham Aliyev was seen off by high-level state and government officials of Latvia.

26 – 28.01.2011

Official visit to the Swiss Confederation

On 26 January 2011 President Ilham Aliyev left for a working visit to Switzerland to attend the World Economic Forum in Davos. During his working visit President Aliyev met with several head of states and chairmen of international companies. President Ilham Aliyev met with Chairman of the "SK Group" company, Chey Tae-won, in Davos. During the meeting, Chairman of the "SK Group" company, Chey Tae-won, gave information to the President about the current state and prospects of his company. Chey Tae-won pleasantly noted the work of one of the companies, managed by the "SK Group", in intellectual management of Baku transportation system.

Having recalled with content his visit to the Republic of Korea, President Ilham Aliyev said he hoped that this project - result of the talks on intellectual management of the transportation system, conducted within the framework of the last visit, would be implemented in Azerbaijan in the near future. The President noted active cooperation ongoing between the companies of the Republic of Korea and the Republic of Azerbaijan and the existing good potential for further deepening of these ties.

President Ilham Aliyev met with President and CEO of the "Statoil ASA" company, Helge Lund, in Davos. President and CEO of the "Statoil ASA" company, Helge Lund, noted the long-term successful cooperation between Azerbaijan and his company, and highly appreciated the contributions made by the President of Azerbaijan personally to deepening of this cooperation. "Cooperation with Azerbaijan is one of the highest priority directions of our strategy" – said Helge Lund, adding that he attached great importance to cooperation with Azerbaijan.

The President also highlighted the fruitful cooperation between Azerbaijan and "Statoil" and expressed confidence in further development of this cooperation. President Ilham Aliyev highly appreciated participation of "Statoil" in exploitation of the "Azeri-Chirag-Guneshli" fields and the investments put by the company in Azerbaijan. Views were exchanged on the current state and prospects of cooperation between Azerbaijan and "Statoil" during the meeting.

President Ilham Aliyev met with Chairwoman of the "Huawei Technologies" Co., Sun Yafang, in Davos. Chairwoman of the "Huawei Technologies" Corporation, Sun Yafang, said her company was interested in a long-term cooperation with Azerbaijan. She noted that the company had already established active cooperation with Azerbaijan in a number of fields. She mentioned that the "Huawei Technologies" Corporation was interested in cooperation with Azerbaijan in the field of cellular communication, internet and information-communication technologies.

The President expressed his satisfaction with the active work of the company in Azerbaijan and its participation in the latest "Bakutel" exhibition. President Ilham Aliyev expressed his hope that the "Huawei Technologies" Corporation would increase its activities in Azerbaijan.

President Ilham Aliyev met with President of "TeliaSonera Eurasia" company, Tero Kivisaari, in Davos. Establishment of active cooperation between "TeliaSonera Eurasia" and Azerbaijan and the importance of further deepening of this cooperation were noted during the meeting. Tero Kivisaari expressed gratitude to President Ilham Aliyev for supporting their activities in Azerbaijan. It was mentioned that "TeliaSonera Eurasia" company attached great importance to cooperation with Azerbaijan particularly in the field of information communication technologies. During the meeting, views were exchanged on the current state of and prospects for cooperation between Azerbaijan and "TeliaSonera Eurasia".

President Ilham Aliyev met with CEO of "Edison" company, Umberto Quadrino, in Davos. During the meeting, views were exchanged on cooperation between the "Edison" company and the State Oil Company of the Azerbaijan Republic and the prospects for cooperation on the "Southern Corridor" and the Turkey-Greece-Italy gas pipeline projects.

On 27 January 2011 President Ilham Aliyev had a meeting with President of the Swiss Confederation, Micheline Calmy-Rey, in Davos. President of Switzerland, Micheline Calmy-Rey, underlined the importance of energy coop-

eration with Azerbaijan for her country. Having noted the successful cooperation of Switzerland with relevant bodies of Azerbaijan, she added that Azerbaijan was an important partner for her country. Micheline Calmy-Rey emphasized the special role of Azerbaijan in development of the "Southern Corridor" and mentioned that Switzerland was interested in and supported the Trans-Adriatic pipeline.

Karabakh conflict were discussed at the meeting.

President Ilham Aliyev met with President of "Lukoil", Vahid Alakbarov, in Davos. Long-term seminal cooperation between "Lukoil" and Azerbaijan and the successful activities of this company in making investments in the country were noted during the meeting. The current state of and prospects for cooperation between the State Oil Company of Azerbaijan Republic and "Lukoil" were also discussed at the meeting.

On the same day a joint lunch was hosted by Austria and the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) in Davos, alongside of the 41st World Economic Forum.

President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev attended the ceremony. A rising interest in Azerbaijan could be seen at the ceremony, which has a particular significance for bringing together world-renowned politicians and businessmen for exchange of views. This owes, in the first place, to the social-economic reforms, carried out in the country in recent years, and to the potential of Azerbaijan. The meetings, held by the President before the ceremony, confirm that the economic achievements of Azerbaijan are under attention of the world business circles.

Speaking at the ceremony Federal Chancellor of Austria Werner Faymann, Kazakhstan's Prime Minister Karim Masimov, Ukrainian President Viktor Yanukovich and others highlighted the nature of the World Economic Forum, while touching upon the importance of the forum for building economic and political ties. It was noted that the agenda of the forum was broad and the officials of the countries, represented at the forum, could participate in the discussions and report to the forum participants on the ongoing processes and attained achievements in their countries.

President Ilham Aliyev met with CEO of TOTAL, Christophe de Margerie, in Davos. TOTAL's activities in Azerbaijan, exploitation of "Shahdeniz" and "Absheron" gas fields by this company, as well as the current state of and prospects for cooperation between Azerbaijan and TOTAL were discussed at the meeting.

President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev met with Board Chairman and Non-Executive Director of BP, Carl-Henric Svanberg, in Davos. Active cooperation between Azerbaijan and BP since 1994 was stressed at the meeting. The importance of BP's participation in Baku-Tbilisi-Ceyhan oil and Baku-Tbilisi-Erzurum gas pipelines, exploitation of "Azeri-Chirag-Guneshli" and "Shahdeniz" fields and the agreements signed on "Shafag-Asiman" fields was noted as well. During the talks, it was mentioned that the cooperation between Azerbaijan and BP carried a strategic character and confidence was expressed in further deepening of this cooperation.

The sides also exchanged views on prospects for cooperation during the meeting.

President Ilham Aliyev met with Vice-President of "Microsoft" and President of "Microsoft International", Jean-Philippe Courtois, in Davos. Jean-Philippe Courtois recalled his previous meeting with President Ilham Aliyev and expressed his gratitude to the head of state for the support shown for effective work of the company in Azerbaijan. He underlined the importance of the ideas of the Azerbaijani President to convert oil revenues into human capital and the grand-scale investments put into the development of education system in Azerbaijan.

President Ilham Aliyev said Azerbaijan was interested in cooperation with "Microsoft" and expansion of its activities in the country. The President added that the ICT system is developing in Azerbaijan and good opportunities exist for broader activities of the "Microsoft" company in the country. During discussions, it was underlined that the current growth rate in Azerbaijan and President Ilham Aliyev's activity in this direction opened up good opportunities for deepening cooperation with "Microsoft".

President Ilham Aliyev met with Austrian Federal Minister for European and International Affairs, Michael Spindelegger, in Davos. Successful development of bilateral relations between Azerbaijan and Austria was noted at the meeting. It was mentioned that the cooperation between the two countries are on a good level and the fruitful activities of Austrian companies in various spheres in Azerbaijan prove this. At the meeting, where energy cooperation between Austria and Azerbaijan were praised as successful, the cooperation of OMV Company with Azerbaijan in the energy sphere was

characterized as effective. Prospects for development of relations between the two states were discussed at the meeting.

On 28 January 2011 President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev had a meeting with President of the Republic of Poland, Bronislaw Komorowski, in Davos. Presidents of Azerbaijan and Poland said they attached a great importance to this meeting and pointed out the continuation of successful cooperation between the two states. Bilateral relations and energy cooperation issues were discussed at the meeting. Significance of cooperation between Azerbaijan and the European Union, especially within the framework of the "Eastern Partnership" Program, as well as the support of Poland in this direction was noted.

The President expressed confidence in successful continuation of relations between Azerbaijan and Poland. Having noted that the agenda of bilateral relations between the two states was very broad, President Ilham Aliyev also added that Azerbaijan and Poland cooperate successfully in political, economic and other spheres. The Presidents reflected upon the future development of bilateral relations. President Ilham Aliyev invited Polish President Bronislaw Komorowski to Azerbaijan for a visit.

President Ilham Aliyev met with Duke of York of the Great Britain, Prince Andrew, in Davos. Successful development of economic ties between Azerbaijan and the Great Britain was stressed and the prospects for economic cooperation were discussed at the meeting.

On the same day, President Ilham Aliyev and Ukrainian President Viktor Yanukovich have held a meeting in Davos. Addressing the Ukrainian President, President Ilham Aliyev said:

- Dear Mr. Yanukovich, I am very glad to see you again and to have the opportunity to continue our dialogue, which has been developing very successfully. I have good recollections of my visit to Ukraine and of the discussions we have had. They are having a very important influence on the further development of our relations.

Our relations are developing very actively, dynamically, are described as "strategic partnership" and "friendly relations". And I am sure that further enhancement of our political dialogue, active cooperation in the economic sphere, especially in the energy sector, will further bring our countries and peoples closer together, create favorable conditions not only for the development of bilateral relations between our countries, but also for the comprehensive development of cooperation in the region of Black and Caspian seas. I want to heartily salute you again and express hope for a continuation of the active work for the benefit of Ukraine and Azerbaijan.

Addressing the head of the Azerbaijani state, Ukrainian President Viktor Yanukovich said:

- Thank you, Mr. Aliyev. I am very pleased to meet with you again. The frequency of our high-level meetings is being passed on to our governments, to the people implementing the programs that you and I have identified in the sphere of bilateral relationship. Of course, the high-level political dialogue confirms that the strategic relations between our two countries are the foundation of friendship between our peoples. This is particularly valuable at the time of various crises. The Ukrainian people will never forget your father Heydar Aliyev making a historic decision to support Ukraine with fuel and lubricants and oil supplies to our refineries. It was a crucial breath of fresh air that Ukraine needed at the time, and Azerbaijan did it on the instruction of President Heydar Aliyev.

You are continuing the good tradition. We are very pleased that throughout 2010 there has been a steady growth in our turnover, that we have opened new spheres of activity between our countries and stepped up trade in fuel, lubricants and oil. Today our ministers have prepared a new agreement which will further bolster our strategic partnership. I am aware that much of this activity is brought about by your personal involvement. I am very pleased to say that. And, of course, speaking about early 2011, we are making another step and must continue our joint efforts to build trade relations, trade and economic ties.

So I am pleased to note that the first step has been prepared by us together. I am planning to visit Azerbaijan this year, as we have agreed, at a time convenient for you and for me, so that we could carry on our friendly political and strategic dialogue on Azerbaijani soil. Here in Davos, where heads of state and government, politicians, business people from many countries are gathered today, I suggest that our ministers sign this very important agreement between our two countries in our presence.

* * *

Two documents were signed after the meeting in the presence of Azerbaijani President Ilham Aliyev and Ukrainian President Viktor Yanukovich. The Agreement on measures to promote cooperation in the field of oil transportation through the territory of Ukraine and the Memorandum on cooperation in the organization of supplies of liquefied natural gas to Ukraine were signed by the Minister of Energy and Coal Industry of Ukraine, Yuriy Boyko, and the Minister of Industry and Energy of Azerbaijan, Natig Aliyev.

President of Azerbaijan Ilham Aliyev met with CEO of RWE, Yurgen Grossman, in Davos. Continuation of successful cooperation between Azerbaijan and RWE was noted at the meeting. It was mentioned that the RWE had established effective cooperation with Azerbaijan in energy sphere. The sides highlighted the importance of energy ties and noted that the RWE was interested in cooperation with Azerbaijan and the overall Caspian region and making investments in the country.

The annual meeting of the 41st World Economic Forum continues in Davos, Switzerland. Issues regarding deepening of partnerships for resolution of social-economic problems of the modern times and the challenges resulting from the global development are discussed at the forum. Over 2500 delegates from more than 100 countries, including heads of states and governments, as well as executives of world's leading companies, economists, scholars, experts, heads of international organizations and mass media are among the attendees of the meeting.

The Forum hosted a session on "Europe's Energy Future". President of Azerbaijan Ilham Aliyev also attended the session, which carries a huge importance. This year's meeting, under the theme - "Common norms for a new reality", will feature discussions that will revolve around the response to the new reality, defining of economic prospects and a comprehensive development policy, support for the agenda of "G-20", creation of a network for protection from global risks. The main attention will be directed to the global challenges and preparation of strategies for their mitigation.

Delivering a speech at the session, President Ilham Aliyev talked about the role of Azerbaijan in European energy security. The President touched upon the energy cooperation between Azerbaijan and the European Union, prospects of the projects planned in the framework of the "Southern Corridor" and other issues.

05.03.2011

Working visit to Russian Federation

On 5 March 2011 President Aliyev arrived on a working visit to the city of Sochi, Russian Federation. The President was welcomed by Mayor of the city Anatoly Pakhomov and other officials at the "Adler" International Airport of Sochi. On the same day President of Azerbaijan Ilham Aliyev, President of the Russian Federation Dmitry Medvedev and Armenian President Serzh Sargsyan held a meeting at the "Reception House of the "Grand Polyana" hotel of Sochi. Issues related to resolution of the Armenian-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict were discussed at the meeting.

Afterwards, President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, President of the Russian Federation Dmitry Medvedev and President of the Republic of Armenia Serzh Sargsyan have adopted a joint statement on the basis of their negotiations on the settlement of the Nagorno-Karabakh conflict in Sochi.

Joint statement by the Presidents of the Republic of Azerbaijan, the Republic of Armenia and the Russian Federation on the Nagorno-Karabakh settlement

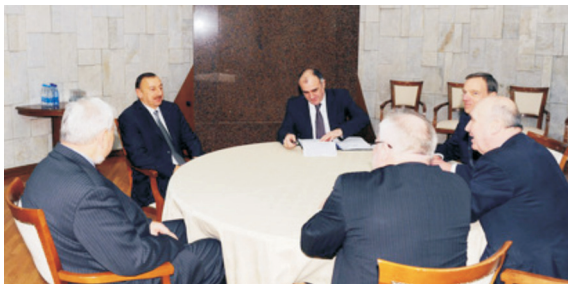
The Presidents of the Republic of Azerbaijan, the Republic of Armenia and the Russian Federation met in Sochi on 5 March 2011 at the invitation of the President of the Russian Federation and thoroughly discussed the course and prospects for the Nagorno-Karabakh settlement.

After considering issues relating to the practical implementation of the trilateral statement adopted in Astrakhan on 27 October 2010, the Presidents, in addition to the measures stipulated therein, agreed the following steps towards further strengthening of confidence.

1. To complete the exchange of POWs as soon as possible.
2. To try to resolve all disputed issues through peaceful means and investigate possible incidents along the line of control with the participation of parties under the auspices of the co-chairmen of the OSCE Minsk Group and with the assistance of the special representative of the OSCE chairman-in-office.

The Presidents pointed to the importance of their regular contacts on issues pertaining to the Nagorno-Karabakh settlement and agreed to continue them in this format in addition to the work of the OSCE Minsk Group.

Following adoption of a joint statement, President of Azerbaijan Ilham Aliyev, President of the Russian Federation Dmitry Medvedev and Armenian President Serzh Sargsyan visited the Sochi Olympic Skiing Center, following their trilateral meeting. Presidents Ilham Aliyev and Dmitry Medvedev skied down the slope.

During his visit President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev had a meeting with OSCE Co-Chairmen Ambassadors Robert Bradtke (USA), Bernard Fassier (France), Igor Popov (Russia), as well as the Personal Representative of the OSCE Chairman-in-Office Ambassador Andrzej Kasprzyk at the Adler international airport.

MEETINGS OF THE PRESIDENT OF AZERBAIJAN H.E. Mr. ILHAM ALIYEV

- 12.01.2011 President Ilham Aliyev received delegation led by Oil Minister of the Islamic Republic of Iran, Seyed Masoud Mir Kazemi
- 12.01.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Foreign Minister of the Republic of Bosnia and Herzegovina, Sven Alkalaj
- 13.01.2011 President Ilham Aliyev received the Chairman of the Board of Directors and CEO of Euronews TV Channel, Philip Kayla
- 14.01.2011 President Ilham Aliyev received the President of the International Judo Federation, Marius Vizer
- 18.01.2011 President Ilham Aliyev received the Foreign Minister of the Republic of Georgia, Grigol Vashadze
- 18.01.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Gendarmerie Commander of the Republic of Turkey, General Necdet Ozel
- 19.01.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Swiss Confederation to Azerbaijan, Sabine Ulmann Shaban
- 19.01.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Turkmenistan to Azerbaijan, Toyli Komekov
- 20.01.2011 President Ilham Aliyev received outgoing Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Belgium to Azerbaijan, Philippe Jottard
- 22.01.2011 President Ilham Aliyev received the Head of the Presidential Administration of the Russian Federation, Sergey Naryshkin
- 22.01.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Minister of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey, Taner Yildiz
- 22.01.2011 President Ilham Aliyev received the President of "bp-Azerbaijan", Rashid Javanshir
- 24.01.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by EU Special Representative for the South Caucasus, Peter Semneby
- 07.02.2011 President Ilham Aliyev received the Chief of the National Intelligence Organization of the Republic of Turkey, Hakan Fidan
- 07.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation from the Senate of the French Republic
- 08.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Speaker of the Seimas of the Republic of Lithuania, Irena Degutiene
- 11.02.2011 President Ilham Aliyev received the OSCE Minsk Group Co-chairs and the Personal Representative of the OSCE Chair-in-Office
- 11.02.2011 President Ilham Aliyev received the Secretary of State for Transport of the French Republic, Thierry Mariani

- 11.02.2011 President Ilham Aliyev received the President of International Skating Union, Ottavio Cinquanta
- 17.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Foreign Minister of the Republic of Cuba, Bruno Eduardo Rodríguez Parrilla
- 17.02.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Georgia to Azerbaijan, Teymuraz Sharashenidze
- 17.02.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the United States of America to Azerbaijan, Matthew Bryza
- 17.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Minister of Information and Communication Technologies of the Islamic Republic of Iran, Reza Taghipour Anvari
- 23.02.2011 President Ilham Aliyev received the President of the International Military Sports Council, Hamad Kalkaba Malboum
- 24.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by U.S. Deputy Secretary of State, James Steinberg
- 25.02.2011 President Ilham Aliyev received the Minister of Internal Affairs of the Republic of Georgia, Vano Merabishvili
- 25.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by EU Special Representative for the South Caucasus, Peter Semneby
- 28.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by President of Romanian "NIRO Investment group" company, Nicolae Dumitru
- 28.02.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by President of the Supreme Court of the Republic of Croatia, Branko Hrvatin
- 02.03.2011 President Ilham Aliyev received President of the Republic of Tatarstan of the Russian Federation, Rustam Minnikhanov
- 09.03.2011 President Ilham Aliyev received President of the International Canoe Federation, José Perurena
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Republic of Albania, Edmond Haxhinasto
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Belgium to Azerbaijan, Luc Trojen
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Guatemala to Azerbaijan, Arturo Duarte Ortiz
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Paraguay to Azerbaijan, arcial Bobadilla Guillen

- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Slovenia to Azerbaijan, Milan Jazbec
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Thailand to Azerbaijan, Arbhorn Manasvanich
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Argentina to Azerbaijan, Armando Juan Jose Maffei
- 10.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Sudan to Azerbaijan, Mohammed Huseyn Hasan Zaroug
- 11.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Spain to Azerbaijan, Cristobal Gonzalez-Aller Jurado
- 11.03.2011 President Ilham Aliyev received the credentials of newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Commonwealth of Australia to Azerbaijan, Ian David Grainge Biggs
- 14.03.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by OSCE Chair-in-Office, Foreign Minister of the Republic of Lithuania, Audronius Azubalis
- 15.03.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Minister of Justice of the Kingdom of Morocco, Mohamed Naciri
- 15.03.2011 President Ilham Aliyev received the OSCE Minsk Group Co-Chairs Robert Bradtke (USA), Bernard Fassier (France), Igor Popov (Russia), and Personal Representative of the OSCE Chairman-in-Office Andrzej Kasprzyk
- 16.03.2011 President Ilham Aliyev received a delegation led by Defence Minister of the Republic of Ukraine, Mikhail Yezhel

DIPLOMATIC ACTIVITY OF THE MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, H.E. Mr. ELMAR MAMMADYAROV IN FIRST QUARTER OF 2011

VISITS BY THE MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, H.E. Mr. ELMAR MAMMADYAROV

10.01.2011

Working Visit to Kuwait

On 10 January 2011 Minister of Foreign Affairs of Azerbaijan, Elmar Mammadyarov paid a visit to Kuwait to attend Azerbaijan-Kuwait Intergovernmental Commission's first meeting. During the visit, E.Mammadyarov discussed the issues of cooperation in the energy sphere with the Kuwaiti Crown Prince Sheikh Nawaf Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah. The Heir of the Kuwaiti state, noting the high level of bilateral relations, was interested in the process of development of the energy sector, particularly natural gas production and its exports in recent years in Azerbaijan.

Minister informed the Kuwaiti Crown Prince on the ongoing works in the energy sector and about the country's contribution to ensure energy security of Europe. The meeting also discussed bilateral and regional cooperation. Minister also delivered Azerbaijani President Ilham Aliyev's letter to the Emir of Kuwait Sabah Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah.

On the same day, the joint commission for cooperation between the governments of the Republic of Azerbaijan and the State of Kuwait held its first meeting in Kuwait. The prospects of the cooperation between Azerbaijan and Kuwait in the spheres of policy and diplomacy, economy and trade, investment and finance, industry and energy, defense, high education and scientific research, transport, communication and information technologies, tourism, information and culture, health and environment, youth and sports were discussed at the meeting.

The sides emphasized the importance of strengthening friendly relations between the two countries. Kuwait said it supported the territorial integrity of Azerbaijan. It also welcomed the Azerbaijan's proposal to hold the summit of the Organization of the Islamic Conference in Baku in 2014 and said it would support the Azerbaijan's nomination for non-permanent member of the UN Security Council in 2013.

Azerbaijan and Kuwait signed following documents in the end of the meeting:

1. Protocol of the first meeting of the Joint Commission for cooperation between the Government of the Republic of Azerbaijan and the Government of the State of Kuwait;
2. Agreement between the Government of the Republic of Azerbaijan and the Government of the State of Kuwait on the economic and technical cooperation;
3. Agreement between the Government of the Republic of Azerbaijan and the Government of the State of Kuwait on the waiver of visa requirements for holders of diplomatic and service/special passports.

The sides agreed to continue consultations and discussions on the issues of mutual interests for extension of cooperation. The documents were undersigned by H.E.Mr.Elmar Mammadyarov, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan and his Kuwaiti Counterpart H.E. Sheikh Mohammed Sabah al-Salem, Deputy Prime-Minister and Minister of Foreign Affairs.

06.02.2011 Working Visit to Germany

On 6 February 2011 Minister of Foreign Affairs of Azerbaijan, E.Mammadyarov left for Germany to participate in the 47th Munich Security Conference. The 12 presidents, 36 foreign and defense ministers, 350 highranking officials, more than 70 delegations, parliamentarians, experts and journalists were attending the conference. The participants held discussions on the global crisis impact to stability and international security, prevention of nuclear proliferation, the global and regional calls in the fields of cyber crime and security, the development of situation in Afghanistan, the perspectives on political resolution of Afghan problem, the state in Egypt and the democratic movement in Arabic countries.

During the Conference Minister E.Mammadyarov met with the U.S. Secretary of State Hillary Clinton. At the meeting the sides discussed the Armenian-Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict. E.Mammadyarov brought Azerbaijan's position on this conflict to his American counterpart's attention. In her turn, Clinton noticed that it was time to make progress in the conflict. Clinton also voiced her gratitude to the Azerbaijani side for its support in anti-terrorism operations in Afghanistan. The sides exchanged views on bilateral and regional relations, energy issues, as well as processes in the Middle East.

On the same day Minister E.Mammadyarov met with his Turkish counterpart Ahmet Davutoglu on the sidelines of the international security conference in Munich. The meeting discussed the preparation of Supreme Council for Strategic Cooperation of Turkey and Azerbaijan meeting. Davutoglu said he has also met with Swiss Foreign Minister and they have discussed the process of settling the Nagorno-Karabakh conflict.

At the Munich Security Conference, Minister E.Mammadyarov had bilateral meetings with Serbian foreign minister Vuk Jeremic, Australian foreign minister Kevin Rudd and Ukrainian foreign minister Constantine Grishenko. During these meetings, the sides discussed issues concerning the Armenian-Azerbaijani conflict over Nagorno-Karabakh, the various areas of bilateral cooperation, including cooperation within international organizations, as well as international security issues. The sides exchanged views on matters of mutual interest.

23-24.02.2011 Working visit to Ukraine

On 23 February 2011 Minister of Foreign Affairs of Azerbaijan, E.Mammadyarov paid a working visit to Ukraine. Within the framework of his visit to Ukraine, Azerbaijani Foreign Minister Elmar Mammadyarov met with Chairman of the Supreme Rada of Ukraine Vladimir Litvin. Welcoming the Minister, V.Litvin expressed his hopes for strengthening of bilateral liaison and development of cooperation. He stated that Ukraine and Azerbaijan had established a strong inter-parliamentary liaison and interstate relations owing to the fruitful meetings of the Presidents. "I expect our strategic partnership to be fruitful," the Head of the Parliament stated. "We rely on the long-lasting cooperation initiated by Heydar Aliyev."

Minister E.Mammadyarov appreciated a high level of interaction between Ukraine and Azerbaijan in the international organizations. The Minister presented the statistical data, according to which the rate of turnover between the states reached the pre-recess figures. The Parties discussed development of bilateral economic relations, especially in part of supply of energy resources to Ukraine. "Ukrainian market is vital for Azerbaijan," E.Mammadyarov stressed.

The parties discussed the prospects of cooperation in the humanitarian sphere, especially holding of the Days of Culture to promote the culture of both nations. E.Mammadyarov informed that 60 students were studying Ukrainian language and history at Baku Slavic University. The Minister invited the Chairman of The Verkhovna Rada of Ukraine to make an official visit to Azerbaijan.

On the same day Minister E.Mammadyarov met with the Prime Minister of Ukraine Mykola Azarov. During the discussion Prime Minister of Ukraine invited Azerbaijan to participate in the development of transport project "Viking" (Baltic-Black Sea) in the direction of the Caucasus and Central Asia. "Acceding to the agreement Azerbaijan would participate in this project with a view to possible extension of the route to Kazakhstan, Turkmenistan, and other Central Asian countries", Mykola Azarov emphasized. He added that this project is open for participation, and relevant proposals are in the Ministry of Transport of Azerbaijan. According to him, in case of participation of Azerbaijan in this project, freight cargo service can be established from the Baltic States via Belarus and Ukraine to Central Asia.

"Relations between our countries are developing very intensively and have a great future. We are concerned that those agreements that were reached during the visit of the President of Azerbaijan to Ukraine and the joint intergovernmental commission on economic cooperation were implemented. An important step will be organizing in Baku the ninth session of Joint Intergovernmental Commission, which we propose to hold in April and May, during the visit of our President to Azerbaijan. Till the visit we would prepare specific proposals and concrete solutions", Mykola Azarov emphasized.

He added that the agreements that were signed in Davos on oil and liquefied gas indicate the strategic partnership between our countries. The Prime Minister informed that Ukraine is interested in joint investment projects. According to him, now at the expert level concrete joint projects are elaborated. In particular, building on the Black Sea coast of Ukraine of a new oil refinery complex for deep processing of Azeri oil. Ukraine also hopes to supply liquefied gas to Azerbaijan, feasibility studies for construction of the terminal near Odessa for liquefied gas handling are already being prepared.

In addition, Ukraine is interested in participating of Naftogaz in exploration of hydrocarbons in promising areas of Azerbaijan.

In turn, Minister E.Mammadyarov suggested in the framework of the joint intergovernmental commission to organize the Ukrainian-Azerbaijani business forum that will facilitate increased cooperation between businessmen of both countries.

On 24 February 2011 the 14th Meeting of the GUAM Council of Ministers for Foreign Affairs (GUAM CMFA) took place in GUAM Secretariat, Kyiv under the chairmanship of Minister for Foreign Affairs of Ukraine Mr. K.I. Gryschenko with the participation of Minister of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan Mr. E.Mammadyarov, Minister for Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova Mr. I. Leancă, First Deputy Minister for Foreign Affairs of Georgia Mr. G.Vashakidze, GUAM Secretary General Mr. V.Chechelashvili.

CMFA considered and approved Report of Secretary General on activities of the Secretariat of Organization for Democracy and Economic Development – GUAM in 2010, approved decision on the Presidency of the Republic of Moldova in Organization in 2011 and exchanged views on priorities of Chairmanship Program of the Republic of Moldova, presented by incoming Presidency. CMFA exchanged views on implementation of the GUAM member states diplomatic missions' Plans of interaction at the United Nations, OSCE and other international organizations.

CMFA discussed issues of cooperation between GUAM, its partner countries and other international organizations, inter alia, agenda of the next GUAM-USA and GUAM-Japan meetings at the level of

National Coordinators. CMFA considered information on "Best Bank of GUAM – 2010" contest, Coordination Council of GUAM member states Bank Associations and Coordinating Committee on preparation of GUAM Business Council.

CMFA discussed the issues of GUAM sector cooperation and defined priorities of GUAM Working Groups' activities. CMFA supported Georgian initiative on the UN General Assembly Draft Resolution «Cooperation between the United Nations Organization and the Organization for Democracy and Economic Development – GUAM», decided to take the project offered by Georgia as a base and to forward it to the diplomatic missions of GUAM member states at the UN in New York for final approval and respective submission for the consideration of UN General Assembly. CMFA considered other issues of current cooperation in "GUAM" and "GUAM+" formats as well.

On the same day Minister E.Mammadyarov met with Ukrainian President Viktor Yanukovich. Issues on transportation of energy resources of Azerbaijan were discussed at the meeting. Yanukovich said that joint plan and decisions assuming actual importance for Ukraine were discussed at the meeting: "We hope that it is the beginning and 1 mln tons of transported to Odessa-Brodi pipeline is the start of big project".

25.02.2011 Working visit to Greece

On 25 February 2011 Minister Elmar Mammadyarov paid a working visit to Greece. During his visit Minister E.Mammadyarov met with Prime Minister of Hellenic Republic George Papandreou and discussed the development of relations between Azerbaijan and Greece especially the issue on on the broadening of cooperation in energy sphere. Then Minister E.Mammadyarov met today with Speaker of the Greek Parliament Philippos Petsalnikos. They noted the special importance of the activities of inter-parliamentary friendship groups. Mammadyarov underlined the successful holding of the Azerbaijan-Greece intergovernmental commissions meeting in February this year.

On the same day Minister E.Mammadyarov met with his Greek counterpart Dimitris Droutsas. The development of political relations between the two countries and issues on broadening the cooperation within the framework of international and regional organizations were discussed at the meeting. They also focused attention on political, cultural and humanitarian issues.

At the end of the meeting Minister E.Mammadyarov and his counterpart D.Droutsas made a statement

Statement after the Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan and Hellenic Republic

Mr. Dimitris Droutsas: So, we were very happy today to welcome our very good friend and Minister of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan, Mr. Elmar Mammadyarov. Those who follow the development of our bilateral relations, I am sure will have realized that our bilateral contacts are becoming more and more frequent in the recent past.

The Foreign Minister and myself had a bilateral meeting in September, in New York, during the UN General Assembly and in December our Prime Minister, George Papandreou, met with the President of Azerbaijan, during the OSCE Summit. Of course, the competent Deputy Minister for Foreign Economic Relations, Mr. Kouvelis, has met with his colleagues during the Joint Interministerial Committee Meeting for Economic Cooperation which was convened recently. I am describing all these contacts in order to show you the impetus of our relations, which are sincere: they are constantly growing and their scope is enlarging.

This is not happening by chance. Both our countries hold very important positions in the wider Black Sea area and our economies are complementary. We also belong to the Black Sea Economic Cooperation Organization and we have been promoting our relations in the fields of energy, trade, tourism and finance and many others. There are many emerging opportunities in all these fields.

I would especially like to stress one very important point: cooperation in the field of energy. Our Azerbaijani friends are very well aware of our commitment, of our strong commitment to the gas pipeline, which will join Azerbaijan with Italy via Turkey, the well known ITGI pipeline, which is a mature project and which is becoming even more attractive in view of the prospect of the branch that will go via Bulgaria, the GBI branch.

We also discussed issues related to regional and international developments. I had the opportunity to inform my colleague about certain issues which are important to Greece. We have certainly discussed developments in Northern Africa and especially in Libya. In relation to this last point allow me, dear Elmar, to say a few more words about this, because yesterday the Ministry of Foreign Affairs in collaboration with the Ministry of Defense, the Ministry of Maritime Affairs and the Ministry for Citizen Protection completed an extremely difficult operation. They repatriated Greek citizens from Libya via air and sea and in a very successful manner. Of course some Greek citizens are still there and we will not stop until everyone has been repatriated. With this opportunity, I would like to congratulate Deputy Minister Dollis, the Secretary General of the Ministry Ambassador Zepos, as well as all those officials of the Ministry of Foreign Affairs and Ministry of Defense who acted in a very competent, professional and selfless manner in performing their patriotic duty.

Let me also mention another tragic event which has taken place in recent hours. We have had an unfortunate road accident in Turkey. The bus which covers the daily route between Istanbul and Thessaloniki has left the road and there have been casualties. We express our deep sympathy to the families of the victims and of course, a part of our consulate staff is there to help them. So, my dear Elmar, once again I would like to welcome you here. We are very happy to receive you here. We will soon have an official visit by our President of the Republic, Mr. Karolos Papoulias, to Azerbaijan.

Mr. Elmar Mammadyarov: Thank you. Thank you very much Dimitris. It's a great pleasure to be back to Athens, which I believe is an indication of our closer relations on a daily and monthly basis, between Azerbaijan and the Hellenic Republic.

Last year my President visited Athens, on an official visit. This year, at the beginning of April, we are expecting that the President of Greece will visit Azerbaijan in return. The relations between Azerbaijan and Greece, I can assess that they are going quite well and particularly when we are talking about the economic and energy field.

At least the gas, the natural gas from Azerbaijan is already on the Greek market and it's 700 million cubic meters and we are also talking on the level of companies about the possibility of expanding this figure. The Greek market, the Greek gas market, is very important for us, because Greece is the first country, member state of the European Union, where the natural gas from the Caspian basin is coming directly. And through my negotiations and talks today with the Prime Minister of Greece, Mr. Papandreou, I believe that we have a big future for that. I want to express my appreciation to Dimitris for his briefing me about the issues which are of interest to the Hellenic Republic, and I also

briefed my colleague about the challenges and problems being faced by Azerbaijan, in particular the ongoing negotiations on the Armenia-Azerbaijan Nagorno-Karabakh conflict.

As far as my reading of the situation, the addressing of the different issues of mutual interest, of Greece and Azerbaijan, it's almost the same. And I believe that we will move in not only the economic field and cooperation, but also on the humanitarian level of our cooperation. And I believe that we have a huge potential on that. Thank you.

Journalist: You expressed concern at the situation in Libya. How, in your opinion, might the tension be reduced there, and whether you think the proposals for a no fly zone and other operations of a military nature, regarding the humanitarian role, might help the situation.

Mr. Dimitris Droutsas: Our first goal was the safe return of all the Greek citizens who were in Libya. This was our primary goal. Now, of course, we want to see an immediate end to the violence we are seeing in Libya; to see stability return to Libya and the whole region. This is Greece's immediate neighbourhood. Security issues play a very important role for us in the region. Stability is also linked to the economic development of our country. There is the issue that we pointed out from the very outset, when we saw developments not just in Libya, but also in other Arab countries, earlier – like Tunisia, Egypt – that there is a risk of migration flows toward Europe, and through Greece, as well.

We noted this from the very outset within the framework of the European Union. And yesterday and the day before, Mr. Papoutsis had the opportunity at a special meeting with his Mediterranean counterparts to discuss this issue, and we also raised it at Monday's GAC. And we said that the European Union has to take a comprehensive view; that all of the countries of the EU need to contribute to confronting this, including through economic support, if need be. So, we are conferring constantly with all of our partners in and outside the EU to see what the next steps will be: how we can help and guarantee stability and calm in the immediate region, and in Libya in particular.

Mr. Elmar Mammadyarov: On Libya, just a few words, with Dimitris we discussed in detail, because we are doing the same airlift for our citizens who are working in Libya – it's not an easy process. I talked today, this morning, with our Ambassador to Tripoli, and we still have a few citizens who are not in the central part or the capitals, but working outside of the cities and, believe me, what Dimitris said, that it's not easy, how to get these people out of the country.

Mr. Dimitris Droutsas: Allow me just to add a few words: that this crisis and the developments we are seeing – particularly in Libya – indicate once again the particular importance of Greece in the region. And I am referring here in particular to the fact that third countries – large countries, like China – came to Greece and entrusted Greece with this operation for evacuating their citizens from Libya. And, as you know, this is being done via Crete, with a very serious operational program that is being coordinated by the Foreign Ministry, in cooperation, of course, with the Chinese side. I just want to stress again that these developments point up the special role Greece can play and is playing in dealing with these developments.

Journalist: The war in Armenia ended in 1992, about 20 years ago. Nevertheless, there are constant clashes on the borders between the two countries, with victims from Karabakh and Azerbaijan via soldiers. Karabakh is an independent republic, but unfortunately it has not yet been recognized. Azerbaijan, through President Ilham Aliyev, continues daily, through warmongering statements, to stoke the flames of conflict. Is this a policy of peace? Is it a development policy? Thank you.

Mr. Elmar Mammadyarov: Is it a statement or is it a question? Ok, let me brief you in this regard, on the history of what we are talking about, negotiations with Armenia with regard to the settlement of the conflict.

The conflict was not stopped in 1992. There was a cease fire which was in 1994. Where they stopped, between the army of Armenia military forces and Azerbaijan military forces, which closed the line of contact. In 1993, during the hot phase of conflict, the United Nations Security Council adopted four resolutions. All four resolutions of United Nations Security Council – which is the major body for maintaining international peace and security in the world – called for withdrawal of the Armenian troops from the occupied territories of Azerbaijan, a stop to ethnic cleansing; that is, ethnic cleansing of all the occupied territories from Azerbaijani population, including Nagorno-Karabakh, and fully recognized the territorial integrity, sovereignty and internationally recognized borders of Azerbaijan, including Nagorno-Karabakh. Starting from 1992, we started negotiations with Armenia, within the OSCE Minsk Group. In 1997, the Minsk Group created the co-chairmanship with United States, Russian Federation and France.

Then, through the old years of the co-chairmanship negotiations there was a different plan. Unfortunately the shootings in the Armenian Parliament, killing of the speaker, the vice-speaker, Minister of Defense and of the other high officials do not allow a move on the peace process, in the settlement process.

In 2004 we started in Prague negotiations on the level of Foreign Ministers of Armenia-Azerbaijan with the mediation of the three co-chairs, United States, Russia, and France; the so-called Prague process. After four years almost of very intensive negotiations, co-chairs in 2007 in Madrid during the OSCE Ministerial presented in writing the proposals for the settlement of the conflict. These are the basic principles for the settlement, which should be a basis upon which we are going to build the peace agreement.

Again after the very intensive negotiations in Athens, here, in 2009, during the OSCE Ministerial, the co-chairs presented an updated version of the Madrid documents. The updated Madrid documents presented in Athens followed very intensive discussions on the level of Presidents, because in Armenia there was a new administration.

In 2010, after carefully examining what was proposed by the three co-chairs, Azerbaijan announced that in principle we agree that this is a good basis, that we can start working on the big peace treaty. Unfortunately, the Armenian side said that they needed additional time for the assessment of these documents and to decide whether to accept it as a basis. And then comes the key, what is the plan. The plan is that Armenia should withdraw all the troops from all surrounding territories of NK. Around Nagorno-Karabakh. Which allows opening of all communications and roads. Deploy, as a security measure, peacekeeper observers, create the opportunity for more confidence-building measures and peoples to peoples contact, allowing the internally displaced people who are ethnically cleansed to return back to their homes, providing to the Armenian community together with Azerbaijan community, of NK interim status. And then, when the real normal situation will be established as a stable situation of development of the country, definition of the final legal status of NK.

It is not as you said. It is impossible, when you ethnically cleanse territory to say we just start self-determining ourselves. It is the decision of the people who are living there together. And, of course, this is the way, how we believe that we will have enough arguments to convince the Armenian population of Azerbaijan who are living now in Nagorno-Karabakh that it is better for their future and for their lives to live in prosperity, in stability and it is good for their kids.

That is how we see development. It is not building a new wall or a new line of division, it is not the way of the future. This is the way which we should not proceed. The way, the only way, is to diminish the threats and risks and challenges for the security in our volatile South Caucasus region. And I strongly believe that we are going to achieve this goal. Thank you.

Mr. Dimitris Droutsas: Allow me to say a couple words on this subject. At our meeting today, I had the opportunity to be briefed by Mr. Mammadyarov on Azerbaijan's positions and all of the recent developments. And, as you know, Greece is dedicated to and has very strong respect for the principles of international law. And within this framework we support the mediating efforts of the Minsk Group, looking forward, of course, to a peaceful resolution of the problem. I believe that dialogue is always imperative when there are differing views. Azerbaijan plays a key role in a region of critical importance to Europe, and we will continue to collaborate to promote security and stability in the Southern Caucasus and throughout the OSCE region.

Thank you very much.

07.03.2011 Working visit to Islamic Republic of Iran

On 7 March 2011 Minister Elmar Mammadyarov paid a visit to Islamic Republic of Iran to participate in the next meeting of Iran-Azerbaijan intergovernmental commission. Attending the eighth meeting of the intergovernmental commission for economic cooperation in Iran, the Minister congratulated the Iranian counterpart Ali Akbar Salehi on his appointment to this post.

Minister E.Mammadyarov said that they discussed cooperation between the two countries in the cultural, economic, political and other fields. "I hope for signing of certain agreements within the meeting of the intergovernmental cooperation. We have strong relations with Iran based on economy. A number of oil and gas agreements were signed in recent years. We need to increase frontier points between Azerbaijan and Iran that these points can work 24 hours".

The Minister of Foreign Affairs said construction of Rasht-Astara railway would raise the trade turnover between the two countries: "We will remain friendly countries due to efforts of our leaders. Relations between the countries will develop day by day". Elmar Mammadyarov congratulated Iranian people and his counterpart Ali Akbar Salehi on upcoming Nowruz Holiday.

In turn, Iranian Foreign Minister Ali Akbar Salehi called for the establishment of a joint bank, joint shipping companies, as well as opening credit lines. Mr. Salehi considers it necessary to create working groups on all the spheres for the development of multilateral cooperation between the two countries.

Mr. Salehi said these groups should constantly work and intensify the implementation of various projects. Mr.Salehi also expressed dissatisfaction with the two countries' cooperation in electric-power industry. He hopes for the implementation of new projects in this sphere.

On the same day the Iranian President Mahmoud Ahmadinejad received Minister E.Mammadyarov. At the meeting, the Iranian President said there is wide potential to develop bilateral and regional relations between Azerbaijan and Iran.

The President said the Iranian-Azerbaijani relations are the relations of the two fraternal countries. Regular planning and expert collaboration will allow to benefit from the existing opportunities, the President said. Along with the development of trade and economic relations, Iranian President mentioned the importance of strengthening ties between the two states.

Minister of Foreign Affairs of Azerbaijan, in turn, stressed the importance of further developing of bilateral relations. Iran and Azerbaijan, as two neighbouring countries, should strengthen the cooperation with each other, according to him.

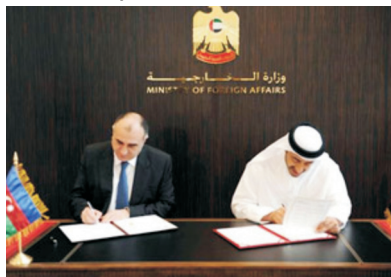
22.03.2011 Working visit to UAE

On 22 March 2011 Minister Elmar Mammadyarov paid a visit to United Arab Emirates and met with the Foreign Minister of this country Sheikh Abdullah Bin Zayed Al Nahyan. The meeting was held in the atmosphere of friendship and mutual understanding.

The ministers emphasized the development of bilateral relations between Azerbaijan and the United Arab Emirates in the political, economic, humanitarian, scientific, technology, healthcare, education, culture and tourism fields.

Minister E.Mammadyarov said Azerbaijan attached great importance to the relations with the Arab world and the development of relations with the Arab countries was in the focus of attention of the country's leadership. Minister E.Mammadyarov said Azerbaijan was interested in the cooperation with the League of Arab States and the Gulf Cooperation Council and UAE's support to our efforts in this field is important.

Minister Sheikh Abdullah Bin Zayed Al Nahyan highly appreciated the stand of Azerbaijan in peaceful solution to the Armenian-Azerbaijani Nagorno Karabakh conflict and said UAE supported Azerbaijan to be nominated for non-permanent membership of the UN Security Council. Sheikh Al Nahyan thanked Azerbaijan for permit to open the UAE's embassy in Azerbaijan and said they would appoint the ambassador in a short time.

In the end of the meeting, a Memorandum of Understanding on cooperation for combating human trafficking was signed between the Ministry of Internal Affairs of Azerbaijan and the UAE National Committee To Combat Human Trafficking.

28-29.03.2011

Working visit to Mexico

On 28 March 2011 Minister Elmar Mammadyarov paid a visit to Mexico. During the visit Azerbaijan's Foreign Minister met with his counterpart Foreign Minister Patricia Espinosa Cantellano.

Patricia Espinosa Cantellano said they attach great importance to the bilateral relations with Azerbaijan. Touching on the importance of improving economic relations between the countries, Patricia Espinosa Cantellano said they are interested in developing energy cooperation with Azerbaijan and creating conditions for the Mexican youth to study at Azerbaijan Oil Academy.

Minister E.Mammadyarov said that Azerbaijan's first embassy in Latin America was opened in Mexico, it proves that Azerbaijan attaches great importance to the cooperation with Mexico. He gave detailed information about the negotiations on the resolution of Nagorno Karabakh conflict.

Within the framework of his working visit to the United Mexican States Minister E.Mammadyarov made a speech on Azerbaijan's foreign policy at the scientific conference in the Diplomatic Academy. Members of the Congress, state and government representatives, representatives of the diplomatic offices accredited in Mexico attended the conference.

On the second of his official visit to Mexico Minister E.Mammadyarov met with the Chairman of the Foreign Relations Committee Porfirio Muñoz Ledo and members of Mexico-Azerbaijan Interparliamentary Friendship Group.

The meeting broadcasted online via parliament's television. Minister E.Mammadyarov spoke about foreign policy priorities and international cooperation directions of Azerbaijan, ongoing economic processes in the country, development of bilateral relations with Mexico, cooperation issues within the framework of international organizations. The minister informed the parliamentarians on the results of Nagorno Karabakh conflict, negotiations process conducted in direction of regulation of the conflict. Members of interparliamentary friendship group noted the importance of respectable atti-

tude toward Azerbaijan's sovereignty within framework of international law during the regulation of the conflict.

On that same day, at the invitation of Mexican Senate, Minister E.Mammadyarov attended round-table on Azerbaijan's foreign policy and bilateral relations with Mexico. Mexican senators welcomed Azerbaijan's FM and noted that they paid much attention to interparliamentary relations between the countries. Minister E.Mammadyarov informed the senators about Armenian aggression against Azerbaijan. He noted the importance of regulation of the conflict on the basis of international law and principles.

**MEETINGS OF THE MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF THE
REPUBLIC OF AZERBAIJAN, H.E. Mr. ELMAR MAMMADYAROV**

- 12.01.2011 Meeting with the delegation led by Foreign Minister of the Republic of Bosnia and Herzegovina, Sven Alkalaj
- 12.01.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Turkmenistan to Azerbaijan, Toyli Komekov
- 19.01.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Swiss Confederation to Azerbaijan, Sabine Ulmann Shaban
- 19.01.2011 Meeting with the Foreign Minister of the Republic of Georgia, Grigol Vashadze
- 21.01.2011 Meeting with the outgoing Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Belgium to Azerbaijan, Philippe Jottard
- 27.01.2011 Meeting with the President of the Federation of Austrian Industries, Veit Sorger
- 08.02.2011 Meeting with the delegation from the Senate of the French Republic
- 09.02.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the United States of America to Azerbaijan, Matthew Bryza
- 09.02.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Georgia to Azerbaijan, Teymuraz Sharashenidze
- 09.02.2011 Meeting with the delegation led by Speaker of the Seimas of the Republic of Lithuania, Irena Degutiene
- 10.02.2011 Meeting with members of the European Parliament Ivo Vajgl and Pino Arlacchi
- 17.02.2011 Meeting with the delegation led by Foreign Minister of the Republic of Cuba, Bruno Eduardo Rodríguez Parrilla
- 01.03.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Kingdom of Belgium to Azerbaijan, Luc Trojen
- 09.03.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Slovenia to Azerbaijan, Milan Jazbec
- 09.03.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Paraguay to Azerbaijan, Marcial Bobadilla Guillen
- 09.03.2011 Meeting with the newly appointed Ambassador extraordinary and plenipotentiary of the Republic of Guatemala to Azerbaijan, Arturo Duarte Ortiz

XƏBƏRLƏR – NEWS – HOBOCTH

OFFICIAL VISIT OF THE PRESIDENT OF THE EUROPEAN COMMISSION TO THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN 13 January 2011, Baku

On 13 January 2011 the official welcoming ceremony of President of the European Commission Jose Manuel Barroso took place upon his arrival on the official visit to the Republic of Azerbaijan.

During the private meeting between President Ilham Aliyev and President of the European Commission Jose Manuel Barroso, the successful development of cooperation in various fields between Azerbaijan and the European Union was noted and a good potential of energy cooperation was stressed by both sides. The confidence was expressed over further broadening of ties in the future. The views related to the current status and prospects of relations between Azerbaijan and the European Union was exchanged at the meeting.

Following a face-to-face meeting, President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev and President of the European Commission José Manuel Barroso had an extended meeting with the participation of delegations.

Addressing the guests, President of Azerbaijan Ilham Aliyev said:

- Mr. President, welcome once again! I welcome you and your delegation here. I am very pleased to host you in Azerbaijan. As we noted, we have been waiting for your visit. I am very pleased that this year starts with such an important meeting and this demonstrates the cooperation we had in the past and the level of our relations. I am confident that this visit will play an important role in the development of relations between the European institutions and Azerbaijan. Our relations already enjoy a good history and have useful future prospects. Our bilateral agenda is very broad and it covers many areas discussed today. I am thankful for the sincere discussion and open conversation. This was very useful and helpful. I am confident that such a good beginning of this year will create opportunities to realize our goals. In this context, energy security is considered as political and economic reforms. As you know, Azerbaijan has very good relations with the EU member countries. Therefore, we think that this visit will advance our relations and we will see very positive results in the future. Once again, welcome to Azerbaijan!

In turn, President of the European Commission José Manuel Barroso said:

- Mr. President, I am very delighted to be in Baku. I had the pleasure to accept your kind invitation. I think that this visit is an opportunity to broaden further the high level relations between Azerbaijan and the European Union. Azerbaijan is our reliable partner in this region. We declared it before and see it openly once again. We opened our delegation in 2008 and then, the embassy in your country. The Azerbaijani economy is a fast growing economy. Your growth rate is very high. I would say that this is the fastest pace in the world. I know that your society is also a very dynamic one. I welcome it. At the same time, I highly appreciate the important role played by Azerbaijan in international issues and, particularly, the fight against terrorism. Azerbaijan contributes to the prevention of conflicts in some countries. Your commitment in these issues has a particular importance. It is natural that our relations go beyond the energy issue. We will also discuss other issues. But we would like to declare openly that our relations are not limited only to oil and gas. We are resolved to build wider relations based upon issues of mutual interest.

Following an extended meeting, a document signing ceremony between Azerbaijan and the European Union took place. The President of the Republic of Azerbaijan and President of the European Commission José Manuel Barroso have signed a Joint Declaration on Southern Gas Corridor. "The Memorandum of Understanding between the Republic of Azerbaijan and the European Union on National Indicative Program for the years of 2011 – 2013" and the "Memorandum of Understanding between the Republic of Azerbaijan and the European Union related to the Framework Document on Comprehensive Institutional Building Program" have been signed by Mr. Emin Eyubov, Head of Mission of Azerbaijan to the European Union and Mr. Roland Kobia, Head of EU Delegation to Azerbaijan.

The document signing ceremony was followed by a press conference of President Ilham Aliyev and President of the European Commission Jose Manuel Barroso.

President Ilham Aliyev and Jose Manuel Barroso made statements.

Statement by Ilham Aliyev, President of Azerbaijan

- Dear Mr. President,

Dear guests, Ladies and gentlemen,

First of all, I would like to welcome once again President of European Commission, Mr. Barroso, and express my gratitude for receiving our invitation and visiting us in the beginning of 2011. We pay very big importance to this visit. We consider this visit as a very important sign of a strong partnership relations between European institutions and Azerbaijan. These relations have good history. From the very beginning of our independence, we always felt support from European Union and we feel this support now.

The visit of President of the European Commission also is a reflection of today's level of our partnership and it is aimed at the future development of our relations. We highly value these relations. We are working and cooperating for many years in various formats. Now, the Eastern Partnership program where Azerbaijan is a member of creates new opportunities for our cooperation. We have broad agenda of bilateral relations. These relations cover many areas.

Today, during our discussions and sincere, very friendly conversation discussed almost every aspect of our bilateral relations and cooperation. We discussed issues related to economic development, economic cooperation, political reforms of Azerbaijan, the process of democratization, regional situation, security situation, energy diversification issues, issues related to resolution of Armenia-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict. We see the mutual desire and wish to continue these relations and to build a strong partnership for many years and decades ahead.

Today, among the major topics of our conversation, of course, were issues related to energy cooperation. Just signed a Joint Declaration on the Southern Corridor is a very important and substantial document, which covers all the aspects of energy cooperation between European institutions and Azerbaijan.

Azerbaijan is a reliable partner. Azerbaijan is a country with a long history of petroleum operations. The first oil in the world was produced in Azerbaijan. The first oil from offshore fields in the world also was produced in Azerbaijan. And after independence, when we started to conduct our energy policy, from mid 1990s until today, Azerbaijan's policy in this respect was very straightforward, open and sincere. We managed to attract

billions of dollars of foreign investments to create a good investment climate in Azerbaijan. And today we have a diversified supply roots. We have seven pipelines for our oil and gas reserves, which transport our natural resources to different directions. We received a lot of financial resources as a result of our energy policy. Today we are in the new stage of our energy development and relations with European institutions are very important for us. Issues of energy security and diversification of energy supplies are equally important for consumers, producers and transit countries.

Combination of interests and combination of efforts and to a certain degree, coordination and synchronization of efforts, I think will be the major prerequisite for successful implementation of our plans. From the very beginning Azerbaijan supported the Southern energy corridor. Actually, the project was initiated by Azerbaijan, particularly Baku-Tbilisi-Ceyhan and Baku-Tbilisi-Erzurum oil and gas pipelines were the first important initiatives which created already the corridor. And after that we started to work on transportation corridor. East-West transportation corridor is also one of our priorities and we are working closely and very seriously in that direction. I think that the Joint Declaration, which was signed today, will have a good future. I am sure that in the coming months we will see many more important developments in that respect and energy partnership between European institutions, European countries and Azerbaijan will successfully continue.

Today we also discussed situation with respect to political and economic reforms in Azerbaijan. We always discuss these issues in a very friendly, open, sincere manner – the way how it should be between friends. We consider ourselves as partners and friends. We also discussed the issue of Armenia-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict. The fact that for so many years Azerbaijani territories are under Armenian occupation, of course, creates a lot of concerns in Azerbaijan. It is a potential threat to regional security. We are very grateful to international institutions, particularly to the European Parliament, which last year adopted resolution with respect to Armenia-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict, which is totally in line with previously adopted resolutions by other international organizations, like the United Nations, OSCE, Council of Europe and others. The soonest resolution of Armenia-Azerbaijan, Nagorno-Karabakh conflict will not only allow our refugees and IDPs to return to their homes, and to restore our territorial integrity, which is recognized by the whole world, but also will bring stability, predictability and cooperation to the region.

Again, I'd like to mention that our bilateral agenda is very broad. I am very glad to host Mr. President in Azerbaijan. I am very glad that the year 2011 starts here in Baku from this very important visit. I am sure that the spirit of partnership will dominate the positive development in our bilateral affairs. And we will see many more good news in the coming months.

Once again, Mr. President, thank you for coming. Wish you all the best and pleasant stay in Baku.

Statement by President of the European Commission Jose Manuel Barroso

- Thank you! Thank you Mr. President. It is indeed a pleasure to be here today in Baku following the very kind invitation of President Aliyev.

I had an excellent meeting with President Aliyev – very open, very friendly, very sincere in all the important points we have discussed that are of strategic importance for the relationship between Azerbaijan and the European Union. We covered full range of relations between the European Union and Azerbaijan – relations which are growing in importance and depth day by day. I'd like to thank you for the hospitality. In fact, I will stay also tomorrow. I will have the opportunity to speak at the historic, very important Baku State University. We know well that Azerbaijan was the first democratic republic in the Muslim World and we know also the significance of that university. So, thank you very much for the hospitality, for what I believe started to become, in fact, a very important visit.

The European Union supports the reform efforts that are taken under the leadership of President Aliyev. The President said to me today that the same values that are important for us in European Union – the values of peace, of freedom, rule of law and democracy are the principles and the values that he takes as inspiration for the modernization of his country. This includes, of course, these principles and we have discussed these methods as President himself said, spirit of openness and frankness, everything that has to do with democracy, rule of law, and respect of human rights.

A key to the implementation of our bilateral partnership is a new Association Agreement. The talks on this agreement were launched half a year ago. They are progressing well. The purpose is to deepen our strategic links and bring Azerbaijan closer to the European Union's market of a billion people. I am also pleased to announce that we will start negotiations on a visa facilitation agreement in the near future. This will make it easier for the Azerbaijani people to travel to the European Union. So, it is not just the markets that have to be close, but also people that should be closer.

The European Union is deeply committed to helping Azerbaijan's political and economic reforms. We believe it is in the interest of all of us to consolidate the administration, the open economy in Azerbaijan. In fact, we are actively contributing to that through financial cooperation.

Ladies and gentlemen,

A driving force of our bilateral relations is the well-established energy cooperation. In my delegation was the commissioner for Energy, Mr. Gunther Oettinger and we had very important dialogue on this matter with President Aliyev. Azerbaijan is indeed a strategic partner and ally in this field. We appreciate the key role Azerbaijan plays as a producer and transit country. In fact, Azerbaijan was a pioneer in energy diversification, when back in the 1990s of the last century; it decided to initiate the Baku-Tbilis-Ceyhan oil pipeline. Now, it is time to turn to gas. In fact, we made great progress in this area today. We signed a Joint Declaration on the establishment of the Southern Gas corridor, through which the European Union will directly receive Azerbaijani gas. Realizing this corridor is in our shared strategic interest.

It is vital for the security and diversification of our energy supply and demand. Azerbaijan wants to diversify its exports as much as the European Union wants to diversify its imports. The Southern Corridor will give Azerbaijan reliable physical access to the European Union energy markets, which is the world's largest market in energy. It therefore provides a long-term perspective for development of Azerbaijan. In the same way, we look forward to a swift location process for the Shahdeniz II gas field. I hope this will enable us to announce the Azerbaijan-European Union deal of the 21st century.

Ladies and gentlemen,

We also discussed many other issues beyond energy. We discussed a range of international issues. I expressed my appreciation for Azerbaijan's role on the global stage, including its support for peace in Afghanistan, Iraq and Kosovo. This is very much appreciated in the European Union.

Looking at the immediate region, I shared my concerns on the lack of progress in Nagorno-Karabakh. I expressed my deep sympathy to the families and communities who suffer from it. We believe it is high time for all parties to make further efforts for a swift peaceful solution. The work of the OSCE Minsk Group must therefore continue. As you know, the European Union fully backs its efforts. I used, in fact, this meeting to express to President Aliyev and through you my deep sympathy to the families and communities who continue to suffer from this conflict, which has been going for way too long. It is high time to make further efforts. Let me also stress that European Union does of course support the principle of the territorial integrity of its partners, including Azerbaijan. We are fully backing the efforts of the OSCE Minsk Group and we are ready funding confidence-building measures on the ground. We stand right to provide further support if agreed by all parties: political support to the peace process and a concerted assistance once a settlement has been agreed.

As you see, ladies and gentlemen, from this fruitful cooperation and from the agreements signed today, the partnership between Azerbaijan and the European Union is strong and flourishing. But, we can and must do more to tap its full potential, especially, in the field of energy, but not only in the field of energy.

That is why we have discussed partnership formalization, the importance of education – the matter that I know is very close to the heart of President Aliyev and what we can do together in that modernization. I, therefore, look forward to continuing working together with President Aliyev to reach our shared objectives.

This was a long overdue visit that I committed to do. Some people say that winter might not be the best time of the year to visit Baku. I disagree with that. As the old Azeri proverb goes, "Never mind

the storms of snow, for the sake of a good partner". Indeed, not only I found here an excellent partner that I knew for some years now, but also a very good weather outside.

Thank you!

Then President Ilham Aliyev and Ilham Aliyev and President of the European Commission Jose Manuel Barroso answered journalists' questions.

Correspondent of Der Spiegel: President Aliyev, I would like to hear from you. What is the strategic significance of the Southern Gas Corridor for your country? And President Barroso, would you call this – today's signing of the Southern Gas corridor, a breakthrough?

President Ilham Aliyev: As you know, Azerbaijan for many years worked very hard in order to be able to deliver to the world market its energy resources. It started from oil exploration and production, construction of the oil pipelines, diversified supply routes, now we have. Now oil is being transported by three pipelines to Black Sea and Mediterranean. When we discovered the huge oil-gas reserves, of course, the main challenge was to find a market for these reserves. The market should be comparable to the size of these reserves, to the potential production profile. Today, we have proven reserves of gas, which are at the level of 2.2 trillion cubic meters. I am sure that the potential reserves are even higher.

Therefore, we need a predictable, long-term, regulated by legislation, competitive markets in order to be able to produce as much gas as we can. Therefore, strategic importance of the Southern Corridor for us is that it will help us to realize our gas potential.

I can tell you that we were working on this project for many years. When contract on "Shahdeniz" gas field was signed in 1996, of course we could not 100% be sure how much gas it contains. But it happened to be that "Shahdeniz" gas field is one of the biggest gas fields in the world, with a gas potential of 1.2 trillion cubic meters. Then, we had more discoveries; the last one was discovered in the end of last year, which adds not only to the supply volumes, but also to the probability that there will be much more discoveries in the coming years. We now have at the moment four pipelines for our gas and we export our gas to four neighboring countries. To a certain degree, we already achieved a diversification for the volumes which are available today. But, "Shahdeniz Stage II" will bring additional volumes. The new fields, which we discovered and those fields where discovery is going to happen hopefully soon will demand markets. European market for us is a priority. It is a big market, growing market, close market, and a market where we already have our oil and experience of cooperation. I think that today we have a unique situation, where interests of producers and consumers and transit countries coincide. We established a strong partnership and only the partnership of these three elements can lead to successful results. I am sure that the declaration which was signed will be successfully implemented and Azerbaijan will be able to use its gas potential to the benefit of its people for the future development of the country, for energy security of our friends in Europe and we will establish partnership not for years, but for decades.

Jose Manuel Barroso: I find it difficult to add anything to the extremely clear presentation of President Aliyev. But, in fact, I find this Joint declaration of the major importance for the reasons he just underlined. It is a decision with major consequences that translates common goals and shared interests. It is a win-win, as we usually say, for Azerbaijan and also for the European Union. So, the fact that myself, on behalf of the European Union, and President Aliyev, on behalf of Azerbaijan, have signed this Joint Declaration as a very important content as you can see is in fact of the utmost importance. I am sure it will have some important practical consequences in the next months. We are working very actively on that, on our side, but also on the Azerbaijani side. Some of the decisions have to be taken, I want to make that point clear, by the investors – those are commercial decisions; but from a political point of view it is clear now what the direction is and where we are heading.

Javid Badalov (AzarTAG): My question is to Mr. Barroso. As you know, within the framework of the European energy security, a number of gas projects like Nabucco, Turkey-Greece-Italy TransAdriatic pipeline, and AGRI are under discussion. Which of these projects is considered as a priority by EU?

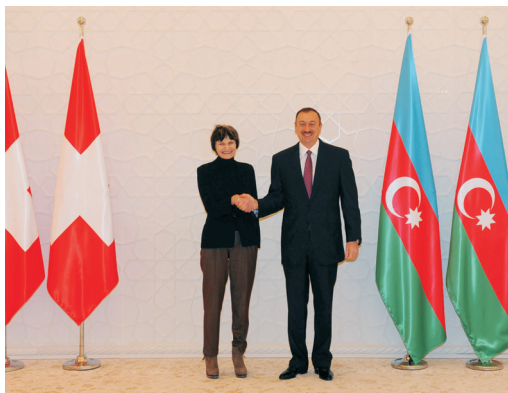
Jose Manuel Barroso: Look, European Union has stated clearly that we are supporting the Southern Corridor. Some of the decisions have to be taken commercially. It is clear, nevertheless, that

in terms of the volumes, in terms of what it can bring of added value, Nabucco is the project that responds more comprehensively to the interest of, I would say, not only the European Union, but also Azerbaijan.

Because, there are, as President Aliyev just explained clearly, new fields, new resources and Nabucco is by its importance, by its dimension, by the fact that it is a new infrastructure is responding more to those needs. At the same time, of course, we believe it is important to reinforce politically the support to the all Southern Corridor. We don't necessarily see those projects contradictory. Afterwards, it is up to the commercial entities to take their decisions, but there should be no illusion that from strategic importance point of view, the most important project is indeed Nabucco. That's why the European Union has decided recently to fund, to give some important signal in terms of funding, (funds for the particular aspect, but nevertheless), was showing our commitment to that project. That's why I was some time ago in Turkey for the signing of the intergovernmental agreement for the launching of Nabucco. So we are in fact expressing our strong support to that project.

Thank you very much.

OFFICIAL VISIT OF THE PRESIDENT OF THE SWISS CONFEDERATION TO THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

14 March 2011, Baku

On 14 March 2011 an official welcoming ceremony was held for President of the Swiss Confederation, Micheline Calmy-Rey, who was on an official visit to the Republic of Azerbaijan.

Following the official welcoming ceremony, President of the Republic of Azerbaijan held a private meeting with President of the Swiss Confederation Micheline Calmy-Rey.

Successful development of bilateral relations between Azerbaijan and Switzerland was noted during the

meeting. It was mentioned that good opportunities exist for development of economic ties between the two states, including the energy field.

During the meeting, the sides expressed confidence over the development of bilateral relations between Azerbaijan and Switzerland in the future.

After a face-to-face meeting, Azerbaijani President Ilham Aliyev and Swiss President Micheline Calmy-Rey met in an expanded format with the participation of their delegations.

Welcoming the guests, Azerbaijani President Ilham Aliyev said:

- Mrs. President!

Once again, welcome to Azerbaijan! I am very pleased to see you. We have just had interesting discussions concerning the different spheres of our bilateral ties, including those on the regional plane. I remember we last met in Davos. We have met several times. I consider this visit to be very important, as it is an official visit of the Swiss President to our country. It also demonstrates how much attention we are paying to the development of bilateral relations. I can say that our relations are developing successfully.

Our political dialogue and consultations are at a high level. We have good prospects in bilateral economic cooperation. Energy security issues are always part of our discussions. We view Switzerland as an important partner, a friendly country for Azerbaijan. We are doing everything possible for a more rapid development of our relations, for the expansion of the bilateral agenda. I want to reiterate that our political relations are at a very high level.

After saying that these relations are having a positive impact on other spheres of life of the two countries, the head of state expressed confidence that we would witness even greater development in the spheres of economic cooperation, mutual investment, cultural exchange and, of course, the energy sector in the coming years. Energy is one of the key issues on the international agenda, especially in our region and Europe, not least in terms of regional development.

Expressing her gratitude, Swiss President Micheline Calmy-Rey said:

- Thank you, Mr. President! I am grateful to you for the hospitality I have enjoyed. I am pleased with the level of our bilateral relations. We were developing these relations last year. We must carry on developing our bilateral relations in different spheres, including the fields of culture, economics and energy, to an even higher level. I think there is special partnership between our countries. We cooperate within the framework of international organizations.

The Swiss President also noted that both countries were represented on the same regional group of Bretton Woods institutes, and thanked the Azerbaijani President for the effective partnership within this organization.

After the meeting Presidents of Azerbaijan and Switzerland made statements for the media

Statement by Ilham Aliyev, President of Azerbaijan

- Dear Mrs. President!

Dear guests!

Ladies and gentlemen!

Mrs. President, I would like to salute you in Azerbaijan again. I am very pleased to see you in our country. We are attaching special importance to your visit. This demonstrates the rapid and successful development of our relations. We have already exchanged important bilateral visits. I recall my official visit to your country and the talks we held there. We also met in Davos early this year and held very fruitful negotiations. We have continued this dialogue today and discussed a number of important issues relating to bilateral relations and regional development.

Our bilateral relations are developing very successfully and, as I have already mentioned, there is a very useful and important political dialogue between us. We have also discussed cooperation within international organizations today. We have a strong mutual interest in developing economic relations. There are already good results of that. We welcome Swiss investment in the Azerbaijani economy, namely in the non-energy sector. I do hope that we will witness many similar facts in the coming years.

During negotiations with Mrs. President today, I invited Swiss companies to Azerbaijan to participate as contractors in various infrastructure projects being implemented in our country, so that these companies could work more actively in our country. Azerbaijani companies are interested in participating in investment projects in Switzerland. Our State Oil Company is already actively engaged in trade operations and oil supplies to Switzerland. Of course, if we consider that our bilateral agenda is mostly made up of discussions on the Southern Energy Corridor, including the supplies of Azerbaijani gas to European markets, I am sure we will have broader and more comprehensive energy cooperation in the future. Azerbaijan supports the Southern Corridor and other projects related to it, including the trans-Adriatic project in which Switzerland is also involved. I think this project has a great future. Talks are under way between companies on this very special issue.

At the same time, you know that during a visit to Azerbaijan by the President of the European Commission, Mr. Barroso, early this year, Azerbaijan signed a declaration on energy cooperation. I think this can become a highly important practical step towards developing the Southern Corridor project. We have immense oil and gas reserves which will last us for decades. We also have a diversified infrastructure of supplies. This infrastructure may be expanded, its capacities may be increased or new pipelines can be built. Producers and consumers have a mutual interest to embark on a very serious and important cooperation in this sphere. At the same time, we are attaching special importance to contacts between our peoples. In my opinion, the better our people know each other and the more they travel to see each other, the better for us. Thus, there will be a better understanding and cooperation between us. Our relations have always been good and positive. But I can say that over the last several years we have been seeing a rapid development of our ties and, as I have mentioned, the visit by Mrs. President to our country is a manifestation of this mutual interest.

We have also discussed issues pertaining to the development of the regional situation today, including regional cooperation and security. Switzerland is extremely active in the South Caucasus. We appreciate Switzerland's efforts towards negotiated settlement of conflicts. I have informed Mrs. President of the current state of talks between Azerbaijan and Armenia regarding the conflict over Nagorno-Karabakh. I have expressed hope that Armenia will act constructively in the talks and start implementing resolutions of international organizations demanding a withdrawal of occupying forces from our territories. All influential international organizations have expressed their political stance over a settlement of this issue.

There are four UN Security Council resolutions demanding an unconditional withdrawal of the Armenian armed forces from occupied Azerbaijani territories. Decisions of the OSCE, resolutions of the Council of Europe and the European Parliament, decisions of the Organization of Islamic Conference require the Armenian armed forces to withdraw from Azerbaijan's occupied territories. The Minsk Group has already been in operation for 19 years. Unfortunately, there are no practical results. The time has come to change the status-quo, to start the return of refugees and internally displaced persons to the occupied territories. It is their fundamental right to live on their lands.

Armenian armed forces have been denying them this right for a long time. Unfortunately, the agreements reached and the declarations adopted during negotiations are breached by Armenia. Here is the latest example. A meeting organized by President Medvedev has been held in Sochi. At the end of it, we signed a joint declaration on measures of confidence and intentions to resolve all issues peacefully.

Unfortunately, three days later Armenians killed a nine-year-old boy. A nine-year-old boy is not a soldier, he is a child. How can we trust a party that has resorted to a such horrendous act of violence?! In this case it is a civilian, namely a ordinary child, who has been targeted. This shows that the Armenian side does not even respect its own signature and declaration. This significantly reduces the level of mutual confidence and can bring about a situation with unpredictable consequences. We demand that Armenians put an end to attacks on civilians which are carried out with unprecedented cruelty. This is not the first such fact, and possibly not the last one. We, for our part, have never committed such acts against civilians, namely children. The conflict can be resolved on the basis of norms and principles of international law. The present format of talks may lead to a peace settlement. For that, the Armenian side has to have the political will to fulfill the resolutions of international organizations and act in keeping with the spirit and form of the negotiations. The issues being discussed today may lead to a negotiated settlement, restoration of our territorial integrity and return of all refugees and IDPs to their native places.

At the same time, we can provide Nagorno-Karabakh with the status of self-administration with strong political guarantees and guarantees of security. This formula is being discussed. Azerbaijan, which is adhering to a constructive position in the talks, is ready to continue them in this format.

I have informed Mrs. President of the current state of talks and expressed hope that we will witness progress because we can't waste any more time. A lot of time was lost in recent years, in 2010 in particular. In my opinion, 2010 was the year of missed opportunities. I believe the Armenian side now has a better understanding than last year that the only way of establishing peace and stability in the region is to start vacating occupied territories.

I want to note again that relations with Switzerland are highly important for us. I am sure that after the visit by Mrs. President these relations will be developing in a sustainable and successful manner and we will identify many other spheres for cooperation. Our countries will become closer still to each other and we will see better results in the future.

Thank you.

Statement by Micheline Calmy-Rey, President of the Swiss Confederation

- Thank you, Mr. President!

Mr. President!

Ladies and gentlemen!

Mr. President, I am grateful to you for the hospitality I have enjoyed in Baku and for your invitation. I noted with delight during the talks and discussions this morning that our bilateral relations are excellent. These relations are based on the determination to strengthen and develop bilateral contacts.

Economic relations between Azerbaijan and Switzerland are dynamic and good. In 2010, trade relations between our countries expanded, but I think there is still a potential in this area. Azerbaijan today is one of the most important countries delivering crude oil to Switzerland. There are extensive opportunities in the areas of trade and direct investment because Switzerland is one of the biggest foreign investors. I think the construction of a new cement plant in Azerbaijan by the Swiss Holcim group is a good example of such investment. I should say that this is the biggest investment made in the non-oil sector of your country. To me this is a demonstration of the potential for the development of our economic relations.

We are partners within international organizations, the Bretton Woods institutes, are on the same regional group, there is a wonderful cooperation between us. We collaborate not only within Bretton Woods institutes but also in the Council of Europe and the OSCE. Our cooperation in the energy sector is of great importance. I am glad that this cooperation will continue to be extensive. We are very pleased to have contacts with your country which were stepped up after the signing of the Memorandum of Understanding with Azerbaijan in 2007. I must say that the trans-Adriatic project is extremely interesting for Switzerland. Swiss company IGEL is one of the main participants in it. I believe that the trans-Adriatic project will be implemented in the name of common interests of Azerbaijan and Switzerland.

Switzerland has been cooperating with Azerbaijan for over 10 years now. A Swiss company is involved in a project on the provision of technical support for capacity building in the macroeconomic sphere being implemented by the Institute of International Finance and the Central Bank, the Ministry of Economic Development and the Ministry of Finance of Azerbaijan. The Swiss Agency for Cooperation and Development, which is part of the ministry I am heading, is implementing various programs of cooperation and assistance. I will pay a visit to Nakhchivan to become familiar with an assistance project we are implementing there. It began in 2002. Therefore, I would examine it with great pleasure. The objective of this project, which has to do

with irrigation, is to restore the traditional water sources in this region, the Kahriz (underground water pipes). We used them in Switzerland in the past too. This is very important for me.

I am grateful to you for the information on the regional situation in the South Caucasus. One of Switzerland's foreign political priorities is the negotiated settlement of conflicts. Switzerland is a mediating country because we are a neutral state. We are trying to approach the situation objectively. I wish you progress in the solution of your regional problems.

Thank you very much.

On the same day an official reception was organized in honor of the President of the Swiss Confederation on behalf of Ilham Aliyev

Speaking at the reception, Azerbaijani President Ilham Aliyev said:

- Mrs. President!

Dear guests and friends!

I would like to salute you in Azerbaijan again. I am pleased to see you. This morning we had very fruitful negotiations. Those in attendance will also know that our meetings with Mrs. President take place frequently. We met in Davos early this year and are continuing our discussions today. I think we have managed to cover all aspects of bilateral relations. I believe that this visit will significantly bolster our political dialogue, while political consultations will be continued both at our level and at the level of foreign ministries. At the same time, I am sure that your visit will give a further impetus to the development of our economic relations.

We have broadly discussed these issues. We want to see more Swiss companies in Azerbaijan – as investors, as contractors and as our partners. Of course, part of our discussions concerned regional problems, as we mainly focused on this sphere in the first part of our meetings.

Thanking the Swiss President for the efforts channeled into our region, President Ilham Aliyev expressed hope that the problems existing in the region would soon be resolved. After expressing his confidence that the fruitful cooperation between Azerbaijan and Switzerland would continue to develop in the coming years too, the head of state stressed that the agenda of bilateral relations was very broad. In this context, he pointed to the importance of regular meetings.

In remarks at the reception, Swiss President Micheline Calmy-Rey said:

- Mr. President!

Dear Madame!

Your Excellence, I am very pleased to come to your country for the second time. This visit has been a wonderful opportunity for me to see the transformation under way in your country. The work you have done over the last five years is very impressive. The city is no longer the way it was. I am very pleased that our bilateral relations are not only developing, but are also becoming intensive. This is the will of each one of us. We have very good economic relations. However, they can also develop in the non-oil sector. I think this is very important, and I am very glad that Holcim company is the biggest investor in Azerbaijan's non-oil sector.

I am pleased to be here and am sure that even more Swiss companies will come to Azerbaijan and invest in your country. In the energy sphere we hope and rely on you. I believe that the main projects that will further strengthen our ties belong to the energy sector. At the same time, I am very pleased that the Swiss Development Corporation has already started operating in your country. As I mentioned this morning, I do hope that we can establish a joint strategy primarily aimed at global risks because this is in the interests of our countries.

Swiss President Micheline Calmy-Rey expressed her confidence that bilateral cooperation would be continued in a multilateral format as well. Saying that Azerbaijan and Switzerland cooperate fruitfully within international organizations, she indicated that solidarity between the two countries would become a good direction for the coming years. The Swiss President thanked the head of the Azerbaijani state for the hospitality shown to the Swiss delegation and herself.

NATO INTERNATIONAL SCHOOL OF AZERBAIJAN – WINTER SESSION**“NATO’s New Strategic Concept: Perceptions and Challenges”
30 January – 6 February, Baku**

Statistics:

Date: *30 January – 6 February 2011*

Venue: *Crescent Beach Hotel, Baku, Azerbaijan*

Participants: *37 participants from 20 countries*

Experts: *14 experts from 9 countries*

NISA Winter Session took place from the 30th of January till the 6th of February 2011 in Baku. The event officially started on the 31st January. After opening ceremony with participation of diplomats, officials, experts and media, the academic part of the session (Panel I) started with the lecture of Dr. James Anderson (Professor, Marshall Center’s College of International and Security Studies). Professor Anderson spoke about NATO’s history including reasons and purposes which led to the foundation of the Alliance. Dr. Jasper Wieck (Head of Political Section, Permanent Mission of Germany to NATO, NATO HQ) continued the lecture discussing the post-Cold War period, and the effect it had on NATO’s transformation. After that, Ambassador Teodoros Daskarolis (Deputy Head, D2 Directorate for the North Atlantic Treaty and the Western European Union, Ministry of Foreign Affairs of Greece) pointed out the role of NATO in modern international relations.

Panel II “New Strategic Concept: New security environment” took place on February 1st. The speakers of the panel, namely, Dr. Jasper Wieck, Dr. Mitchell Aaron Belfer (Head of International Relations and European Studies Department, Metropolitan University, Prague, Czech Republic), and Mr. Elman Samadov (Head of Division, Ministry of Defense of the Republic of Azerbaijan) talked about the causes and conditions of strategy reconsideration, political and military dimensions, as well as economic, humanitarian and environmental factors.

Later on participants discussed the issues related to emerging security challenges (Panel III). Ambassador Sorin Dumitru Ducaru (Head of Permanent Mission of Romania to NATO, NATO HQ) gave general information on the New Strategic Concept and the new era of unconventional threats, while Mr. Rashad Karimov (Research Fellow, Center for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan) specifically concentrated on cyber security. Dr. Christopher Schnaubelt (Professor, NATO Defense College, Rome, Italy) made a presentation on transformation of NATO according to its new concept.

Panel IV, “New Strategic Concept: policy outlines for next decade”, took place on February 2nd, speakers were Ambassador Sorin Dumitru Ducaru, Mr. Zaur Shiriyeu (Research Fellow, Center for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan) and Dr. Katarzyna Pisarska (Director, European Academy of Diplomacy, Warsaw, Poland). Ambassador Ducaru spoke mainly about areas of political influence of NATO, while Mr. Shiriyeu touched the questions of out of area operations. Dr. Pisarska on her behalf talked about the crisis management and theoretical approaches of NATO to crisis management around the world.

Panel V. “From ambitions into practice”. Panel was hosted by Dr. Christopher M. Schnaubelt, Dr. Jasper Wieck and Mr. Bakhtiyar Aslanbeyli (Professor, Diplomacy and Contemporary Integration Processes Department, Baku State University). Dr. Schnaubelt mainly touched on the NATO’s activities in the field of missile defense. Dr. Wieck generally reviewed the transformational

problems of NATO and capabilities of NATO to handle the new challenges. Mr. Aslanbeyli touched on the energy security problems of the region by showing the upraise of energy threats in the Euro-Atlantic area.

Panel VI. "New Strategic Concept: Alliance and partnerships". Panel was hosted by Dr. Iulian Chifu (Director, Centre for Conflict Prevention within the Academic Foundation of Black Sea, Bucharest, Romania) and Dr. Katarzyna Pisarska. Dr. Chifu generally spoke about the deepening partnership efforts and perception of new strategic concept by partners. Dr. Pisarska also spoke about the partnerships as well as organized a group work discussion during which the participants tried to understand the process of decision-making by member states of NATO.

On the 4th of February Deputy Minister of Foreign Affairs of Azerbaijan Mr. Araz Azimov was invited to deliver a speech as a guest speaker. He addressed the issues of NATO-Azerbaijan partnership, partners' perception of the new strategic concept, future perspectives of partnerships and other wide range issues related to the problems of regional and international security. Later he answered numerous questions of experts and participants of the session.

Participants also visited Military Peacekeeping Unit of Azerbaijan. Military officers gave a briefing about the contribution of Azerbaijan to NATO-led operations. In addition the Simulation Game was conducted by Dr. Mitchel Belfer and Mr. Duvan Ocampo (First Secretary, Embassy of Columbia in Poland). During the game NATO "members" and "partners" tried to manage and solve the imaginary conflict.

AZƏRBAYCAN TARİXİNİN QANLI YADDAŞI BLODDY MEMORIES OF THE HISTORY OF AZERBAIJAN КРОВАВАЯ ПАМЯТЬ ИСТОРИИ АЗЕРБАЙДЖАНА

BLACK JANUARY – 20 JANUARY 1990

20 January 1990 went down in the history of modern Azerbaijan as one of the most tragic and, at the same time, heroic dates for our people. Twenty-one years ago, on that horrific night, patriotic children of Azerbaijan decided that the honor and dignity of their native country, the freedom of their people are above anything else and became martyrs. Although it has been 21 years since Soviet troops perpetrated this bloody massacre in Azerbaijan, our people have not forgotten the pain of those horrendous days and are expressing their contempt for the then leaders of the Soviet empire and their servants in Azerbaijan for unleashing suffering on their own citizens.

As a result of the deployment of a large military contingent against large masses of people protesting at the biased and pro-Armenian policies of the Gorbachev-led USSR government, its overt support for Armenia's territorial claims for historically Azerbaijani lands and the treacherous stance of the then leaders of the republic led to an unseen tragedy in Azerbaijan, especially in Baku, and to the killing of many innocent people. Despite this, instead of standing by their people, the incompetent and slave-like leaders of Azerbaijan continued to hold on to Soviet leadership.

Contrary to that, the great son of the Azerbaijani people Heydar Aliyev, who lived in Moscow at the time, put his own life at risk by going to Azerbaijan's permanent representative office on the day following the tragedy, making a harshly-worded statement condemning the perpetrators of the Bloody January events and informing the world of the atrocities unleashed on our people. By doing so, our great leader demonstrated his courage, bravery and dedication to his people.

However, this Armenian-orchestrated crime could not break the will of the Azerbaijani people or put out their love of freedom. Our people managed to fulfill their dream of freedom and independence, albeit at such a high cost, and will never let go of this achievement.

The massacre perpetrated by the Soviet military machine in Azerbaijan was an act of unseen aggression and execution of citizens by its own state. It represented a flagrant breach of the Constitutions of the former USSR and the Azerbaijan SSR. By sending troops to crush the civilian population on that day, the USSR government flouted the UN Charter, international law and a number of clauses of the 1966 International Treaty on Civil and Political Rights of which it had been a member.

After Azerbaijan's nationwide leader Heydar Aliyev returned to power in Azerbaijan, a political assessment of the 20 January events was given in 1994 and the names of those guilty of the crime made public. Since then 20 January has been commemorated as a day of national mourning. Every year on this date, the people of Azerbaijan pay tribute to the 20 January martyrs.

As is the case every year, the Presidential Administration of the Republic of Azerbaijan has prepared an extensive program of activities to mark the 21st anniversary of the Bloody January. Commemorative ceremonies are being held in all cities and districts of the republic, by Azerbaijani embassies in foreign countries and Azerbaijani communities abroad. Such nationwide tribute shows that the memory of martyrs is eternal. This eternity lives in our independence, unity and prosperous future.

President Ilham Aliyev and his spouse Mehriban Aliyeva arrived at the Alley of Martyrs to commemorate the victims of the bloody January tragedy. President Ilham Aliyev laid a wreath at the "Eternal flame" monument. The detached exemplary military orchestra of the Ministry of Defense performed the National Anthem of Azerbaijan.

The state and government officials, leaders of the religious communities, ambassadors of foreign countries in Azerbaijan and representatives of international organizations were among those attending the commemoration ceremony.

AZƏRBAYCAN TARİXİNİN QANLI YADDAŞI
BLODDY MEMORIES OF THE HISTORY OF AZERBAIJAN
КРОВАВАЯ ПАМЯТЬ ИСТОРИИ АЗЕРБАЙДЖАНА

KHOJALY MASSACRES – 26 FEBRUARY 1992

Nineteen years ago, in the early hours of 26 February 1992, Armenian aggressors perpetrated genocide in the Azerbaijani town of Khojali, thus committing one of the bloodiest crimes in the history of mankind. Thousands of Baku residents gathered at a memorial to the victims of the tragedy in the city's Khatai district on the morning

of 26 February 2011, to attend a ceremony marking the 19th anniversary of the Khojali genocide.

Ceremonies marking the 19th anniversary of the Khojali genocide show again that the atrocities committed by Armenian aggressors on that bloody night, as well as the horrors of that crime, will never be cast into oblivion. What happened in Khojali is not only genocide of Azerbaijani people, but also a heinous crime against humanity and mankind. This yet another massacre unleashed against the people of Azerbaijan by Armenian nationalists, who have become hostage of their own "great Armenia" obsession, resulted in the killing of 613 people, including 106 women, 63 children and 70 old people. Eight families were totally exterminated, while 25 children lost both parents on that horrific night. A total of 487 people were wounded, 1275 were taken hostage, while 155 are still unaccounted for. During the act of genocide, 56 people were killed with special cruelty, three were burnt alive, many bodies were scalped, dismembered and beheaded, some people's eyes were hollowed out and pregnant women were stabbed with bayonets. This was a carefully planned act which aimed to fully or partly destroy a people on ethnic grounds. Therefore, according to international law, the Khojali tragedy is nothing but genocide.

Peace-loving people of the planet, civilized states, influential international organizations, the world community must know the bitter truth about the Khojali tragedy. This crime against humanity must receive a legal assessment. The then Azerbaijani authorities did nothing to give a political assessment to this monstrous crime and to communicate objective information about the carnage to the world community. However, after nationwide leader of the Azerbaijani people Heydar Aliyev returned to power, a political and legal assessment to the tragedy was given for the first time. In 1994, on the initiative of great leader Heydar Aliyev, the Azerbaijani parliament declared 26 February the Day of the Khojali Genocide.

Today the Azerbaijani authorities are carrying out consistent and purposeful activities to inform the world community of the crimes perpetrated by Armenian bigots against our people, including the Khojali tragedy and recognition of it as genocide. This is our civil and human obligation to the Khojali victims.

Every year both the citizens of our Azerbaijan and our compatriots living in different countries around the world, as well as representatives of other friendly peoples, mark the anniversary of this horrific tragedy with a bleeding heart. People in almost 60 countries of the world are paying tribute to the victims of the Khojali tragedy these days by conducting rallies and pickets, demonstrating photo and video images that document Armenian atrocities. The world's influential newspapers are publishing articles, while TV and radio channels are broadcasting programs about the tragedy.

The Heydar Aliyev Foundation has made a special contribution to informing the world community of the tragedy. The Foundation is conducting a series of activities in different countries across the globe with the aim of communicating the truth about the Khojali genocide to the international community and providing international organizations with materials documenting Armenian atrocities. The Heydar Aliyev Foundation has organized exhibitions in many countries where some 100 documentary materials pertaining to the genocide were demonstrated. Publications from the "Truth about Karabakh" series, English-language books and booklets describing the destruction of

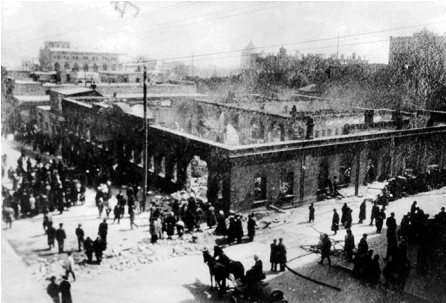
cultural and historical sites in Armenian-occupied Azerbaijani territories have been disseminated abroad. The English-language film about the genocide, also prepared by the Foundation, is now available in CD format and is demonstrated in foreign countries.

The "Justice to Khojali" international campaign launched on the initiative of the vice-president of the Heydar Aliyev Foundation, Leyla Aliyeva, has continued successfully. The campaign has been joined by volunteers in most countries of the world. The main objective of the campaign is to secure international recognition of the Khojali genocide as the gravest crime against humanity. The petition sent to world leaders and international organizations, posted on the web-site of the same-named web-site, has been signed by over 150,000 people.

According to international law, genocide is an act against peace and humanity and is considered the gravest international crime. Convention No 260, which was approved by the UN General Assembly on 9 December 1948 and entered into force in 1961, describes the legal characteristics of genocide. All the deeds that constitute the crime of genocide apply to Armenian aggression against Azerbaijan. Armenia has been conducting the policy of terrorism before the eyes of the international community for many years, while the norms of international law, the principles of the UN and OSCE require respect for the inviolability of state borders. Violation of territorial integrity and sovereignty is inadmissible. The UN Security Council has passed four resolutions demanding unconditional withdrawal of Armenian forces from occupied Azerbaijani territories, but Armenia, a country conducting the policy of grab, is flouting them.

However, our people, including the people of Khojali who have been settled in 48 districts around Azerbaijan, are living with the hope for a negotiated settlement of the Nagorno-Karabakh conflict, liberation of occupied territories and restoration of the country's territorial integrity. Our people believe that this day is not too far off.

31 MARCH - THE DAY OF GENOCIDE OF AZERBAIJANIS

On 26 March 1998, in commemoration of all the tragic acts perpetrated against the Azerbaijani people, the late President of Azerbaijan Heydar Aliyev signed the Decree proclaiming March 31st as the Day of Genocide of Azerbaijanis. Since then, millions of Azerbaijanis around the globe remember the tragedy of their people, oppressed and persecuted throughout the last two centuries.

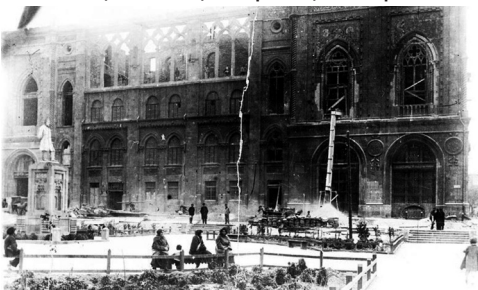
Azerbaijan's independence made it possible to reveal an objective picture of its people's historical past, and to bring to light the true nature of the facts falsified throughout the years.

The genocide committed against the people of Azerbaijan is one of the unopened pages in history. Singing of the treaties of Gyulistan in 1913 and Turkmanchai in 1828, marked the beginning of the imperialist policy of rapid mass resettlement of Armenians in the ancestral Azerbaijani lands. Genocide became an integral part of the occupation of Azerbaijani lands. In order to justify the attempts to artificially create a state on Azerbaijani land, large-scale programmes were conducted and the idea of establishing "greater Armenia" was propagated. The Armenian nationalists began committing atrocities against Azerbaijanis starting in 1905. Violence of the next two years claimed thousands of Azerbaijani lives in the regions of Irevan, Zangazur, Goycha, Nakhchivan, Garabagh, Ganja and Baku.

Taking advantage of the situation following the end of WWI and the October 1917 revolution in Russia, Armenians began to pursue the implementation of their plans of eliminating Azerbaijanis under the banner of Bolshevism, under the pretext of combating counter-revolutionary elements.

In 1918 violent crimes against Azerbaijanis grew both in scale and number. Over 50,000 people were massacred on March 30 – April 1 in five major cities of Azerbaijan, with tens of thousands driven from their homes. Armenians set fire to homes and burned people alive. They destroyed national architectural treasures, schools, hospitals, mosques and other facilities, and left the greater part of Baku in ruins.

In 1919 and 1920, during its short-lived independence, the Democratic Republic of Azerbaijan marked March 31st as the day of sorrow. After the Soviet regime was established, the Communist Government did its best to erase this date from people's memory, while continuing the policy of resettlement and chipping away at Azerbaijan's historic lands. Moscow-orchestrated 1920 transfer of the region of Zangazur to Armenia presents a vivid example. New means came to be used for the further expansion of the policy of deporting Azerbaijanis from these territories. To

this end, the Armenians secured the adoption, on 23 December 1947, of a special decision by the Council of Ministers of the USSR on the resettlement of collective farm workers and other Azerbaijanis from the Armenian SSR to the Kura-Araks lowlands in Azerbaijan. Thus, in 1948-1953 150,000 Azerbaijanis living in the Soviet Armenia were deported, by hundreds of thousands, from their homes, to vacate lands for the Armenian newcomers from the Middle East.

All this further encouraged the appetite of the Armenian nationalists. In the late 1980's they put forward new territorial claims to its neighbor, instigating conflict in the Nagorno Karabakh region of Azerbaijan. Under the guise of the confrontation it provoked, Armenia succeeded in driving away over a million Azerbaijanis, including more than 250 thousand from Armenia proper, from their homes.

Yet, the trends of history are unmistakable, more and more countries witness firsthand that it was Armenia who brought policy of armed aggression, ethnic cleansing, and genocide into the new century.

AZƏRBAYCAN TARİXİNİN QANLI YADDAŞI
BLODDY MEMORIES OF THE HISTORY OF AZERBAIJAN
КРОВАВАЯ ПАМЯТЬ ИСТОРИИ АЗЕРБАЙДЖАНА

ARXIV SƏNƏDLƏR – AZƏRBAYCAN VƏ MİLLƏTLƏR LİQASI
ARCHIVE DOCUMENTS – AZERBAIJAN AND THE LEAGUE OF NATIONS
АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ – АЗЕРБАЙДЖАН И ЛИГА НАЦИЙ

20/48/108

Société des Nations

Admission de
l'Azerbaïdjan dans la Société des Nations.

MÉMORANDUM PRÉSENTÉ PAR LE SECRÉTAIRE GÉNÉRAL.

League of Nations.

Document de l'Assemblée 108

Admission of
Azerbaijan to the League of Nations.

MEMORANDUM BY THE SECRETARY-GENERAL.

League of Nations.

MEMORANDUM ON THE APPLICATION FOR THE ADMISSION OF THE REPUBLIC
OF AZERBAIDJAN TO THE LEAGUE OF NATIONS
MEMORANDUM BY THE SECRETARY-GENERAL

ARXIV SƏNƏDLƏR – AZƏRBAYCAN VƏ MİLLƏTLƏR LİQASI
ARCHIVE DOCUMENTS – AZERBAIJAN AND THE LEAGUE OF NATIONS
АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ – АЗЕРБАЙДЖАН И ЛИГА НАЦИЙ

By a letter dated 1st November 1920(), the Secretary-General of the League of Nations was requested to submit to the Assembly of the League an application for the admission of the Republic of Azerbaijan to the League of Nations. This letter issues from the Azerbaijan Delegation attending at the Peace Conference, which has been in office at Paris for more than a year. The Members of the Delegation now at Geneva state that their mandate is derived from the Government which was in power at Baku down to the month of April last. It may be convenient to recall briefly the circumstances which preceded the establishment of this Government.

Establishment of the State of Azerbaijan

The Transcaucasian territory in which the Republic of Azerbaijan has arisen appears to be the territory which formerly composed the Russian provinces of Baku and Elisabethopol. It is situated on the shore of the Caspian Sea, which forms its boundary towards the east. Its northern boundary is the frontier of the province of Daghestan; on the north-east it is coterminous with the area known as the Northern Caucasus, on the west with Georgia and Armenia and on the south with Persia. Its population according to the last Russian statistics, is estimated at 4.615.000 inhabitants, including 3.482.000 Musulman Tartars, 795.000 Armenians, 26.580 Georgians and scattered minorities of Russians, Germans and Jews.

It may be interesting to note that this territory, occupying a superficial area of 40.000 square miles, appears to have never formerly constituted a State, but has always been included in larger groups such as the Mongol or Persian and since 1813 the Russian Empire. The name Azerbaijan which has been chosen for the new Republic is also that of the neighbouring Persian province.

First Federal Period

On the collapse of the Russian power in the Caucasus in the month of October 1917, the peoples of this region, Tartars of Azerbaijan, Georgians and Armenians, united to form a sort of Federal Republic under common government with a Federal Chamber of representatives. In consequence of serious disagreements, this Transcaucasian Federation was dissolved on the 26th May 1918 at Tiflis, where its Parliament held its meetings.

Second period: Independent Republic

On the following day, May 28th, the Republic of Azerbaijan was proclaimed at Tiflis. Fatali Khan Koiski was named President of the Government, and it appears to have been agreed at that time that the Musulman members of the former Federal Chamber, together with the members of the Musulman Council, should constitute the provisional Parliament. The Government of the new Republic thus composed was transferred from Tiflis to its own territory, but was not able to take possession of its capital – Baku – until the 14th September, 1918, after this town had been evacuated by the Bolshevik forces retreating before the Germano-Turk invasion. Ultimately a Parliament of 120 members was elected by universal suffrage and the executive power was entrusted to a responsible Ministry composed of notabilities of the district of Baku.

On the 17th November, 1918, General Thomson, at the head of British troops, and representing the Allied and Associated Powers, entered Baku. He appears on his entry to have considered the Government in power in the town as only a local authority. He formally announced that he occupied the territory in perfect agreement with the new Russian Government and without prejudging the rights of Russia in the district. On the 28th December, 1918, however, General Thomson proclaimed that the Government of the Republic of Azerbaijan would henceforth constitute the sole regular local government and that the Allies would guarantee their support to it. The constitution of the Republic appears none the less to have been somewhat obscure during and after the British occupation.

¹ This document is circulated separately under the reference number 20/48/68.

The Government of Azerbaijan was represented at Paris during the Peace Conference and obtained on the 12th January, 1920, at the same time as the Republics of Georgia and Armenia, de facto recognition from the Supreme Council. It should be noted, however, that the Government of the United States did not associate itself with this recognition.

Third period: Dispersal of the Government

On the 25th April, 1920, Bolshevik disturbances occurred at Baku and compelled the authorities of the Republic of Azerbaijan to take flight. Certain members of the Government, who fell into the hands of the revolutionary forces, were put to death. The army of the Republic was dispersed. According to information furnished by the delegation now in Geneva, the territory traversed by the railways still continues in the possession of the Bolsheviks, with the exception of the district between Elisabethopol and the Georgian frontier. A considerable portion of the territory not so occupied is, however, understood to be still under the administration of the Government of the Republic of Azerbaijan, some departments of which are said to be at Elisabethopol, while others are said to have emigrated to Tiflis. The army is understood to be divided, certain units being in the Northern part and others in the Southern district of the country.

Communication with Georgia is maintained, but communication between the Republic and its Persian and Armenian neighbours is understood to be suspended in consequence of the occupation on the Caspian side and the recent invasion of the Kernalists.

The Republic of Azerbaijan is accordingly at the moment deprived of all the resources which it drew from the exploitation of petroleum, of the fisheries of the Caspian Sea and the transit trade. Its administration can only be carried on by precarious means, and its executive and control organs maintain connection with difficulty with the central Government, which is itself for the moment dispersed.

Juristic observations

The conditions governing the admission of new Members to the League of Nations are prescribed in Article I of the Covenant, which is in the following terms:

"The original Members of the League shall be those of the Signatories which are named in the Annex to this Covenant and also such of those other States named in the Annex as shall accede without reservation to this Covenant. Such accession shall be effected by a Declaration deposited with the Secretariat within two months of the coming into force of the Covenant. Notice there of shall be sent to all other Members of the League.

"Any fully self-governing State, Dominion or Colony not named in the Annex may become a Member of the League if its admission is agreed to by two-thirds of the Assembly, provided that it shall give effective guarantees of its sincere intention to observe its international obligations, and shall accept such regulations as may be prescribed by the League in regard to its military, naval and air forces and armaments.

"Any Member of the League may after two years' notice of its intention so to do, withdraw from the League, provided that all its international obligations and all its obligations under this Covenant shall have been fulfilled at the time of its withdrawal."

The application made by the Azerbaijan Peace Delegation for the admission of Azerbaijan to the League of Nations appears to raise from the purely legal point of view two questions upon which it will be necessary for the Assembly to pronounce.

The territory of Azerbaijan having been originally part of the Empire of Russia, the question arises whether the declaration of the Republic in May 1918 and the recognition accorded by the Allied

Powers in January 1920 suffice to constitute Azerbaijan de jure a “full self-governing State” within the meaning of Article I of the Covenant of the League of Nations. In this connection it should perhaps be noted that this recognition is only claimed by the Azerbaijan Delegation to have been given de facto and that it was given only by Great Britain, France, Italy and Japan, but was refused by the United States of America.

Should the Assembly consider that the international status of Azerbaijan as a “fully self-governing State” is established, the further question will arise whether the Delegation by whom the present application is made is held to have the necessary authority to represent the legitimate government of the country for the purpose of making the application, and whether that Government is in a position to undertake the obligations and give the guarantees involved by membership of the League of Nations.

Société des Nations
RÉPUBLIQUE D'AZERBAÏDJAN

LETTRE DU PRÉSIDENT DE LA DÉLÉGATION DE PAIX

DE LA RÉPUBLIQUE D'AZERBAÏDJAN
League of Nations

REPUBLIC OF AZERBAIJAN

LETTER FROM THE PRESIDENT OF THE PEACE DELEGATION

OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
LEAGUE OF NATIONS

Document de l'Assemblée
206

Assembly Document
206

Letter from the President of the Peace Delegation
of the Republic of Azerbaidjan

Note by the Secretary-General:

The Secretary-General has the honor to forward herewith to the Members of the League of Nations the following letter dated the 7th December, which he has received from the President of the Azerbaijan Peace Delegation.

REPUBLIC OF AZERBAIDJAN
PEACE DELEGATION December 7th, 1920
Hotel -Balsack

GENEVA

To His Excellency M. Paul Hymans,
President of the First Assembly of the
League of Nations, Geneva.

Sir,

At its Fourth Meeting, on December 1st, the Fifth Committee elected by the Assembly of the League of Nations arrived at the conclusion that it was impossible to admit the Republic of Azerbaijan to the League of Nations.

This conclusion, as will be seen from the Report contained in No. 17 of the Journal, page 130, is based upon the facts:

(1) That it is difficult to determine precisely the extent of the territory over which the Government of this State exercises its authority.

(2) That, owing to the disputes with neighboring States concerning its frontiers, it is not possible to determine precisely the present frontiers of Azerbaijan.

The Committee decided that the provisions of the Covenant do not allow of Azerbaijan being admitted to the League of Nations under the present circumstances. Will you allow me, on behalf of the Delegation of the Republic of Azerbaijan, of which Delegation I am the President, to present to the Assembly of the League of Nations, through your intermediary, the following observations relating to the two arguments brought forward by the Fifth Committee.

I

The Committee, in the first place, refers to the difficulty of defining the frontiers of the territory over which the Government of Azerbaijan exercises its authority. The Delegation takes the liberty of pointing out to the Assembly of the League of Nations that the difficulty referred to by the Committee being only of a temporary and provisional nature, cannot and must not be considered to affect the question in any real or decisive sense. It is an undisputed fact that, until the invasion of the Russian Bolsheviks on April 28th, 1920, the legal Government of Azerbaijan exercised its authority over the entire territory of the Azerbaijanian Republic, without exception, within the present boundaries as indicated in the map submitted to the Secretary-General of the League of Nations. After this invasion part of the territory was occupied by the Bolsheviks; and with their Government at their head, the Azerbaijanian people, concentrated in the town of Gandja, began a bloody struggle against the Bolsheviks, thanks to which, the latter gradually evacuated almost all of the territory which they had occupied. At the present time they hold only the town of Baku and surrounding districts and occupy but a small part of the railway as far as the station of Adji-Kaboul. All the rest of Azerbaijan, including part of the districts of the provinces of Baku and Kouba, as well as all the districts of the former province of Elizabetpol, is in the hands of the Government of Azerbaijan, which has its headquarters in the town of Gandja, where there is also a section of the Parliament which was dispersed by the Bolsheviks, and part of the Army. This is equivalent to nine-tenths of the territory of Azerbaijan, within its present boundaries; and the Government of Gandja, which is the legal Government of Azerbaijan, is able to give sufficient guarantees that it will fulfill all its obligations of an international character, in conformity with the Covenant of the League of Nations. The Delegation makes bold to assure the Assembly of the League of Nations that the struggle carried on by the people of Azerbaijan, headed by their Government, against the Russian Bolsheviks, will be continued with unflagging energy until Baku and the surrounding districts are delivered from the invaders.

Our people will never come to terms with the Bolsheviks, whom they look upon as usurpers who must be swept away.

We may say in passing, that so obvious a peril as Bolshevism threatens not only Azerbaijan, but the whole of the Caucasus. It has overrun the whole of the Northern Caucasus and Kouban, as well as the bordering States of Armenia, which has just been declared a Soviet Republic.

II

The second objection raised by the Committee relates to disputes outstanding between Azerbaijan and the neighboring States of Georgia and Armenia. With regard to this point, the Delegation has the honor to draw the attention of the Assembly to the fact that it is almost impossible to name a new State whose frontiers are absolutely undisputed. On the contrary, we see that not only new States, but even States which have been in existence for centuries, have had, and still have frontier disputes; but these disputes do not cause them to be deprived of their sovereign rights over their own territory. The Republic of Azerbaijan, in defending the integrity of her territory against all aggressions is obliged to come into conflict with Georgia over the districts of Zakatal, and with Armenia over

Karabagh and Zomghezur. These territories form part of Azerbaidjan, and are administered by the Azerbaijanian Government: the provinces of Karabagh and Zomghezur were left under administration of Azerbaijan by the decision of a former Allied representative in the Caucasus. In any case, these disputes concern not only Azerbaidjan but also the neighboring States, which, on their part, have caused these disputes. But the Republic of Azerbaijan has always taken the view that these frontier disputes with the neighboring Republics of Georgia and Armenia were only questions of domestic interest for the Republics concerned, and that the interested Governments would find a way of settling these disputes by mutual concessions. If, however, this hope should not be realized, and if the disputes cannot be settled on the spot, the Delegation of Azerbaijan has no doubt but that the three Trans-Caucasian Republics will apply to the League of Nations, as can be seen in the text printed by the Delegation of Azerbaijan in its political memorandum (Republic of Azerbaijan, page 41) which was submitted to the Peace Conference in September, 1919, and also in the seventh point of the Notes which the Delegation presented, of November 25th, 1920 (No. 607), to the Secretary-General of the League of Nations with reference to his memorandum No. 108 upon the admission of the Azerbaijan Republic into the League of Nations. The Delegation firmly believes that, in spite of the aforesaid disputes which were thrust upon Azerbaijan, this country, so richly favored by nature, will be able to guarantee the fulfillment of all the obligations of an international character which are imposed by the Covenant upon Members of the League of Nations.

The Delegation of Azerbaijan, on behalf of the vital interests of its country, which has twice suffered from the attacks of the Russian Bolsheviks, has the honor to declare to Members of the League of Nations that the admission of the Azerbaijan Republic to the League of Nations would furnish it with that moral support so urgently needed by our people in their struggle against the Bolsheviks – a people which alone, without any foreign aid, has been engaged, for more than six months, in a bloody struggle in order to save the independence of Azerbaijan.

In the hope that this appeal for moral support will attract the attention of the Honorable Representatives of the peoples taking part in the Assembly, I have the honor, on behalf of the Delegation of Azerbaijan, to beg you to be good enough to have the above statement read to the Assembly, at the time of the discussion of the above-mentioned conclusions of the Fifth Committee, with regard to the admission of the Azerbaijan Republic to the League of Nations.

I have the honor to be, etc.

(Signed) M. ALLSOPTCASBACHEFF,
President of the Peace Delegation
of the Republic of Azerbaijan.

MƏQALƏLƏR – ARTICLES – СТАТЬИ

К ВОПРОСУ ОБ УКРАИНО-АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ
ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЯХ В 1917 – 1921 гг.

Олег Купчик*, Али Дамиров**

Аннотация: Проанализированы особенности установления дипломатических отношений между Украиной и Азербайджаном в годы национального и начало советского государственного строительства 1917 – 1921 годов. Выяснены субъектно-правовой состав отношений, формы их внешнеполитического представительства. Раскрыта также эволюция институционно-функционального статуса, личный состав, нормативно-правовая база регулирования отношений.

Трудно отрицать, что главное место во внешней политике Украины периода ее национального государственного строительства занимали тогдашние ведущие европейские государства. Пыталась она тогда наладить взаимоотношения и с соседями. Но к географически отдаленным, в то время мало ей известным, политически и экономически менее выгодным, не возможным тактически как военные союзники государствам политика украинских правительств была не столь активной. Очевидно, что к таким государствам в 1917 – 1921 гг. принадлежал и Азербайджан.

В силу этого уже тогдашние украинские историки¹ ограничивались лишь упоминанием обмена Украиной и Азербайджаном в 1918 году представительствами. Советские же ученые² об украинско-азербайджанском официальном диалоге во время непродолжительного возобновления национальной государственности, в силу политической конъюнктуры, предпочитали полностью умалчивать. Подобная практика

нивелирования значения этого вопроса осуществляется и в нынешних научных исследованиях³. Примечательно, что говоря о признании Украины (в форме тогдашней Украинской Державы Павла Скоропадского) «де-юре» азербайджанским правительством, никаких документальных доказательств этому современные исследователи не приводят⁴. Не нашло, к сожалению, должное освещение украинско-азербайджанских отношений этого периода и в параграфе «Союзники на Руинах Российской империи» докторской диссертации И. Б. Дацкива⁵.

Поэтому представляется естественным, что целью статьи является определение значения отношений Украины и Азербайджанской республики периода становления и развития у них национальной государственности, их субъектно-правового состава, прослеживание эволюции формы представительства, выяснение их институционно-функционального статуса, личного состава, а также нормативно-правовой базы регулирования этих отношений.

Невзирая на почти одновременное после Февральской революции 1917 г. в России начало национально-освободительного движения как в Украине, так и Азербайджане, завязать отношения между ними долгое время не удавалось. Правительства, как УНР (период Центральной Рады), так и Закавказской федерации, были заняты решением проблемы национально-территориального суверенитета, отстаивая право на него,

* Кандидат исторических наук, доцент Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

** Журналист.

¹ Дорошенко, Дмитро. Історія України 1917-1923 рр.: В 2 т. / Дмитро Дорошенко.-К.: Темпора, 2002.-Т.2. -с.108.

² Василенко, В. А. Правові аспекти участі Української РСР у міжнародних відносинах / В. А. Василенко. – К.: Політвидав України, 1984. – 208 с; Василенко, В., Лукашук, І. Українська РСР у сучасних міжнародних відносинах (правові аспекти) / В. Василенко. – К.: Вид-во політичної літератури України, 1974. – 85 с; Симоненко, Р. Українська РСР у боротьбі проти імперіалістичної агресії / Рем Симоненко. – К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1963. – 67 с; Хміль, І. С. З прапором миру кризь полум'я війни. Дипломатична діяльність Української РСР (1917-1920) / Іван Степанович Хміль. – К.: Академія наук УРСР, 1962. – 355 с.

³ Заруда, Т. В. Зовнішньополітична діяльність уряду Української держави, 1918 р.: Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Заруда Тарас Віталійович. – К., 1995. – 220 с; Варгатюк, С. В. Зовнішня політика Директорії УНР: Дис. ... канд. іст.: 07.00.02 / Варгатюк Сергій Вадимович. – К., 1996. – 216 с.

⁴ Веденєєв, Д. В. Становлення зовнішньополітичної служби України (1917 – 1920 рр.): Дис. ... канд. істор. наук: 07.00.03 / Веденєєв Дмитро Валерійович. – Київ, 1994. – 197 с.

⁵ Дацків, І. Б. Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів. 1917 – 1923 рр.: Монографія / Дацків Ігор Богданович. – Тернопіль: Астон, 2009. – 520 с.

боролись с внешней агрессией. Из-за этого, украинско-азербайджанские отношения были официально оформлены лишь летом 1918 года, когда уже их правопреемники – правительства Украинской Державы (Павла Скоропадского) и Азербайджанской Демократической Республики (АДР) договорились об обмене представителями.

На этом основании 20 июля 1918 г.⁶ генеральным консулом Украинской Державы в Тифлисе (с юрисдикцией в Грузии, Азербайджане и Армении) был назначен Алексей Кулинский□.* В перспективе планировалась и организация вице-консульства⁷ в Баку, но из-за падения власти Павла Скоропадского осуществить этот замысел украинский МИД так и не успел. Поэтому развивать далее, и более того, углублять до политических, украинско-азербайджанские отношения надлежало преемнице во власти Директории УНР. Именно она 26 января 1919 г. создала Чрезвычайную дипломатическую миссию УНР на Кавказе (с юрисдикцией на Грузию, Азербайджан и Армению), которую возглавил Иван Красковский⁸. Тот 8 февраля в Баку вручил верительные грамоты Министру иностранных дел Азербайджана Фатали Хану Искендер-оглы Хойскому⁹. После этого, новым генеральным консулом в Тифлисе (с юрисдикцией в те же Грузии, Азербайджане и Армении) назначили Льва Лисняка (консулом в Батуми остался тот же Евгений Засядко). Полномочия генконсула были признаны грузинским (8 мая), армянским (16 мая) и азербайджанским (5 августа 1919

г.) правительствами¹⁰.

Но организовать в Баку работу украинского вице-консульства не оказалось возможным. Препятствовало этому отсутствие в Правительстве УНР (в то время воюющим с Советской Россией, Добровольческой армией и контролировавшим лишь небольшую часть украинской территории) необходимых денежных средств. Из-за этого вскоре и возникла идея назначения на должность почетного вице-консула (без заработной платы, с отпуском денег только на канцелярские расходы) кого-то из украинцев, проживающих в Азербайджане. Долгое время не могли подыскать и человека, который своими моральными и деловыми качествами бы соответствовал этой должности.

В итоге, лишь 23 августа 1919 г. МИД УНР поручил защищать проживающих в Азербайджане интересы украинцев, на правах вице-консула, главе Украинской Рады в Баку А. Голованю (8 октября азербайджанский МИД признал его полномочия). Но тот проработал не долго, из-за немалого объема работы и своего престарелого возраста вынужден был отказаться от должности. После чего ее на недолгое время занял некий Агахан¹¹.

Лишь после поездки в Баку непосредственно глава украинской чрезвычайной миссии И. Красковский смог договориться об исполнении функций почетного вице-консула его личным другом и депутатом Азербайджанского

⁶ Центральный государственный архив высших органов власти и управления Украины (далее – ЦГАВОВУ Украины). – Ф.3766. – Оп.1. – Д.57. – Л.56; Ф.3696. – Оп.2. – Д.270. – Л.49.

* О. Кулинский - поляк по происхождению. При увольнении с должности генконсула в Тифлисе был обвинен МИД УНР в провидении на Кавказе «антиукраинской» политики, компрометации украинского представительства, отсутствии личного авторитета и деловых качеств, а также в деятельности, несовместимой с консульской работой. В свое время обвинялся грузинской властью в спекуляции, взяточничестве (за предоставление разнообразных консульских удостоверений), избежать уголовной ответственности ему помог только дипломатический иммунитет. При прибытии в апреле 1919 г. нового генконсула Л. Лисняка отказался отчитаться ему (в том числе и за затраты денег) за период его работы в должности, а также передать дела генконсульства и архив Украинского комиссариата на Кавказе (общественной организации украинцев, проживающих на Кавказе). Этого так и не сделав, выехал в Стамбул, где сотрудничал с посольством Польши, потом опять вернулся в Тифлис, где пытался активно заниматься общественной и политической деятельностью. После этого случая МИД УНР пытался проводить среди кандидатур на должности консулов серьезный отбор. Тогда же консулом в Батуми был назначен Евгений Засядко.- ЦГАВОВУ Украины. -Ф.3696. - Оп.2. - Д.310. - Л.23; Оп.3. - Д.49. - Л.45 - 45об.

⁷ Понимание уровня консульского представительства Украины в Азербайджане облегчит общая структура ее консульского представительства за границей. Во времена Украинской державы П. Скоропадского, она, в частности, была таковой: генеральное консульство, консульство, вице-консульство и консульское агентство, которые возглавляли, соответственно: генеральный консул, консул, вице-консул и консульский агент. Генеральное консульство и консульство составляли консульское представительство I разряда, а вице-консульство и консульское агентство – консульское представительство II разряда. Уровень консульского представительства определялся объемом его работы и полномочий, а те, в свою очередь, определяли структуру и штат сотрудников консульства.- ЦГАВОВУ Украины.- Ф.3766. - Оп.1.-Д.57.-Л.5-6, 8, 41, 46, 53.

⁸ ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3696. – Оп.3. – Д.49. – Л.42, 51.

⁹ Зубко, Ольга. Иван Красковский - голова дипломатичної місії УНР на Кавказі (1919 – 1920 рр.) / Ольга Зубко // Проблеми історії та історіографії в Україні: Програма і матеріали науково-практичної конференції «День науки історичного факультету – 2011» / Наук. ред. проф. Казьмирчук Г. Д. – К.: Логос, 2011. – с.30-32.

¹⁰ ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3696. – Оп.2. – Д.270. – Л.88, 91; Оп.3. – Д.49. – Л.45 – 45об.; Д.51. – Л.46.

¹¹ Там же. – Оп.2. – Д.310. – Л.23.

парламента от местной Украинской Рады Василием Кужимом* (с этой просьбой 18 октября обратился в азербайджанский МИД, тот дал согласие 1 января 1920 г.).

Видимо, будучи молодым и более энергичным, В. Кужим сразу же активно взялся за работу. Согласно отчетам, он детально изучил жизнь около 20 тысяч проживающих в области Муган украинцев. Придя к выводу об их очень тяжелом социальном положении, добился от азербайджанского правительства денежной помощи в размере 750 тысяч рублей. Благодаря именно его стараниям местная власть выделила украинцам в области хорошие угодья для занятия сельским хозяйством. Во время эпидемии в Мугане тропической горячки опять В. Кужим смог получить от Американского комитета помощи необходимое лекарство (20 фунтов хины), и, при помощи азербайджанского правительства и Украинской рады, организовать санитарный отряд, который раздал ее больным. Также неудачно попытался здоровых украинцев переправить в Украину**.

Но какими же были интересы Украины в столь территориально отдаленной и в то время малоизвестной ей стране как Азербайджан, какие мотивы обусловили намерение у украинского руководства установить с его правительством официальные отношения?

Возможность ответить на этот вопрос дает переписка украинских дипломатов при учреждении украинских консульств в Тифлисе, Батуми и Баку летом 1918 года. Тогда они недвусмысленно, но, правда, лишь обобщающее и коротко, сказали, что эти события имеют чисто политический характер и связаны с ролью «...Кавказа как одного из центров национальной политической жизни украинцев» (напомним, что только в области

Муган (Азербайджан) их проживало около 20 тысяч). Упомянули и о выгодном торгово-экономическом расположении вышеуказанных городов¹².

Но уже после изучения украинскими дипломатами политико-социального положения стран Кавказа непосредственно «на месте» их отчеты («Кавказские республики», «Украина, Кавказ, Мусульманство» и др.) стали более детальными и обширными. В частности, теперь, в 1919 году, они провели подробный анализ поточного состояния и перспектив украинско-азербайджанского сотрудничества. Но сначала отметили общее, в частности, долго ожидаемый возврат двух стран после Февральской революции 1917 года к национальному государственному строительству, а также их последующую борьбу против «северного российского империализма». Именно наличие «общего врага», как полагали украинские дипломаты, и должно было выступить объединяющим фактором в политике правительств УНР и АДР.

Правда, в Киеве в выводах пошли еще дальше, рассчитывая, что «...союз с горцами-мусульманами, а вместе с тем, и мусульманским Азербайджаном, с одной стороны, и Абхазией, с другой, приведет к союзу Украины с целым мусульманским миром». В то же время мыслили и чисто экономическими категориями, прагматично объясняя «союз Украины с мусульманами» «экономической политикой Черного моря и Кавказа». Объективно оценили ее связь с общей мировой экономической политикой, и также непосредственно связанный с нею торговый путь Берлин – Багдад, проходивший через те же Черное море и Кавказ. Особое внимание уделили как раз составляющей этого пути – кавказской транспортной линии Батуми – Баку¹³.

□ * В Баку вице-консульство УНР находилось по адресу: ул. İstiqlaliyyət (Независимости), 3 // У Баку відкрито меморіальну дошку на честь першої дипломатичної місії України / [Електронний ресурс] / Режим доступу // <<http://ua.glavred.info/archive/2009/04/10/135152.html>>

□ □ ** В марте 1920 г. глава миссии И. Красковский направил В. Кужима в служебную командировку в Украину. Он вез дипломатическую почту, а в МИДе должен был получить на нужды миссии деньги. Но вернуться в Баку уже не смог, в апреле его захватили большевики и провозгласили создание Азербайджанской Социалистической Советской Республики. Временно исполнять обязанности вице-консула УНР в Баку остался секретарь консульства Монтаг. И это, зная о враждебном отношении большевиков к демократическим государствам и их представителям, было для него не совсем безопасно.

Но должность вице-консула УНР в Баку В. Кужим занимал как минимум до января 1921 г., когда в МИДе было проведено служебное расследование по делу нецелевого использования им денежных средств дипмиссии. Был ли признан он виновным, осталось неизвестным. Но примечательно, что в октябре прошлого года В. Кужим побывал в Берлине, где не расплатился за проживание в гостинице «Континентал» (заплатить 2217 марок, 50 пфенингов пришлось посольству УНР). Проследить же его дальнейшую судьбу, к сожалению, оказалось невозможным.

¹² Ф.3766. – Оп. 1. – Д.57. – Л.57; Ф.3696. – Оп.2. – Д.337. – Л. 13; Оп.3. – Д.6. – Л.46.

¹³ Ф.3696. – Оп.2. – Д.311. – Л.18 – 18об., Оп.3. – Д.33. – Л.1 – 3; Д.49. – Л.170 – 172об.

Примечательно, что и азербайджанское правительство долгое время не учреждало в Украине собственного официального представительства. И объяснить это возможно лишь теми причинами, которыми уже объяснено долгую организацию в Баку украинского консульства.

Но 23 октября 1918 г. в украинский МИД с письмом обратился «Комиссариат Азербайджана на Украине»*. В нем просил признать его компетенцию на защиту прав и интересов проживающих в Украине азербайджанцев «...впредь до установления связи с Азербайджанским Правительством...». Как свидетельствуют архивные документы, «Комиссариат» начал свою деятельность довольно активно. В частности, обратился к украинским властям с просьбой не призывать азербайджанцев на военную службу в украинские вооруженные силы. Начал выдачу им удостоверений граждан Азербайджанской Республики**. Обращился в украинское МВД с просьбой о продлении 31 азербайджанцу разрешения на ношение оружия. А также отправил в Тифлис дипломатического курьера Али Ашрафа Султанова¹⁴.

В развитие отношений до политических правительство АДР уже 1 ноября 1918 г. назначило в Украину послом Мирюсифа Везирова¹⁵. Но установления отношений на высшем уровне дипломатического представительства – посольства, не произошло. М. Везиров, не прибыв в Киев, так и не смог приступить к исполнению обязанностей.

Этому, видимо, помешали смена власти в Украине (свержение П. Скоропадского и приход Директории УНР), а потом и очередная большевистская оккупация. После чего в марте 1919 г. он был назначен консулом в Стамбул.

В итоге, «Комиссариат» и далее продолжил выполнять функции представительства, на что получил от правительства АДР соответствующие полномочия, которые были признаны в Киеве. Подтверждением этому есть обращение комиссара от 7 декабря 1918 г. к меру города о предоставлении права на ношение оружия, украинский МИД просит того посодействовать в указанном, поскольку «... комиссар является официальным представителем (выделено нами. – О.К., А.Д.) Азербайджанского государства и заслуживает полного доверия со стороны Украинского Правительства...»¹⁶.

Успели провести еще и общее дипломатическое выступление на Парижской мирной конференции. Тогда, в ответ на признание 12 июня 1919 года Верховным Советом Антанты правительства А. Колчака единственным законным правительством на всем постимперском пространстве, представители семи, теперь суверенных стран – Эстонии, Грузии, Латвии, Северного Кавказа, Белоруссии, а также Украины (Г. Сидоренко) и Азербайджана, 17 июня подписали обращенную к Западу ноту «протеста»¹⁷.

И лишь установление советской власти в

* Комиссариат Азербайджана на Украине был создан в Киеве на учредительном собрании 10 октября 1918 года как орган местного национального самоуправления, имеющий целью защищать права и интересы проживающих в Украине азербайджанцев. Возглавил его в должности комиссара Джелал Садыков, его помощником стал Юсиф Салехов, секретарем – Мир Джалал Миртагиев.

** До 19 ноября 1918 года таких удостоверений Комиссариатом было выдано ПО проживающим в Украине азербайджанцам, в основном, в городе Киеве. Все они были освобождены от призыва на воинскую службу. Среди получивших такое удостоверение был Мустафа Топчубашев – тогда студент медицинского факультета Университета Св. Владимира, в будущем – выдающийся азербайджанский хирург, ученый, академик, основатель Института экспериментальной хирургии АН Азербайджана.

Одним из получателей удостоверения был и Джамиль Садыхов, который в первой половине 1918 года работал секретарем консульства Персии в УНР. – ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3766. – Оп.1. – Спр.145. – Л.7 – 8об; Ф.2592. – Оп.4. – Д.16. – Л.15 – 15об.

Среди взявших в заседании участие были двоюродные братья Али Ашраф Султанов и Мир Таги Султанов. Первый был женат на дочери Али Мардан бека Топчубашева (глава парламента АДР, 1918 – 1920 гг.) Саре. Второй в то время учился в Киеве на медицинском факультете Университета Св. Владимира. В будущем – по матери дядя известного азербайджанского историка Сары Ашурбейли. Занимался медицинской практикой в Нахчыване. Примечательно, что в 1930-е годы был лечащим врачом матери президента Азербайджана Гейдара Алиева. – ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3766. – Оп.1. – Спр.145. – Л.1, 2 – 2об.; мемориальный сайт Сара ханым Ашурбейли // <<http://sara-ashurbeyli.info/main1.php>>. Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на встрече с работниками здравоохранения Нахчыванской Автономной Республики. 13 октября 1999 года // Бакинский рабочий. – 1999. – 16 октября.

¹⁴ Там же. – Оп.1. – Д.59. – Л.42; Ф.3766. – Оп.1. – Д.145. – Л.3, 6.

¹⁵ Заседание правительства АДР от 1 ноября 1919 г. // Азербайджан. – 1918. – 3 ноября. В 1910 – 1915 гг. М. Везиров учился на юридическом факультете Университета Св. Владимира.

¹⁶ ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3766. – Оп.1. – Д.145. – Л.4. «Комиссариат Азербайджана на Украине» находился в Киеве по адресу: ул. Прозоровская, 15, кв.1 (ныне ул. Эспланадная, но сам дом не сохранился). – ЦГАВОВУ Украины. – Ф.3766. – Оп.1 – Д.154. – Л.121.

¹⁷ Гасанлы, Дж. Русская революция и Азербайджан: Трудный путь к независимости (1917 – 1920) / Джамиль Гасанлы. – М: Издательство «Фанта», 2011. – с.386 – 387.

обеих странах прервало уже налаженный дипломатический диалог. Но мало кому известно, что в начале 1920-х годов правительства теперь УССР и Азербайджанской ССР, пытаясь воспользоваться отсутствием еще полной централизации власти со стороны Москвы, имели серьезное намерение установить дипломатические отношения. 8 декабря 1921 г. Совнарком УССР назначил представителем на политические переговоры полпреда в РСФСР Ю. Коцюбинского, наделив его полномочиями «... вступить в переговоры с Полномочными Представителями Правительства Социалистической Советской Республики Азербайджана на предстоящей конференции в г. Москве, на предмет заключения общего соглашения, а затем подписать и скрепить своей печатью означенное соглашение от имени Украинского Советского Правительства...»¹⁸. Но начавшийся в январе 1922 г. процесс создания Союзного государства этому помешал. Обусловил, что потребность в политическом договоре у двух, теперь входивших в СССР, союзных республик, отпала.

Хотя, примечательно, что и далее, пребывая в Советском Союзе, стороны, еще по инерции, продолжали сотрудничество, обменявшись торговыми и другими экономическими представительствами¹⁹.

Таким образом, отношения между Украиной и Азербайджаном, в период их национального и советского государственного строительства 1917 – 1921 гг., были не столь активными. Политический договор они не подписали, официальные отношения установили де-факто. Обмен представительствами, на уровне консульств, произошел в июле 1918 г. между правительствами Украинской Державы (П. Скоропадского) и Азербайджанской Демократической Республикой (АДР). В

Тифлисе было учреждено украинское генеральное консульство (генконсул А. Кулинский) с юрисдикцией на Азербайджан. В Киеве же исполнение функций представительства поручили органу местного национального самоуправления «Комиссариату Азербайджана на Украине» (комиссар Джелил Садыхов). В развитие отношений до политических правительство АДР 1 ноября 1919 г. назначило в Украину посла (М. Везиров). Но установления отношений на высшем уровне дипломатического представительства – посольства, не произошло. В силу смены власти в Украине и очередной большевистской оккупации, приступить к выполнению обязанностей он так и не смог.

Поэтому функции дипломатического представительства, получив необходимые полномочия от правительства АДР и их признание в Киеве, продолжал и дальше исполнять «Комиссариат». С приходом к власти в Украине Директории УНР, форму представительства сменили. Учредив Чрезвычайную миссию УНР на Кавказе (глава И. Красковский), повысили его до уровня посольства, с юрисдикцией и на азербайджанскую территорию. Новым генконсулом в Тифлисе стал Л. Лисняк. Из-за финансовых проблем работу консульского учреждения в Баку (в виде вице-консульства) долгое время организовать не удавалось. Обязанности почетного консула поочередно исполняли проживающие там украинцы А. Головань, Агахан, В. Кужим и Монтаг.

Была попытка установления дипломатических отношений и между Украинской ССР и Азербайджанской ССР в декабре 1921 г., но начало создания Союзного государства этому помешало. Далее начался новый, советский этап, украинско-азербайджанского сотрудничества, но это тема уже другой статьи.

¹⁸ ЦГАВОВУ Украины. – Ф.Р. – 4сч. – Оп.1с. – Д.620. – Л.5.

¹⁹ Там же. – Д.700. – Л.5 – 9.

NAGORNO-KARABAKH BREAKING THE IMPASSE BY CHANGING THE DYNAMICS

Renée GENDRON *

The U.N. Charter as a framework for the Security Council action

Introduction

The focus of this article is on the systems-level peace process in the Nagorno-Karabakh conflict. This paper will use the name "Nagorno-Karabakh" as it is the most widely used name in academic literature for the territory. The overall peace process is taken to mean internal group dialogues, intra-group dialogues, non-violent information gathering and comprehension of the counter-parties, expansion of peace related activities so as to include more parties with an active and direct interest in the peaceful resolution of the conflict, as well as the mediation process (Minsk Group) itself.

This article will present a brief overview of the events leading to the violent armed conflict over Nagorno-Karabakh. An overview of the Minsk Group will be presented, followed by a discussion on the nature and characteristics of intractable violent conflicts. It will be argued that the Nagorno-Karabakh conflict is not a 'frozen conflict', rather it is an 'intractable conflict'. As an intractable conflict, systems level dynamics between the parties to the conflict need to be taken in consideration when engaging in peace work. Each party can independently engage in specific types of peace work aimed at ameliorating the meta-dynamics of the conflict.

Minsk Group

Beginning in 1992, the international community led efforts to negotiate a peaceful settlement to the conflict. The majority of international mediation efforts have been led by the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), since 1994, led by the Minsk Group. The meeting in 1994 led to the creation

of the Minsk Group, name after the capital of Belarus.²⁰ The Minsk Group is co-chaired by France, the Russian Federation and the United States. There have been two general directions of the mediation: the offering of a package deal and the discussion of concerns on an issue-by-issue basis. Neither of these approaches have fostered a mutually agreeable settlement. The package deal requires an agreement on the final political status of Nagorno-Karabakh (territorial integrity versus right to self determination). The step by step approach was created to avoid extreme positions by the parties but the Armenian government faced strong internal criticisms over this settlement method.²¹

In 1994, the OSCE Minsk Group was created to address the following points:²²

- "providing an appropriate framework for conflict resolution in the way of assuring the negotiation process supported by the Minsk Group;
- securing the conclusion by the Parties of an agreement on cessation of the armed conflict in order to permit the convening of the Minsk Conference;
- promoting the peace process by deploying OSCE multinational peacekeeping forces."

So far, no peacekeepers have been deployed to Nagorno-Karabakh.²³ There has been no agreement on the demarcation of the cease-fire line. Without this precise demarcation, the government of Armenia can continue to consolidate its influence over the territory.²⁴ In addition to the above goals, the Minsk Group also monitors the cease fire. Monitors must give several days notice before inspecting an area. According to de Waal (2010):

* Renée Gendron is an Associate of the Canadian International Institute of Applied Negotiation (CIAN). She can be reached at rgendron@cian.org. The author would like to thank Dr. Charlotte Hille and Dr. Evan Hoffman (CIAN) for their constructive feedback on this article.

²⁰ Thomas de Waal, "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process," Carnegie Endowment for International Peace Survival August 2010, <<http://carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=41367>> (accessed December 3 2010).

²¹ Levon Zourabian, "The Nagorno-Karabakh Settlement Revisited: Is Peace Achievable?," Demokratizatsiya Spring 2006, <http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3996/is_200604/ai_n17174735/?tag=content;col1> (accessed December 3 2010).

²² European Security and Defence Assembly Assembly of WEU, "Frozen conflicts and Europe's security," European Security and Defence Assembly, June 16 2010, Document A/2065, paragraph 42, <http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2010/2065.php?PHPSESSID=731e99b104474f64bf3328f86f58f6d5#P67_1181> (accessed December 6 2010).

²³ Norrie Macqueen, *Peacekeeping and the International System*, (Oxon: England, Routledge, 2006), 178.

²⁴ Thomas de Waal, "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process," Carnegie Endowment for International Peace Survival August 2010, <<http://carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=41367>> (accessed December 3 2010).

"This means that monitoring is less about enforcing the ceasefire than about providing a means of communication between the Armenian and Azerbaijani military commanders and a way for the mediators to keep their finger on the pulse of the two armies and the situation on the front line. That is significant, but should not be confused with a genuine war-prevention mechanism."²⁵

In 1996, during the Lisbon Summit of the OSCE, the Minsk Group recommended that the Nagorno-Karabakh conflict be resolved along three principles. These three principles were:²⁶

1. territorial integrity of the Republic of Armenia and the Azerbaijan Republic
2. legal status of Nagorno-Karabakh defined in an agreement based on self-determination which confers on Nagorno-Karabakh the highest degree of self-rule within Azerbaijan
3. guaranteed security for Nagorno-Karabakh and its whole population, including mutual obligations to ensure compliance by all the Parties with the provisions of the settlement.

The principles set out during the Lisbon Summit were not accepted by Armenia as the declaration reaffirmed Azerbaijan's territorial integrity.²⁷

During the 2007 OSCE Summit in Madrid, Spain, the Minsk Group crafted the 'Madrid Principles', which are presented below:²⁸

- "return of the territories surrounding Nagorno-Karabakh to Azerbaijani control
- an interim status for Nagorno-Karabakh providing guarantees for security and self-governance,

- a corridor linking Armenia to Nagorno-Karabakh;
- future determination of the final legal status of Nagorno-Karabakh through a legally binding expression of will;
- the right of all internally displaced persons and refugees to return to their former places of residence; and
- international security guarantees that would include a peacekeeping operation"

The Madrid Principles were not made public until the G8 Summit in L'Aquila, Italy, on July 10, 2009. The Madrid Principles framework has been used for intensified negotiations between Armenia and Azerbaijan.

The leaders of Azerbaijan and Armenia have almost full discretion over the content or substance of what is discussed during the negotiations.³⁰ Although Karabakh Azerbaijanis and Karabakh Armenians were recognised as 'interested parties' during the 1992 Minsk Process, Karabakh Azerbaijanis, largely now internally displaced within Azerbaijan, have not had much influence over the negotiations.³¹ Among the activities of the Minsk Group, is to provide a forum of negotiations between Armenia and Azerbaijan for the peaceful resolution of the Nagorno-Karabakh conflict.³²

Defining Intractable Conflicts

Northrup (1989) interpreted Azar's definition of an intractable conflict as having poor communication between the parties, rigid positions, and a high level of hostility. Moreover, the parties are not likely to participate in creative conflict resolution activities.³³ Northrup argued

²⁵ Ibidem.

²⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe, "Lisbon Summit 1996," Organization for Security and Co-Operation in Europe, 15 of 30, <http://www.osce.org/documents/mcs/1996/12/4049_en.pdf> (accessed December 7 2010).

²⁷ Levon Zourabian, "The Nagorno-Karabakh Settlement Revisited: Is Peace Achievable?," *Demokratizatsiya* Spring 2006, <http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3996/is_200604/ai_n17174735/?tag=content;col1> (accessed December 3 2010).

²⁸ Organization for Security and Co-Operation in Europe, "Statement by the OSCE Minsk Group Co-Chair Countries," Organization for Security and Co-Operation in Europe July 10 2009, <<http://www.osce.org/item/38731.html>>

²⁹ Haroutiun Khachatryan, "Armenian-Azerbaijani Disagreement on Madrid Principles Stalls Karabakh Settlement Process," *Central Asia-Caucasus Institute Analyst* October 14 2009, <<http://www.cacianalyst.org/?q=node/5199>> (accessed December 5 2010).

³⁰ Thomas de Waal, "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process," *Carnegie Endowment for International Peace Survival* August 2010, <<http://carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=41367>> (accessed December 3 2010).

³¹ Tabib Huseynov, "A Karabakh Azeri Perspective," *Conciliation Resources* 2005, <<http://www.c-r.org/our-work/accord/nagorny-karabakh/karabakh-azeri-perspective.php>> (accessed December 7 2010).

³² Julie A. Corwin, "U.S.: Minsk Group Fails To Produce Results On Nagorno-Karabakh," *Radio Free Europe Radio Liberty* March 9 2006, <<http://www.rferl.org/content/article/1066548.html>> (accessed December 13 2010).

³³ Terrell A. Northrup, "The Dynamic Identity in Personal and Social Conflict," in *Intractable Conflicts and Their Transformation*, eds. Louis Kriesberg, Terrell A. Northrup and Stuart J. Thorson, (Syracuse NY: Syracuse University Press, 1989), 63.

the conflict may well be accepted as inevitable, or even be glorified, and will be acted out in a ritualized fashion.³⁴

Bercovitch (2003) argued that an intractable conflict has the following characteristics:³⁵

1. In terms of actors, intractable conflicts involve states or other actors with a long sense of historical grievance, and a strong desire to redress or avenge these.
2. In terms of duration, intractable conflicts take place over a long period of time.
3. In terms of issues, intractable conflicts involve intangible issues such as identity, sovereignty, or values and beliefs.
4. In terms of relationships intractable conflicts involve polarized perceptions of hostility and enmity, and behaviour that is violent and destructive.
5. In terms of geopolitics, intractable conflicts usually take place where buffer states exist between major power blocks or civilizations.
6. In terms of management, intractable conflicts resist many conflict management efforts and have a history of failed peacemaking efforts.

Zartman (2005) argued there are five characteristics of an intractable conflict:³⁶

1. Protraction, as in length of time a conflict with protraction feeding into protraction
2. Identities
3. Profitability
4. Ripeness in terms of pressure to negotiate a settlement is largely absent
5. Solutions tend to be polarized

According to Zartman, these five characteristics of an intractable conflict are independent of one another but they can and do reinforce one another.³⁷

Thus, in many ways intractable conflicts enter into negative or destructive spirals. The parties to the conflict view their opponent in increasingly

narrow terms. Each party does not feel that the counter-party understands their point of view, resulting in an entrenchment of positions. As this occurs, each party feels like they are losing power or control over their ability to influence the future and subsequently the outcome of the negotiations. In order to regain some influence, a party may become over-aggressive, more self-absorbed as they become increasingly concerned and distressed with their interests. Moreover, a destructive conflict can cause significant harm on a relationship (either between two people or between two groups) and may lead to violence.³⁸

Bercovitch (2005) argued in the case of intractable conflicts, actual conflict resolution may not be possible. Instead, intervenors can focus on conflict management with the intent of reducing violence, damage or further escalation of the conflict. Some of the factors that can be managed include contextual factors. Of these contextual factors, are systemic features, the nature of the conflict and the internal characteristics of the parties involved in the conflict.³⁹ Another aspect involved in conflict management, as identified by Bercovitch, are the behavioural factors involved in the mediation process. Each mediator, either acting as an individual, as representative of another state or of an international organisation, brings different qualities and resources to the mediation process. The process or strategy used by the mediator to encourage communication between the parties involved in the conflict, may not always be appropriate and may cause retrenchment positions.⁴⁰

Although many consider the Nagorno-Karabakh conflict to be a "frozen conflict", meaning a conflict in which there is no violence yet is unresolved, de Waal argued the following:⁴¹

"The Nagorno-Karabakh dispute is not a 'frozen conflict'. Every year several dozen soldiers die in

shooting incidents between the Armenian and Azerbaijani armies. As recently as 18-19 June 2010,

³⁴ Ibidem 63.

³⁵ Jacob Bercovitch, "Characteristics of Intractable Conflicts," *Beyond Intractability* October 2003, <http://www.beyondintractability.org/essay/Characteristics_IC/> (accessed December 5 2010).

³⁶ I. William Zartman, "Analyzing Intractability," in *Grasping the Nettle: Analyzing Cases of Intractable Conflict*, eds. Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall, (Washington DC: United States Institute of Peace, 2005), 48-53.

³⁷ Ibidem 55.

³⁸ Conflict Research Consortium, University of Colorado, "Glossary," Conflict Research Consortium, University of Colorado, <<http://www.colorado.edu/conflict/peace/glossary.htm>> (accessed December 7 2010).

³⁹ Jacob Bercovitch, "Mediating the Most Resistant Cases," in *Grasping the Nettle: Analyzing Cases of Intractable Conflict*, eds. Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall, (Washington DC: United States Institute of Peace, 2005), 107.

⁴⁰ Ibidem 114-116.

⁴¹ Articles in favour of the Nagorno-Karabakh conflict being considered as 'frozen' include the following: Radio Free Europe Radio Liberty, "OSCE: De Gucht Discusses Montenegro Referendum , Frozen Conflicts," Radio Free Europe Radio Liberty May 23 2006, <<http://www.rferl.org/content/article/1068578.html>> (accessed December 9 2010).

Charles Recknagel. "Eastern Europe's Frozen Conflicts Look to Kosovo Ruling," Radio Free Europe Radio Liberty July 23 2010 <<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2010/07/mil-100723-rferl02.htm>> (accessed December 9 2010).

Thomas de Waal. "Azerbaijan and the Frozen Conflict over Nagorno-Karabakh," Carnegie Moscow Center November 24 2010, <<http://www.carnegie.ru/publications/?fa=show&id=42022>> (accessed December 9 2010).

in one of the worst incidents of this nature, four Armenian soldiers and one Azerbaijani were killed

in a clash on the Line of Contact."⁴²

A 2006 European parliament briefing note on the conflicts in the South Caucasus argued the following:

"The Nagorno-Karabakh conflict is hardly a frozen conflict, since there are regular shootings, soldiers and civilians get killed and the line of control is not totally fixed (in part because the Azerbaijani

side wants to prevent it from becoming settled)"⁴³

The violent conflict over the future political status of Nagorno-Karabakh is an intractable conflict because it has many of the features commonly associated with intractable conflicts, as described above. The main issues of the violent conflict pertain to cultural rights, identity and a geostrategic territory. The parties to the conflict view a specific territory as part of their historical homeland. The violent conflict has been active for more than twenty years. Repeated international attempts at successfully negotiating a settlement have not reached a mutually agreeable solution. In addition to the nature of the grievances of the conflict, there is regular violence expressed between the parties. Soldiers from the parties are often shot at, shot, and killed. Furthermore, the Caucasus is of geo-strategic importance for the Russian Federation, the United States, and the European Union. There are external interests influencing the development or non-progress of a peaceful negotiated settlement to Nagorno-Karabakh. Among these external interests are American, French and Russian interests in the region, possible changes in the quality of the relationship between Armenia and Turkey, changes in the European Community's approach to the South Caucasus and the unresolved conflicts in the South Caucasus, as well as international concern over Iran's nuclear program.

Moving Past Intractability

There are several approaches that each party can take implement on their own accord to

successfully move past an impasse for a peaceful resolution. One method is to renegotiate the process used, that is the way in which the negotiations themselves are handled.

"To get to a negotiated settlement, the murkiness of the peace process needs to change. Both sides are using the confidential nature of the negotiations to score political points. And pessimists can dismiss meetings such as the one in St. Petersburg as meaningless, an easy position to take given the vague, optimistic statements that the co-chairs put out afterwards."⁴⁴

Crocker, Hampson and Aall (2004) identified three strategies used by mediators when a conflict is becoming intractable: i) hang on, ii) hunker down, or iii) bail out.⁴⁵ According to Crocker et al's argument, the mediator(s) adopt one of three options. They can hang onto the process, with the hope that the overall relationship between the parties will ameliorate. Another option is to focus the parties entirely on the process, to ignore other events often rapidly unfolding around them. The last option is to cease the mediation process until conditions improve.

Another strategy of working towards a peaceful resolution to a violent conflict is to adopt a systems-level approach. Coleman, Bui-Wrzosinska, Vallacher and Nowak (2006) argued that conflicts occur within systems. Coleman et al presented the Dynamical Systems Theory as a possible method of analyzing, gaining more in depth comprehension of a particular conflict, and of identifying possible creative or better suited solutions. Coleman et al argued that conflicts are in part driven by internal dynamics of the parties. When outside parties intervene, often they are only increasing or enhancing internal dynamics, further entrenching the position and view points of the parties to the conflict. As such, Coleman et al identified four possible outcomes of an intervention in such circumstances: i) resistance to the outside intervention, ii) an exaggerated response to the intervention, iii) evolution of the conflict in an unexpected way, and iv) responding in a matter that is proportional to the plans undertaken by the intervener. Although the precise outcomes of a particular strategy or intervention are not always fully known, general patterns of interactions between the parties are

⁴² Thomas de Waal, "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process," Carnegie Endowment for International Peace Survival August 2010, <<http://carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=41367>> (accessed December 3 2010).

⁴³ European Parliament, "Briefing note on the 'frozen conflicts' in the South Caucasus, the general situation in the region and its EU-relations," Directorate-General for External Policies of the Union Directorate B – Policy Department, February 23 2006, DGExPo/B/PolDep/Note/2006_026, page 6 of 15, <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/nt/604/604272/604272en.pdf> (accessed December 6 2010).

⁴⁴ Alexander Jackson, "'Progress' in the Nagorno-Karabakh Peace Process," Caucasus Update Issue 26 June 8 2009, <http://cria-online.org/CU_-_file_-_article_-_sid_-_46.html> (accessed December 4 2010).

⁴⁵ Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela R. Aall, Taming Intractable Conflicts: Mediation in the Hardest Cases, (Washington DC: United States Institute of Peace, 2004), 120-122.

known. Coleman et al argued that the interveners of protracted conflicts should not focus on getting a specific settlement or outcome. Instead, interveners should focus on working to positively alter the patterns of interactions between the parties to the conflict.⁴⁶

Coleman et al argued that it is a loss of more balanced feedback, both positive and negative, that renders a conflict intractable. In effort to change some of the general patterns of behaviour between the parties to the conflict, a different series of positive and negative feedback loops can be created. In so doing, relationships between the parties to the conflict are maintained or become multidimensional. The "other" is no longer only associated with the conflict, rather the perceptions of the "other" become more balanced and holistic with the totality of the interactions, not just one specific conflict-prone aspect.⁴⁷

Maiese (2003) argued that intractable conflicts are generated when certain aspects of the relationship between the parties to the conflict are not fully satisfied. For example, a difference of opinion on morality may cause a conflict to be drawn out and positions to become entrenched. Another difference of opinion over rights and matters of justice may create circumstances in which a conflict is not sufficiently addressed or resolved. Maiese also pointed out that intractable conflicts may be caused or maintained by unmet human needs.⁴⁸ Maiese referred to Marker's (2003) interpretation of human needs as: i) safety/security, ii) belongingness and love, iii) self-esteem, iv) personal fulfilment, v) identity, vi) cultural security, vii) freedom, viii) distributive justice, and ix) participation or the need to actively participate in civil society.⁴⁹

Thus, within any group, there are members that are more deeply and personally affected by the outcome of the mediation, than others. Not all members or parties to a specific position or interest in a conflict have the same power, needs or resources. One or more parties may desire unification or secession, however each party may have different capabilities in terms of creating circumstances in which their constituents can

earn a decent livelihood, have access to sufficient medical care, and education. Referring to Maiese's point, one or more parties may seek to improve their ability to deliver human needs to their constituents. This can be accomplished in several ways and once more human needs are more sufficiently met, the overall meta-relationship between the parties to the conflict may change as the physical and psychological condition of one or more of the parties has changed.

A different strategy is engaging in system-level dynamics pertains to the internal dialogue of each party to the conflict. Leaders can engage their constituents and/or engage different parties who share similar interests, and begin a process of reflection. During such discussions, groups can better identify and articulate their specific interests, gain greater understanding of the origin of those interests and needs, as well as enhance the nuances between their interests, similar-but-different groups' interests, and the interests of counter-parties. Bar-Tal and Bennink (2004) argued that the following elements contribute to reconciliation:⁵⁰

1. Societal beliefs about the group's goals
2. Societal beliefs about the rival group
3. Societal beliefs about one's own group
4. Societal beliefs about the relationship with the past opponent
5. Societal beliefs about peace

In relation to Bar-Tal and Bennink's second point, 'societal beliefs about the rival group', Ismailzade (2007) commented the following:

"Over the past decade, one of the major obstacles to the peace process and the eventual solution of the

conflict was the high level of nationalism and patriotism among the public on both sides, the low level of knowledge of the positions and feelings of the other side, the near lack of public diplomacy and contacts

between ordinary citizens, NGOs and media, the lack of media coverage of the other side's story, as well

as the establishment and development of

⁴⁶ Peter T. Coleman, Lan Bui-Wrzosinska, Robin R. Vallacher and Andrez Nowak, "Protracted Conflicts as Dynamical Systems," in The Negotiator's Fieldbook The Desk Reference for the Experienced Negotiator, eds. Andrea Kupfer Schneider and Christopher Honeyman, (Washington DC: American Bar Association, Section of Dispute Resolution, 2006), 64-65

⁴⁷ Peter T. Coleman, Lan Bui-Wrzosinska, Robin R. Vallacher and Andrez Nowak, "Protracted Conflicts as Dynamical Systems," in The Negotiator's Fieldbook The Desk Reference for the Experienced Negotiator, eds. Andrea Kupfer Schneider and Christopher Honeyman, (Washington DC: American Bar Association, Section of Dispute Resolution, 2006), 62-63.

⁴⁸ Michelle Maiese, "Causes of Disputes and Conflicts," Beyond Intractability October 2003, <http://www.beyondintractability.org/essay/underlying_causes/> (accessed December 6 2010).

⁴⁹ Sandra Marker, "Unmet Human Needs," Beyond Intractability August 2003, <http://www.beyondintractability.org/essay/human_needs/> (accessed December 6 2010).

⁵⁰ Daniel Bar-Tal and Gemma H. Bennink, "The Nature of Reconciliation as an Outcome and as a Process," in From Conflict Resolution to Reconciliation, ed. Yaacov Bar-Siman-Tov (Oxford: Oxford University Press, 2004), 20-22.

an enemy image through stereotypes in the media. This, in turn, led to public distrust of the other side, feelings of victimization, hatred and unwillingness to make compromises and build peace with the evil enemy.⁵¹

Both Maiese and Bar-Tal and Bennink presented ways of addressing the systems-dynamics or meta-relationships between the parties to the conflict, is to engage in an internal group dialogue, lead by the groups' leaders and membership. Whilst the behaviours and cognition of the counter party can not necessarily be changed, through internal discussions and amelioration of one or more of Marker's human needs, a broader change within the conflict dynamic can occur, possibly fostering better communication between the parties.

Also, to address some internal dynamics, increasing the number of parties at the table can also have an impact on the overall systems-levels dynamics. For example, the government of Azerbaijan may explicitly invite legitimate representatives from the internally displaced Azerbaijanis to more actively participate in the decision making process or they may be invited to participate independent of the government during the peace talks. Conversely, the government of Armenia may explicitly invite internally displaced Armenians to actively participate in the discussions.

Having more accurate information as well as access to different perspectives have been cited as important factors in being able to gain greater insights as to another's interests. In addition to gaining greater comprehension of any given situation, having access to more information can increase avenues and options for creative resolutions.⁵² Getting a different perspective through timely and accurate translation of different media, again does not necessarily require the cooperation of counter-parties but can positively alter dynamics.

There are regional and global dynamics that can impact the course of peace talks concerning Nagorno-Karabakh. Greater international attention and support for peace work could positively alter these dynamics. Among other dynamics is the possible normalisation of Turkish-

Armenian relations.⁵³ Increased economic cooperation and investment in the South Caucasus could also act as an external incentive in finding mutually agreeable resolutions to the violent conflicts in the region. Broadening the discussions on economic co-operation and development with Europe, to include interested private parties such as companies or sectors keen to strengthen trade ties with countries in the South Caucasus, could also substantially change the nature of the meta-relationships between groups in the South Caucasus, possibly creating more positive dynamics for peace.

Conclusion

The Minsk Group is co-chaired by three nations, the Russian Federation, France and the United States. The talks involve the governments of Armenia and Azerbaijan.

Intractable violent conflicts are by definition extremely difficult, but not impossible according to Crocker et al, to peacefully resolve. Intractable violent conflicts can and do expand to consume a region's attention, diverting energy and attention away from other state building and socio-economic development activities. As parties become entrenched in their positions and enter destructive cycles, they may lose sight of what they do have legitimate control over, their own actions.

One way of empowering parties to an intractable conflict is to encourage internal dialogue. A second method of empowerment is to expand lawful information gathering. Gaining greater comprehension of one's self, one's group, the motivations and interests of one's own group can shed new light as to how the situation developed to where it is. This process is independent of any larger peace negotiations or confidence-building measures. It can be done at a speed and time of one's choosing thereby encouraging broad and active participation from members of one group. Doing some in-group reflection may alter some of the meta-level dynamics, thereby fostering a more constructive dialogue. Engaging in meaningful actions and activities for one's own group can create positive ripple effects in the intractable conflict system.

⁵¹ Fariz Ismailzade, "Nagorno-Karabakh Conflict: Time-Out Until 2009," Central Asia-Caucasus Institute Analyst May 30 2007, <<http://www.cacianalyst.org/?q=node/4622>> (accessed December 7 2010).

⁵² Michael L. Spangle and Myra Warren Isenhardt, *Negotiation Communication For Diverse Settings*, (Thousand Oaks: California, 2003), 77. Ernest G. Tannis, *Is Everyone At The Table? 18 Life Lessons in Problem Solving*, (Ottawa, Canada: ADR Centre Canada Inc, 2010), 94-95.

⁵³ European Security and Defence Assembly of WEU, "Frozen conflicts and Europe's security," European Security and Defence Assembly, June 16 2010, Document A/2065, paragraph 42, <http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2010/2065.php?PHPESSID=731e99b104474f64bf3328f86f58f6d5#P67_1181> (accessed December 6 2010).

BEYNƏLXALQ SÜLHÜN VƏ TƏHLÜKƏSİZLIYIN TƏMIN OLUNMASINDA BMT BAŞ ASSAMBLEYASININ ROLU VƏ AZƏRBAYCANIN BU QURUMDAKI FƏALIYYƏTI

Şəfa QASIMOVA *

Xülasə

Məqalədə müəllif BMT-nin əsas orqanlarından biri olan BMT Baş Assambleyasının beynəlxalq təhlükəsizliyin təmin olunmasında rolu və bu orqanın BMT sistemindəki yerinin gücləndirilməsi istiqamətində son illərdə irəli sürülən islahat təkliflərini araşdırır. Məqalədə həmçinin, Təhlükəsizlik Şurasının dünyada sülhü və təhlükəsizliyi təmin edə bilmədiyi hallarda Baş Assambleyaya bu vəzifəni həyata keçirməyə imkan verən "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsindən bəhs olunur. Azərbaycan diplomatiyasının Baş Assambleyadakı fəaliyyəti, xüsusilə 2004-cü ildən Assambleyanın gündəliyinə salınmış "Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində vəziyyət" adlı bənd üzrə irəli sürülmüş təşəbbüslər də məqalədə öz əksini tapmışdır.

Baş Assambleyanın Nizamnamə funksiyaları və fəaliyyəti

Bütün dövlətlərin nümayəndələrini hər ilin sentyabr ayından dekabr ayına kimi mütəmadi olaraq bir yerə toplayan yeganə beynəlxalq qurum BMT Baş Assambleyasıdır. Baş Assambleya ABŞ kimi fəvqəldövlətdən tutmuş Kiribati Respublikası kimi harada yerləşməsi belə çoxları üçün naməlum olan hər bir BMT üzvünün bərabər şəkilə təmsil olunduğu əsas müzakirə orqanıdır. BMT Nizamnaməsinə əsasən Baş Assambleya beynəlxalq siyasi əməkdaşlıq, beynəlxalq hüququn inkişafı və məcəlləşdirilməsi, təşkilatın büdcəsinin müzakirə və qəbul edilməsi, İqtisadi və Sosial Şura və Qəyyumluq Şurasının üzvlərinin seçilməsi, Təhlükəsizlik Şurası (TŞ) ilə birlikdə Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin hakimlərinin seçilməsi və TŞ-nin tövsiyəsi əsasında Baş Katibin təyin olunması kimi mühüm funksiyalar daşımaqla yanaşı, dünyada sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması sahəsində də bir sıra mühüm səlahiyyətlərə malikdir. Bunlar aşağıdakılardır:

- beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin qorunmasında əməkdaşlığın prinsiplərinə, o cümlədən tərksilah və silahların tənzimlənməsi prinsiplərinə dair tövsiyələrin verilməsi;
- TŞ-də müzakirə edilən mübahisə və ya vəziyyət istisna olmaqla (bu zaman Assambleya yalnız TŞ-nin xahişi əsasında ona tövsiyələr verə bilər), beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə dair istənilən məsələlərin müzakirə edilməsi;
- millətlər arasında dostluq münasibətlərinə mənfi təsir göstərə biləcək mənşəyindən asılı olmayaraq bütün vəziyyətlərin sülh yolu ilə nizamlanması məqsədilə TŞ-nin xahişi əsasında tövsiyələrin verilməsi;
- TŞ və digər orqanlardan məruzələrin alınması və nəzərdən keçirilməsi; TŞ-nin qeyri-daimi üzvlərinin seçilməsi.⁵⁴

Qeyd etmək lazımdır ki, BMT-də son illərdə aparılan islahatların nəticəsində Baş Assambleyanın səlahiyyətlərinə İnsan Hüquqlarının Şurasının üzvlərinin və Sülhqruculuğu Komissiyasının yeddi üzvünün seçilməsi kimi mühüm funksiyalar da əlavə olunmuşdur.⁵⁵

Baş Assambleyada sülh və təhlükəsizlik məsələləri onun birinci komitəsində müzakirə olunur. Belə ki, Assambleyanın gündəliyində duran məsələlərin çoxluğunu nəzərə alaraq, gündəliyin bəndləri altı əsas komitə arasında bölüşdürülmüşdür: Birinci komitə – Tərksilah və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri, İkinci komitə – İqtisadi və maliyyə məsələləri, Üçüncü komitə – Sosial, humanitar və mədəni məsələlər, Dördüncü komitə – Xüsusi siyasi və müstəmləkəsizləşdirmə məsələləri, Beşinci komitə – İnzibati və büdcə məsələləri, Altıncı komitə isə – Hüquqi məsələlərə baxır⁵⁶.

Baş Assambleyada hər bir üzv dövlət bir səsə malikdir və TŞ-dən fərqli olaraq heç bir üzvün veto hüququ yoxdur. Assambleyanın mühüm

* Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının aspirantı, Xarici İşlər Nazirliyinin İnsan hüquqları, demokratikləşdirmə və humanitar problemlər idarəsinin III katibi

⁵⁴ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi və Beynəlxalq Məhkəmənin Statutu. Bakı, Azərbaycan, 370001, səh. 11-15

⁵⁵ BMT Baş Assambleyasının A/RES/60/251 və A/RES/60/1 sayılı qətnamələri, <<http://www.un.org/en/documents>> internet ünvanından əldə etmək mümkündür

⁵⁶ Basic Facts about the United Nations. New York. 2004, səh. 7-8

məsələlər üzrə qərarları onun sessiyada və səsvermədə iştirak edən üzvlərinin 2/3 səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Bu məsələlərə aşağıdakılar daxildir: beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması ilə əlaqədar tövsiyələr, TŞ-nin qeyri-daimi üzvlərinin seçilməsi, İqtisadi və Sosial Şüaranın üzvlərinin seçilməsi, BMT-yə yeni üzvlərin qəbul edilməsi, təşkilat üzvlərinin hüquq və imtiyazlarının müvəqqəti dayandırılması, üzvlərin təşkilatdan çıxarılması və büdcə məsələləri.⁵⁷ Digər məsələlərə dair qərarlar sadə səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

Baş Assambleyanın müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və onun gücləndirilməsi cəhdləri

Baş Assambleya BMT-nin çox mühüm bir orqanıdır. O, dünyaya Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (1947) və Nüvə Silahının Yayılmaması üzrə Müqavilə (1968) kimi mühüm beynəlxalq sənədlər bəxş etmişdir. Bu orqan daim bəşəriyyətin üzləşdiyi yeni global problemlərin müzakirəsinə və onlarla mübarizənin aparılması yollarının axtarılmasına açıq olmuşdur. Məsələn, 1970-ci illərdə ətraf mühit problemlərinin, müasir dövrümüzdə isə iqlim dəyişikliyi kimi mühüm məsələlərin müzakirəsində və bu sahələrdə beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqində Baş Assambleyanın əhəmiyyətli rolu vardır. Baş Assambleya həmçinin, vacib beynəlxalq təşəbbüslərin irəli sürülməsi meydanı olmuşdur. Məsələn, 1954-cü ildə Prezident Eyzenhauerin "Sülh üçün atom" təşəbbüsü Beynəlxalq Atom Enerjisi üzrə Agentliyin yaradılması və atomun sülh məqsədləri üçün istifadəsinə dair ilk beynəlxalq konfransın çağırılması ilə nəticələnmişdir.⁵⁸

Baş Assambleya həmçinin, yeni beynəlxalq prinsip və davranış normalarının yaradılması və təsdiqlənməsində müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Bu sahədə onun ən son nailiyyətlərindən biri 2005-ci ildə keçirilmiş Minilliyin Sammitində qəbul edilmiş "qorumaq məsuliyyəti" prinsipidir. Bu prinsip özündə dövlətlərin və beynəlxalq ictimaiyyətin insanları genosid, müharibə cinayətləri, etnik təmizləmə və insanlıq əleyhinə cinayətlər kimi kütləvi vəhşiliklərdən qorumaq vəzifəsini və dövlətlərin bu kimi cinayətlərdən öz vətəndaşlarını qoruya bilmədikdə, beynəlxalq ictimaiyyətin müvafiq tədbirlər görmək məsuliyyətini özündə ehtiva edir.⁵⁹

Digər tərəfdən, Baş Assambleya hər zaman mühüm beynəlxalq məsələlərin yaddan çıxmasının qarşısının alınmasına da xidmət etmişdir. Cənub-Qərqi Afrikanın (Namibiya) problemləri və Cənubi Afrikadakı aparteid rejimi həll olunana qədər, bu məsələ 40 ilə yaxın Baş Assambleyanın gündəliyində olmuşdur. Ümumi və tam tərksilah məsələsi 49 il, Fələstin problemi isə artıq 60 ildir ki Assambleyanın gündəliyindədir. Eyni vəziyyət ölkəmizin vəziyyətinə də şamilidir. 20 ilə yaxındır ki, Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindəki vəziyyət 2004-cü ildən BMT Baş Assambleyasının gündəliyinə salınmış və bununla da ölkəmiz üçün vacib olan bir məsələnin dünya ictimaiyyətinin diqqətindən kənar qalması üçün mühüm bir imkan əldə edilmişdir.

Baş Assambleya BMT sisteminin əsas və beynəlxalq ictimaiyyətin ehtiyac duyduğu vacib orqanıdır. Bu baxımdan, onun səmərəli fəaliyyət göstərməsi bütün beynəlxalq ictimaiyyətin maraqlarına xidmət edən bir amildir. Odur ki, son illərdə BMT-nin digər orqanları kimi bu orqanın da fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətdə islahatların aparılması məsələsi gündəmdən düşmür. Baş Assambleyanın islahatları tarixinə nəzər salsaq, nə qədər təəccüblü olsa da qeyd etmək lazımdır ki, bu orqanın fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi məsələsi hələ 1949-cu ildə gündəliyə çıxarılmışdı. O vaxtdan bəri Baş Assambleyanın iş metodları və prosedurları ilə bağlı tövsiyələr verən saysız-hesabsız xüsusi komitələr yaradılmış və hesabatlar hazırlanmışdır. 1992-ci ildə isə "təkmilləşdirmə" "canlandırma" ilə əvəz olunmuş və Baş Assambleyanın 47-ci sessiyasında Assambleya Prezidenti tərəfindən "Baş Assambleyanın işinin canlandırılması üzrə ad hoc işçi qrupu" yaradılmışdır. Həmin vaxtdan hər il bu işçi qrupu yenidən yaradılır. Onun əsas funksiyası məsələ üzrə indiyə qədər qəbul edilmiş BMT qətnamələrinin⁶⁰ icrasını qiymətləndirmək və onlara əsaslanaraq Assambleyanın fəaliyyətinin canlandırılmasına dair tövsiyələr verməkdir.

1992-ci ildə həmçinin, "BMT sisteminin gücləndirilməsi üzrə açıq tərkibli işçi qrupu" yaradılmış və bu qrup tərəfindən 1997-ci ildə Assambleyanın fəaliyyəti ilə bağlı hesabat hazırlanaraq üzv dövlətlərin sərəncamına verilmişdir. Həmin tədqiqata əsasən işçi qrupu Assambleyanın fəaliyyətinin gücləndirilməsi üçün aşağıdakı təklifləri irəli sürmüşdür:

⁵⁷ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi və Beynəlxalq Məhkəmənin Statutu, Maddə 18, Bakı, Azərbaycan, 370001, səh.15

⁵⁸ Marie-Claude Smouths "The General Assembly: Grandeur and decadence" from P.Taylor and A.J.Groom "The United Nations at the millennium. The principal organs". New York, 2000, səh.40

⁵⁹ 2005 World Summit Outcome document, <<http://www.un.org/summit2005/documents.html>>

⁶⁰ BMT Baş Assambleyasının A/48/264 sayılı, 29 iyul 1994, A/51/193 sayılı, 17 dekabr 1996, A/51/241 sayılı, 31 iyul 1997, A/52/163 sayılı, 15 dekabr 1997, A/55/14 sayılı, 3 noyabr 2000, A/55/285 sayılı, 7 sentyabr 2001, A/56/509 sayılı, 8 iyul 2002, A/57/300 sayılı, 20 dekabr 2002, A/57/301 sayılı, 13 mart 2003, A/58/126 sayılı, 19 dekabr 2002, A/58/316 sayılı, 1 iyul 2004, A/59/313 sayılı, 12 sentyabr 2005, A/60/286 sayılı, 9 oktyabr 2006-cı il tarixli qətnamələri

- Assambleyanın gündəliyində duran məsələlərin çoxluğunu nəzərə alaraq, onların hamısının hər il deyil, iki ildən bir və qrup şəklində müzakirəyə çıxarılması;
- Baş Assambleya qətnamələrinin yarımçıq şəkildə olmaması, məsələlərə ümumi qlobal yanaşmanı özündə əks etdirməsi;
- Assambleya ilə vətəndaş cəmiyyəti, xüsusilə qeyri-hökumət təşkilatları arasında güclü əlaqələrin qurulması;
- Baş Assambleyanın Prezidentinin fəaliyyət müddətinin dörd ilə qədər uzadılması.⁶¹

Ümumiyyətlə, Baş Assambleyanın fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq üçün BMT Baş Katibi, üzv dövlətlər və tədqiqatçılar tərəfindən bir çox maraqlı təkliflər irəli sürülmüşdür ki, onlardan aşağıda sadalanan təkliflərin reallaşdırılması, zənnimizcə, qurumun fəaliyyətinin səmərəliliyini keyli dərəcədə artırmış olar:

- 1) Assambleyanın gündəliyinin daha substantiv xarakterli məsələləri özündə əks etdirərək qısaltılması: Baş Assambleyanın universallığı və bu qurumda hər il keçirilən və hər bir dövlətin fikirlərinin ifadə edilməsinə imkan verən ümumi müzakirələr onun müsbət cəhətidir. Lakin Assambleyanın universallığı eyni zamanda onun təmsil olunduğu 192 dövlətin müxtəlif maraqlarını əks etdirən uzun bir gündəliyin yaranmasına səbəb olmuşdur. Assambleyanın gündəliyində duran məsələlərin həddindən çox olması⁶² və bu bəndlər üzrə irəli sürülən sayısız-hesabsız qətnamələrin heç də hamısının əhəmiyyətli məsələlərə həsr olunmaması, təkrar xarakter daşması qurumun fəaliyyətinin səmərəliliyini aşağı salır. Bu məqsədlə Baş Assambleyanın işini gücləndirmək üçün qurumun gündəliyini konseptuallaşdırmaq və qısaltmaq, onu müasir dövrdə beynəlxalq ictimaiyyətin üzləşdiyi təhdidlərə uyğunlaşdırmaq lazımdır;
- 2) qurum tərəfindən qəbul edilən qətnamələrin məzmununun və icra mexanizminin gücləndirilməsi: Son illərdə Baş Assambleya qətnamələrin konsensusla qəbul edilməsinə üstünlük verilməsi onun gücünü zəiflədən amillərdən birinə çevrilmişdir. Belə ki, əldə olunmuş konsensus heç də BMT üzvləri arasında qlobal təhdidlərə cavab vermək üçün həqiqi məqsəd birliyinə

əks etdirmir və beləliklə də qətnamənin həsr olunduğu problemi və onun həllini özündə tam olaraq əks etdirə bilmir. Əldə olunmuş konsensuslar demək olar ki hamısı sənədlərin dilinin heç bir dövlətin maraqlarına xələl gətirməmək üçün həddən artıq zəif olmasına əsaslanır, bu isə Assambleyanın siyasi gücünün zəifləməsinə səbəb olur. Bu sahədə BMT-nin fəaliyyətinin gücləndirilməsi üçün təkrar xarakter daşıyan qətnamələrin əhəmiyyətli bir dəyişiklik olmadan hər il və ya iki ildən bir irəli sürülməsinin aradan qaldırılması da zəruridir. Qeyd etmək lazımdır ki, BMT Baş Katibinin 2005-ci il "Daha geniş azadlıqda: hamı üçün inkişaf, təhlükəsizlik və insan hüquqlarına doğru" hesabatında bu problemin həlli variantı kimi qətnamələri Assambleyanın gündəliyinə çıxarmazdan əvvəl onların daha kiçik komitələrdə təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsi təklif edilir;⁶³

- 3) Assambleyanın əsas komitələrinin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və iş prosedurlarının təkmilləşdirilməsi: bunun üçün əsas komitələrin bürolarının birgə iclaslarının keçirilməsi və bir-birinin müsbət təcrübələrinin öyrənilməsi zəruridir. Komitələrə həmçinin, BMT gündəliyinin onlara aid hissələrini mümkün şəkildə qısaltmaq, gündəlikdə duran məsələləri birillik, ikillik və üçillik bölmələrə ayırmaq tövsiyə olunur;⁶⁴
- 4) Assambleya Prezidentinin rolunun və nüfuzunun artırılması: qeyd etmək lazımdır ki, bu sahədə mövcud olan əsas problem maliyyə çatışmazlığı ilə bağlıdır. Belə ki, Prezident funksiyasını yerinə yetirən ölkənin nümayəndəsinin bu vəzifəni yerinə yetirmək üçün BMT tərəfindən təmin edilən ayrıca işçi heyəti olmadığı üçün, çox vaxt o, bu işi öz ölkəsinin BMT-dəki daimi nümayəndəliyinin və Mərkəzdən gətirilən işçi heyəti vasitəsilə həyata keçirir. Böyük dövlətlərin bunu etmək imkanları olsa da, çox vaxt bu funksiyaları daşıyan kiçik ölkələr üçün çətinlik yaranır. Bu baxımdan, Assambleya Prezidentinin BMT tərəfindən maliyyələşən işçi heyətinin olması problemin həlli üçün zəruri əhəmiyyət daşıyır. Bundan başqa son dövrlərdə Assambleyada gedən müzakirələrdə bu məsələ ilə bağlı səsləndirilən fikirlər arasında Assambleyanın nüfuzunun artırılması

⁶¹ Report of the Open-ended High-level Working Group on the Strengthening of the United Nations System, A/51/24, <www.undemocracy.com/A-51-24.pdf>

⁶² Məsələn, Assambleyanın 65-ci sessiyasının gündəliyində 161 bənd vardır, bu bəndlərin əksəriyyəti də bir neçə alt bəndlərə bölünür. <<http://www.un.org/en/ga/65/agenda>>

⁶³ "In larger freedom: towards security, development and human rights", Report of the secretary-General of the United Nations, <<http://www.un.org/largerfreedom>>

⁶⁴ Həmin yerdə

üçün ona rəhbərlik edən şəxsin sadəcə protokol xatirinə seçilməməsi, bu vəzifəyə doğrudan da onu faydalı şəkildə icra etmək qabiliyyətinə malik nüfuzlu bir siyasətçinin seçilməsi diqqəti cəlb edir. Səsləndirilən təkliflər arasında həmçinin, Prezident vəzifəsinə seçilən şəxsin kim olmasından asılı olmayaraq (Xarici işlər naziri, səfir və ya başqa bir yüksək vəzifə sahibi) BMT-nin işindən xəbərdar olması da üstünlük təşkil edir;⁶⁵

5) BMT Baş Katibinin seçilməsində Baş Assambleyanın rolunun artırılması: Məlum olduğu kimi, Baş Assambleya əslində bu məsələdə seçmək deyil, TŞ tərəfindən seçilmiş namizədi təyin etmək funksiyası daşıyır. Baxmayaraq ki, əvvəllər TŞ tərəfindən Baş Assambleyaya bir neçə namizədin verilməsi nəzərdə tutulurdu, bu qayda 1946-cı ildə qəbul edilmiş 11/I sayılı qətnamə ilə dəyişdirilmiş və TŞ tərəfindən Assambleyaya yalnız bir nəfərin namizədliyi verilməyə başlamışdır.⁶⁶ Lakin son dövrlərdə bu məsul vəzifəyə seçilmək üçün Assambleyaya daha geniş imkanların verilməsi, yəni daha çox şəxsin namizədliyinin irəli sürülməsi (məsələn, bir çox dövlətlər üç nəfərin namizədliyinin verilməsi təklifini dəstəkləyirlər), gender balansının və regional təmsilçilik prinsipinin nəzərə alınması kimi fikirlər səsləndirilməyə başlamışdır;

6) TŞ ilə Baş Assambleya arasında səlahiyyət bölgüsünün dəqiqləşdirilməsi. Qeyd etdiyimiz kimi, Assambleya universal orqan olduğundan və bütün dövlətlərin bu orqanda təmsil olunmaq imkanı olduğundan, çox vaxt onun gücləndirilməsinə kiçik dövlətlər maraq göstərir. Bu dövlətlər Assambleyanın TŞ-nin kölgəsi altında qalmaması və onun səlahiyyətlərinin artırılmasına çalışırlar. Bu səbəbdəndir ki, TŞ QİÇS və iqlim dəyişikliyi kimi global məsələlərin müzakirəsinə cəhd etdikdə dövlətlərin əksəriyyəti bunu narazılıqla qarşılayır və TŞ-nin öz səlahiyyətinə aid olmayan məsələlərə müdaxilə etməyə çalışdığı bildirilir. Əksinə, kiçik dövlətlər daha universal və bu səbəbdən də daha ədalətli olması baxımından sülh və

təhlükəsizlik məsələlərini Assambleyanın gündəliyinə daha çox çıxarmağa çalışırlar.⁶⁷ Onlar həmçinin, TŞ-nin öz fəaliyyəti ilə bağlı Assambleyaya təqdim etdiyi illik məruzələrinin məzmununun təkmilləşdirilməsini, bu hesabatlarda TŞ-nin işinin xronoloji ardıcılığının verilməsini deyil, onun fəaliyyətinə dair analitik fikirlərin əks olunmasını və əldə olunan nəticələrin qiymətləndirilməsini tələb edirlər.⁶⁸ Bundan başqa BMT Baş Assambleyasının A/58/126 sayılı qətnaməsində TŞ Assambleyaya illik hesabatlardan başqa beynəlxalq narahatlıq doğuran məsələlərlə bağlı tematik hesabatlar da təqdim etməyə dəvət olunur.⁶⁹ TŞ-nin daimi üzvləri heç bir halda TŞ-nin Assambleya qarşısında cavabdehliyinə xidmət edəcək hər hansı bir təklifə müsbət yanaşmır və onun səlahiyyətlərinin Assambleyanın xeyrinə azaldılmasına mənfi yanaşırlar. Onların bu məsələdə göstərdikləri konstruktivlik yalnız TŞ-nin illik məruzələrinin məzmununun təkmilləşdirilməsi və iki orqan arasında əməkdaşlığın artırılması ilə məhdudlaşır.⁷⁰

Zənnimizcə, yuxarıda sadalanan bu təkliflərin yerinə yetirilməsi Assambleyanın fəaliyyətinin xeyli dərəcədə səmərəliləşməsinə səbəb olardı. Nəzərə alsaq ki, bu təkliflər əsasən prosedür xarakterlidir və onların həyata keçirilməsi Nizamnamədə heç bir dəyişikliyin edilməsini nəzərdə tutmur, onda onların reallaşdırılması sırf olaraq dövlətlərin siyasi iradəsinin gücünə bağlıdır.

Baş Assambleyanın beynəlxalq təhlükəsizliyin təmin edilməsində rolu və "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi

Üzv dövlətlərin bərabər şəkildə təmsil olunduğu Baş Assambleyada bütün fərqli maraqlar və düşüncələr çıxışlar və səs vermək hüququ vasitəsilə bəyan edilə bilər. Assambleya bütün BMT mexanizminin mərkəzində durur. Baş Assambleyanın fəaliyyətində mühüm məqamlardan biri, bu orqanın dünyada sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında oynaya biləcəyi rolla bağlıdır. Baxmayaraq ki, BMT Nizamnaməsinə

⁶⁵ Lydia Swart "Revitalization of the work of the General Assembly", from "Managing changes at the United Nations", p.9, <<http://www.centerforunreform.org/node/308>>

⁶⁶ UN General Assembly Resolution 11/I, <<http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>>

⁶⁷ Lydia Swart "Revitalization of the work of the General Assembly", from "Managing changes at the United Nations", p.23, <<http://www.centerforunreform.org/node/308>>

⁶⁸ Lydia Swart "Revitalization of the work of the General Assembly", from "Managing changes at the United Nations", p.25, <<http://www.centerforunreform.org/node/308>>

⁶⁹ UN General Assembly Resolution A/58/126, <<http://www.undemocracy.com/A-RES-58-126>>

⁷⁰ Speech of France Ambassador to UN Jean-Moris Repert at the intergovernmental discussions at the General Assembly on "SC reforms: relations between General Assembly and SC, right to veto and working methods" on 22 June 2009, <www.reformtheun.org>

əsasən Baş Assambleya TŞ ondan xahiş etmədiyi hallarda hər hansı bir mübahisə və ya situasiya ilə bağlı heç bir tövsiyə verə bilməz⁷¹, 1947-ci ildən başlayaraq 1960-cı illərin ortalarına qədər bu orqan dünyada sülh və təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı mühüm qərarlar qəbul edərək BMT sisteminin əsas ağırlıq mərkəzinə çevrilmişdi. Məsələn, 1947-ci ildə Baş Assambleya Yunanıstanın şimalında vəziyyəti müşahidə etmək üçün Balkan yarımadasına xüsusi komissiya (UNSCOB) göndərmək haqqında qətnamə qəbul etmiş, BMT-nin Fələstin üzrə xüsusi komissiyasını (UNSCOP) yaratmaq üçün xüsusi sessiya keçirmiş, 1948-ci ildə Berlin üzərinə qoyulmuş embarqo arxasında olan maliyyə problemlərini təhlil etmək üçün ekspertlər komitəsi təyin etmiş və Ərəb-İsrail münaqişəsinə dair növbəti xüsusi sessiya keçirmişdir.⁷²

Koreya müharibəsi TŞ-nin səlahiyyətlərinin Baş Assambleyaya keçməsinə daha da sürətləndirmişdir. Belə ki, BMT-nin fəaliyyətinin ilk illərində Sovet İttifaqı TŞ-də veto hüququndan tez-tez istifadə edir, bununla da beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə dair bir çox məsələlərin həllini bloklayırdı. Buna cavab olaraq, 1950-ci ildə ABŞ-ın təşəbbüsü ilə Baş Assambleya tərəfindən qəbul edilmiş "Sülh naminə birləşmək" adlı 377 (V) sayılı qətnamə qəbul edilmişdir. Bu qətnamə "Açeston"⁷³ planı" adı altında da tanınır.

Qətnamənin qəbul edilməsinin tarixçəsi belədir ki, Koreya müharibəsi ərəfəsində SSRİ Çinin TŞ-dəki yerinin Tayvan tərəfindən tutulmasına etiraz əlaməti olaraq TŞ-nin iclaslarını boykot edərək qurumdakı yerini boş buraxmışdı. Bundan istifadə edən ABŞ BMT-nin Koreya Respublikasına yardım məqsədilə bu ölkəyə hərbi müdaxilə edə bilməsi üçün TŞ-də bir sıra qətnamələr qəbul etdirmişdi. Lakin 1950-ci il avqustun 1-də SSRİ TŞ-dəki yerinə geri qayıtdıqdan sonra ABŞ bu orqanın Koreya məsələsi ilə bağlı hər hansı bir qərar qəbul etməsinə nail ola bilmədi. Bunun nəticəsi olaraq, 1950-ci il oktyabrın 7-də ABŞ Baş Assambleyada bu quruma geniş səlahiyyətlər verən və Birləşmiş Komandanlığın 38-ci paraleli keçməsinə əsas verən "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsini qəbul etdirmiş oldu. Qətnamə 52 lehinə və 5 əleyhinə səs (SSRİ, Çexoslovakiya SSR, Ukrayna SSR, Belorusiya SSR və Polşa) olmaqla qəbul edildi.⁷⁴

Həmin qətnaməyə əsasən TŞ-nin işi veto ilə bloklandığı zaman Assambleya tərəfindən bir neçə saat ərzində fəvqəladə xüsusi sessiyalar çağırılı və beynəlxalq sülhün qorunması naminə qərarlar qəbul edilə bilər. Bu qətnamə vasitəsilə, Baş Assambleya, o dövrdə artıq üç ildir ki de facto mövcud olan vəziyyəti sənədləşdirmiş oldu. Belə ki, qətnamə Baş Assambleyanın "BMT üzvlərinə sülhün pozulması və ya işğal halları baş verəndə kollektiv tədbirlər görmək, o cümlədən lazımi hallarda güc tətbiq etmək barədə müvafiq tövsiyələr vermək" hüququnu təsdiqləmişdir. Bu sənəd həmçinin, Baş Assambleyanın yeni səlahiyyəti ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı yenilikləri özündə əks etdirirdi:

- Beynəlxalq sülhə təhlükə yarandıqda və ya işğal faktı baş verdikdə TŞ-nin işi veto ilə bloklanarsa Baş Assambleya tərəfindən TŞ-nin yeddi üzvünün xahişi və Assambleya üzvlərinin əksəriyyətinin xahişi ilə 24 saat ərzində "fəvqəladə xüsusi sessiya"yanın çağırılması prosedurunun yaradılması;
- Bütün üzvlərə BMT-nin qoşunları qismində tez bir zamanda təşkilatın ixtiyarında olmaq üçün "milli hərbi qüvvələrin kontingentlərinə təlim keçmək, onları təşkilatlandırmaq və təchiz etmək" tövsiyəsinin verilməsi;
- BMT-nin beynəlxalq sülhün pozulması və işğal hallarına cavab qabiliyyətini gücləndirmək metodlarını tədqiq etmək üçün 14 üzvdən ibarət Kollektiv Tədbirlər Komitəsinin yaradılması;
- Müşahidəçi qismində təyin edilmək və beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə təhlükə törədə biləcək hallar üzrə hesabat vermək üçün TŞ-nin beş daimi üzvü də daxil olmaqla 14 üzvdən ibarət Sülhü Müşahidə Komissiyasının (SMK) yaradılması.⁷⁵

"Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi 1956-cı il Süveyş kanalı böhranı zamanı işə salınmışdır. Belə ki, həmin ildə Misir torpaqlarını işğal edən İsrailə qarşı TŞ-də qətnamə irəli sürülmüş, lakin sözügedən sənədə TŞ-nin daimi üzvləri olan Birləşmiş Krallıq və Fransa tərəfindən veto qoyulmuşdu. Buna cavab olaraq ABŞ "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi əsasında BMT Baş Assambleyasının xüsusi sessiyasını çağırtdıraraq İsrailin Sınay yarımadasını tərk etməsinə tələb edir. İsrail bu tələbi yerinə yetirmədikdə Baş Assambleyanın 1956-cı il noyabrın 5-də

⁷¹ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi və Beynəlxalq Məhkəmənin Statutu, Bakı, Azərbaycan, 370001, səh. 13

⁷² Marie-Claude Smouths "The General Assembly: Grandeur and decadence" from P.Taylor and A.J.Groom "The United Nations at the millennium. The principal organs". New York, 2000, səh.40

⁷³ Dean Guderham Açeston 1949-1953-cü illərdə ABŞ Dövlət Katibi olmuşdur

⁷⁴ UN General Assembly, 5th session, 302nd plenary meeting official records, p. 7, <http://www.undemocracy.com/A-PV.302/page_7>

⁷⁵ "Uniting for peace", UN General Assembly Resolution 377 (V), 1950

çağırılan növbəti fəvqəladə sessiyasında BMT-nin Fəvqəladə Qüvvələri adı altında beynəlxalq hərbi qüvvələr yaradılır və münaqişə bölgəsinə göndərilməsi qərara alınır. BMT-nin bu qərarına əməl etməkdənsə TŞ daimi üzvləri Birləşmiş Krallıq və Fransa özləri Misir ərazisinə hücum edir və Süveyş kanalını işğal edirlər. Lakin ABŞ başda olmaqla beynəlxalq ictimaiyyətin təzyiqləri nəticəsində işğalçılar BMT-nin qərarlarına əməl edərək geri çəkilməli olurlar.⁷⁶

Ümumiyyətlə, indiyə kimi "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi on dəfə istifadə olunmuşdur. Həmin qətnaməyə əsasən Baş Assambleyanın müxtəlif illərdə aşağıdakı fəvqəladə sessiyaları keçirilmişdir: 1956-cı il Yaxın Şərq, 1956-cı il Macarıstan, 1958-ci il Yaxın Şərq, 1960-cı il Konqo məsələsi, 1967-ci il Yaxın Şərq, 1980-ci il Əfqanıstan məsələsi və onun beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə təsiri, 1980-ci il Fələstin məsələsi, 1981-ci il Namibiya məsələsi və 1982-ci il İşğal olunmuş Ərəb torpaqlarındakı vəziyyət.⁷⁷ Ən son belə hallardan biri 1997-ci il Şərqi Yerusəlimlə əlaqədar 377 sayılı qətnaməyə əsasən çağırılmış fəvqəladə sessiya olmuşdur və bu sessiya hələ də işini yekunlaşdırmamışdır.⁷⁸

Baxmayaraq ki, "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi dünyada sülhün və təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində Baş Assambleyaya geniş səlahiyyətlər verir, reallıqda bu qətnamənin müddələrinin əksəriyyəti demək olar ki, həyata keçməmiş qalır. Qətnamənin müddəaları içərisində yalnız Baş Assambleyanın fəvqəladə sessiyalar çağırmaq və tövsiyələr verməklə bağlı müddəası reallaşmışdır. Qətnamənin BMT-nin ixtiyarında olacaq çevik qoşunların yaradılması ilə bağlı müddəası yerinə yetirilməmişdir. Bunun əsas səbəbi o idi ki, heç bir dövlət həmin dövrdə dünyanın iki super gücü olan ABŞ və SSRİ-nin maraqlarının toqquşduğu münaqişələrə baş qoşmaq istəmədi. Bunun nəticəsi olaraq, qətnaməyə əsasən yaradılmış Kollektiv Tədbirlər Komitəsinin Baş Assambleyaya təqdim etdiyi hesabatlardakı tövsiyələrin heç biri reallaşmamış, Sülhü Müşahidə Komissiyası isə yalnız bir dəfə fəaliyyət göstərərək Yunanıstan sərhədində yerləşən UNSCOB-u əvəz etmiş və 1954-cü ildə onun da fəaliyyəti dayandırılmışdır.⁷⁹

"Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi əsası BMT nizamnaməsində qoyulmuş ədalətsiz veto hüququ ucbatından bloklanan TŞ-nin dünyada sülh və təhlükəsizliyi təmin etməkdə aciz qaldığı vaxtlarda bütün dünya dövlətlərinin ədalətə təmsil olunduğu Baş Assambleyaya bu məsul vəzifəni həvalə etmək baxımından çox önəmli bir təşəbbüs idi. Bu qətnamə kiçik dövlətlərin də maraqlarına cavab verdiyi və yalnız böyük dövlətlərin maraqlarını icra edən TŞ-nin fəaliyyətsizliyinə alternativ variant təklif etdiyi üçün, hətta, 1998-ci ildə Baş Katibi belə bir fikir irəli sürmüşdü: "Mən TŞ-də ədalət tapa bilməyən dövlətlərə Baş Assambleyada "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi vasitəsilə daha böyük dəstək axtarmağı tövsiyə edirəm".⁸⁰

Bu sənədin qəbul edilməsi böyük dövlətlərin öz maraqlarının tələb etdiyi anlarda Nizamnamədə olan boşluqlara baxmayaraq, BMT-ni işlək bir mexanizmə çevirmək üçün iradə və bacarıqlarının olduğunun göstəricisi idi. Həmçinin, qeyd etmək lazımdır ki, qətnamənin əvvəlcədən güclü əleyhdarları var idi. SSRİ və Fransa (baxmayaraq ki, Fransa qətnamənin əleyhinə səs verməmişdi) bu qətnaməni qeyri-qanuni hesab edir və TŞ tərəfindən həyata keçirilməyən sülhməramlı əməliyyatlara pul ayırmaqdan imtina edirdilər.⁸¹

Məsələ ilə bağlı qeyd etmək lazımdır ki, TŞ qətnamələrdən fərqli olaraq Baş Assambleyanın qətnamələri tövsiyə xarakteri daşıyır və məcburi deyildir. Lakin dünya dövlətlərinin böyük əksəriyyətinin (Baş Assambleyada sülh və təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı qərarlar Assambleyanın işində iştirak edən üzvlərin 2/3 səs çoxluğu ilə qəbul olunmalıdır)⁸² mövqeyini əks etdirən bu qətnamələr müzakirə olunan məsələdə zərərçəkmiş tərəfə böyük siyasi və mənəvi dəstəyi nümayiş etdirir və bu baxımdan Nizamnaməyə əsasən TŞ-dən başqa digər orqanın BMT adından güc tətbiq etməyə icazə vermək səlahiyyətinin olmamasına baxmayaraq, çoxluğun mövqeyini əks etdirdiyinə görə ədalətli və qanuni qərar hesab olunur. Ümumiyyətlə, "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsinin əsas elementi odur ki, Baş Assambleya lazım bildiyi hallarda kollektiv tədbirlər görmək, o cümlədən güc tətbiq etmək barədə qərarlar qəbul edə bilər. Nizamnaməyə

⁷⁶ M.Billington "UN "Uniting for Peace" Resolution Could demand end to US war on Iraq", Executive Intelligence Review, Volume 30, Number 14, 11 April 2003, p. 28

⁷⁷ UN General Assembly Emergency Sessions. <<http://www.un.org/en/ga/sessions/emergency.shtml>>

⁷⁸ UN General Assembly 10th Emergency Special Session. <<http://www.un.org/en/ga/sessions/emergency10th.shtml>>

⁷⁹ Taylor P. and Groom A.J "The United Nations at the millennium. The principal organs" New-York, 2000, səh.42

⁸⁰ Report of the UN Secretary General on "Revitalization of the work of the General Assembly" – A/52/856, 17 April 1998

⁸¹ Taylor P. and Groom A.J "The United Nations at the millennium. The principal organs" New-York, 2000, səh.43

⁸² Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi və Beynəlxalq Məhkəmənin Statutu, Maddə 18, Bakı, Azərbaycan, 370001, səh.15

əsasən bu səlahiyyət TŞ-yə məxsus olsa da, TŞ-nin veto üzündən bloklandığı hallarda dünya ictimaiyyəti beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə təhlükə törədən hallara göz yummamalıdır və belə hallarda dünya ictimaiyyətinin ədalətlə təmsil olunduğu Baş Assambleya bu səlahiyyəti öz üzərinə götürməkdə ən düzgün bir qərar qəbul etmiş olur. Belə hallarda Baş Assambleya tərəfindən TŞ-nin gündəliyində olan beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik məsələlərinə dair qəbul edilən qətnamələr legitim sayılır.⁸³

BMT Baş Assambleyası və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi

TŞ-dən başqa ölkəmiz üçün BMT sistemində xüsusi əhəmiyyət daşıyan digər bir orqan BMT Baş Assambleyasıdır. Belə ki, Şura ilə yanaşı Baş Assambleyada da ölkəmizin əsas problemi olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bir neçə dəfə müzakirəyə çıxarılmış və müvafiq qətnamələr qəbul edilmişdir. Ölkəmiz BMT-yə üzv olduğdan sonra Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair BMT TŞ tərəfindən 1993-cü ildə qəbul edilmiş dörd qətnamə (822, 853, 874, 884) BMT-nin münaqişəyə siyasi qiymətini əks etdirdiyi halda, həmin ildə qəbul edilmiş BMT Baş Assambleyasının qətnaməsi münaqişənin törətdiyi humanitar vəziyyəti qiymətləndirmişdir. Belə ki, Azərbaycanda humanitar vəziyyətin ciddi şəkildə pisləşməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin sayının milyonu keçdiyindən dərin narahatlıq hissi keçirərək, BMT-nin Baş Assambleyası 1993-cü ildə keçirdiyi 85-ci plenar iclasında "Azərbaycanda olan qaçqın və məcburi köçkünlərə fəvqəladə beynəlxalq yardımın göstərilməsi haqqında" qətnamə (A/RES/48/114) qəbul etmişdir.⁸⁴

BMT Baş Assambleyasının 1994-cü ildə qəbul edilmiş "BMT və ATƏT arasında əməkdaşlıq haqqında" qətnaməsində Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü bu orqan tərəfindən də təsdiqlənmişdir. Belə ki, sözügedən qətnamədə Baş Assambleya "ATƏT-in Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ regionu və onun ətrafında baş verən münaqişənin sülh yolu ilə həllinə nail olmaq sahəsindəki fəaliyyətini tam olaraq dəstəkləyir". Göründüyü kimi sənəddə Dağlıq Qarabağ regionun Azərbaycana məxsus olması açıq aşkar qeyd olunur.⁸⁵

Ölkəmiz, həmçinin silahlı münaqişələrdən əziyyət çəkən insanların problemlərinin daim BMT-nin gündəliyinə saxlanması üçün səylər göstərir. Bu məqsədlə, Azərbaycan tərəfindən bir neçə ildir ki, BMT Baş Assambleyasında "İtkin düşmüş şəxslər haqqında" qətnamə irəli sürülür.⁸⁶

2004-cü ildən isə Azərbaycan və Türkiyənin müraciəti əsasında "Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyət" adlı bəndin BMT Baş Assambleyasının gündəliyinə hər il salınması, bu orqanın Azərbaycan üçün əhəmiyyətini daha da artırmışdır. Belə ki, bu bənd ölkəmizə münaqişə ilə bağlı istənilən məsələni hər il BMT Baş Assambleyasında müzakirəyə çıxarmağa imkan vermiş və ölkəmizin bu sahədə diplomatik fəaliyyət imkanlarını genişləndirmişdir. 2005-ci ildə Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş ərazilərdə qeyri-qanuni məskunlaşmalardan narahatlıq duyan Azərbaycan bu məsələni Baş Assambleya qarşısında qaldırmış və ATƏT-in fakt-araşdırıcı missiyasının işğal olunmuş ərazilərə göndərilməsinə nail olmuşdur. Missiyanın 30 yanvar – 5 fevral 2005-ci il tarixində keçirilən araşdırmasının nəticəsi olaraq, Minsk qrupu həmsədrləri məsələ ilə bağlı öz tövsiyələrini verərək işğal olunmuş ərazilərdə demografik vəziyyətin dəyişdirilməsinin yolverilməzliyini vurğulamış və müvafiq beynəlxalq təşkilatları işğal olunmuş ərazilərdə yerləşdirilmiş əhalinin gəriyə qaytarılması və daxili məcburi köçkünlərin öz daimi yaşayış yerlərinə qayıtması üçün ehtiyacları müəyyənləşdirməyə çağırılmışlar.⁸⁷

Sözügedən bənd üzrə ölkəmizin təşəbbüsü ilə ilk qətnamə 2006-cı ildə Baş Assambleyanın 60-cı sessiyası çərçivəsində qəbul edilmişdir. Bu qətnamə Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə törədilən yanğınlara cavab olaraq ölkəmiz tərəfindən irəli sürülmüşdür. Bu sənədin qəbulu Azərbaycan üçün ciddi narahatlıq doğuran məsələnin vaxtında dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılması və BMT üzvlərinin tam dəstəyini qazanması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Həmin qətnamədə Baş Assambleya işğal olunmuş ərazilərdə baş verən və ətraf mühitə genişmiqyaslı ziyan vuran yanğınlardan ciddi narahatlığını ifadə etmiş və ATƏT-in Fəaliyyətdə olan Sədrindən məsələ ilə bağlı Baş Assambleya üzvlərinə hesabat hazırlayıb təqdim etməyi xahiş

⁸³ Baş Assambleyanın bu kimi hallarda qəbul etdiyi qərarların legitimliyi faktı Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin 2004-cü ildə "İşğal olunmuş Fələstin ərazisində divarın tikintisinin hüquqi nəticələri" adlı rəyinin öz əksini tapmışdır, səh.136. 27-28-ci paragraflar.

⁸⁴ UN General Assembly Resolution A/RES/48/114, <<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r114.htm>>

⁸⁵ UN General Assembly Resolution A/RES/49/13, <<http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r013.htm>>

⁸⁶ UN General Assembly Resolution on "Missing persons", A/RES/65/210

⁸⁷ Letter dated March 18, 2005 from the Permanent Representative of Azerbaijan to the United Nations addressed to the Secretary-General. Annex II: Report of the OSCE fact-finding mission to the occupied territories of Azerbaijan surrounding Nagorny Karabakh, U.N. Doc. A/59/747-S/2005/187 (March 21, 2005)

etmişdi.⁸⁸ Həmin qətnaməyə əsasən ATƏT-in ətraf mühitin vəziyyətini qiymətləndirmə missiyası 2006-cı il oktyabrın 2-dən 13-dək yanğına məruz qalmış ərazilərə səfər etmiş və BMT-nin A/61/696 sayılı sənədində qeyd olunduğu kimi “yanğınlardan ətraf mühitə və iqtisadiyyata ziyan vurduğu və insan sağlamlığı və təhlükəsizliyinə təhlükə yaratdığı” qənaətinə gəlmişdir.

“Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyət” adlı bənd çərçivəsində 2008-ci il martın 14-də qəbul edilən qətnamə irəliyə doğru atılmış növbəti bir addım olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü bir daha təsdiqləyən, Ermənistanın bütün qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasının işğal altında olan bütün ərazilərini dərhal, tam və qeyd-şərtsiz tərk etmələrini tələb edən, Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərdən qovulmuş insanların öz evlərinə qayıtmaq hüququnu təsdiqləyən və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinin zəruriliyini vurğulayan bu qətnamə BMT Baş Assambleyasında Azərbaycan diplomatiyasının uğuru kimi qiymətləndirilə bilər.⁸⁹ Qətnamənin qəbulu zamanı BMT Baş Assambleyasının 39 üzvü onun lehinə (7 əleyhinə, 100 bitərəf) səs verməklə⁹⁰ ölkəmizin haqlı mövqeyinə öz dəstəklərini nümayiş etdirmişdir. Qətnamənin əleyhinə səs verən yeddi ölkədən (Anqola, Ermənistan, Fransa, Hindistan, Rusiya Federasiyası, ABŞ və Vanuatu) üçün ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələri olması isə Azərbaycan üçün çox üzücü bir fakt olmuşdur. Ölkəmizin taleyüklü probleminin həlli məsələsində vasitəçilik missiyasını etibar etdiyimiz hər üç ölkənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təsdiqləyən sənədin əleyhinə səs verməsi və bu ədalətsiz addımlarına bəhanə olaraq münaqişə ilə ATƏT-in məşğul olduğuna görə onun BMT-də müzakirəyə çıxarılmaya ehtiyac olmadığını, eləcə də qətnamə mətninin yalnız bir tərəfin maraqlarını əks etdirdiyini göstərmələri,⁹¹ bu dövlətlərin ümumiyyətlə, münaqişənin Azərbaycanı qane edəcək şəkildə həllində maraqlı olmadıqları haqqında fikrin yaranmasına səbəb olur. ABŞ, Rusiya və Fransa kimi güclü və BMT TŞ-nin üzvü olan dövlətlərin bu qətnamənin əleyhinə olmasına baxmayaraq, sənədin Baş Assambleyada dəstək qazanması isə, ölkəmizin bu qurumdakı ciddi səylərinin və

dünyada artan nüfuzunun göstəricisi olmaqla yanaşı, Azərbaycanın öz maraqlarını TŞ-dən daha çox Baş Assambleyada təmin etmək şanslarının daha yüksək olmasının göstəricisi olmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu reallıqdan çıxış edərək Azərbaycan 2010-cu ildə sözügedən bənd üzrə yeni bir təşəbbüslə çıxış edərək “Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində beynəlxalq humanitar hüquqa və beynəlxalq insan hüquqları hüququna riayət olunması” adlı qətnamə layihəsi irəli sürmüşdür. Layihədə Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında demoqrafik vəziyyətin güclə dəyişdirilməsi, bununla əlaqədar mülkiyyət hüququnun pozulması, eləcə də mədəni mülkiyyətin və müqəddəs yerlərin lazımı qaydada qorunmaması və itkin düşmüş şəxslərin probleminin həll olunmamasından dərin narahatlıq ifadə olunur. Sənəddə həmçinin, beynəlxalq humanitar hüquq və beynəlxalq insan hüquqları hüquq normalarının Dağlıq Qarabağ regionu və onun ətrafında baş verən münaqişə üçün də keçərliliyi, işğal olunmuş ərazilərdən qovulmuş insanların öz evlərinə qayıtmaq hüququ, işğal olunmuş ərazilərdə demoqrafik vəziyyətin zorla dəyişdirilməsinin heç bir hüququ gücünün olmaması, mədəni mülkiyyətin və müqəddəs yerlərin qorunmasının vacibliyi, itkin düşmüş şəxslərin taleyinin müəyyənləşdirilməsinin zəruriliyi təsdiqlənir. Layihə mətnində BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasının xüsusi prosedurları, BMT-nin insan hüquqları sahəsində əsas konvensiyalarının icrasına nəzarət qurumları və digər müvafiq BMT qurumları öz mandatlarını yerinə yetirərkən işğal olunmuş ərazilərdə beynəlxalq humanitar hüquqa və insan hüquqları hüququna riayət olunub-olunmaması məsələsinə diqqət yetirməyə çağırılır. Mətnə, həmçinin ATƏT bu məsələ ilə bağlı üzv dövlətlərin nümayəndələrindən ibarət çoxmillətli fakt araşdırıcı missiya yaratmağa və bu missiyanı işğal olunmuş ərazilərə göndərməyə çağırılır.⁹² ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrələrinin BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı da daxil olmaqla, müvafiq BMT qurumlarının nümayəndələrinin iştirakı ilə işğal olunmuş ərazilərdə humanitar vəziyyəti dəyərləndirmə missiyasını həyata keçirmək üçün bu ərazilərə səfəri ilə əlaqədar olaraq, qətnamə layihəsinin müzakirəsini 65-ci sessiyaya keçirilmişdir.

⁸⁸ UN General Assembly Resolution A/RES/60/285, <<http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r60.htm>>

⁸⁹ UN General Assembly Resolution A/RES/62/243, <<http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml>>

⁹⁰ UN General Assembly adopts resolution reaffirming territorial integrity of Azerbaijan, demanding withdrawal of all Armenian forces, General Assembly official records GA/10693, 14 March 2008

⁹¹ Həmin yerdə

⁹² UN General Assembly draft resolution A/64/L.57, “Observance of international humanitarian law and international human rights law in the occupied territories of Azerbaijan”

"Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyət" adlı bəndlə yanaşı ölkəmiz GUAM təşkilatına üzv olan dövlətlərlə birlikdə 2006-cı ildən Baş Assambleyanın gündəliyinə "GUAM ərazisində uzanmış münaqişələr və onların beynəlxalq sülh, təhlükəsizlik və inkişaf üçün nəticələri" adlı bəndin salınmasına da nail olmuşdur. Sözügedən bənd çərçivəsində Baş Assambleyanın 62-ci sessiyasında eyni adlı qətnamə qəbul edilmişdir. Qətnamədə GUAM ərazisində uzanmış münaqişələrin bu ölkələrin inkişafına maneə olması göstərilmiş, Azərbaycan, Gürcüstan və Moldovanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə, eləcə də onların beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına dəstək ifadə olunmuş, işğal olunmuş ərazilərdən qovulmuş məcburi köçkünlərin ləyaqətlə öz evlərinə qayıtmasının təmin olunmasına çağırılmış, bu münaqişələrin GUAM üzvlərinin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinin vacibliyi təsdiqlənmişdir.⁹³

Göründüyü kimi son bir neçə il ərzində ölkəmiz Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Baş Assambleyadakı fəaliyyətini gücləndirərək, ölkəmizin maraqlarına cavab verən qətnamələrin qəbuluna nail ola bildi. Baş Assambleyanın qətnamələri bütün dünya dövlətlərinin və ya onların əksər hissəsinin mövqeyini özündə əks etdirməsi baxımından kifayət qədər əhəmiyyətli sənədlərdir və bu səbəbdən onların ölkəmiz üçün əhəmiyyəti böyükdür.

Məlum olduğu kimi, TŞ-dən fərqli olaraq BMT Baş Assambleyasının fəaliyyəti ədalət prinsiplərinə daha çox söykənərək dövlətlərin suveren bərabərliyinə əsaslanır. TŞ-dən fərqli olaraq, bu orqanda irəli sürülən təşəbbüslərin veto ilə bloklanmaq təhlükəsi yoxdur. Bu baxımdan, Azərbaycan kimi TŞ-də ədalət tapa bilməyən dövlətlərin öz maraqlarını Baş Assambleya vasitəsilə təmin etmək cəhdləri tam məntiqə uyğundur və bu orqanın nüfuzunun artması, beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik məsələlərinin həllinə daha yaxından cəlb olunması bütün kiçik dövlətlər kimi Azərbaycanın da maraqlarındadır. Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, BMT Nizamnaməsinə əsasən Baş Assambleya TŞ-nin gündəliyində olmayan

beynəlxalq sülh və təhlükəsizlikə dair məsələni müzakirə etmək və tövsiyələr vermək hüququna malikdir. Hazırda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin TŞ-nin gündəliyində olmadığını nəzərə alaraq, Azərbaycan münaqişəyə dair Baş Assambleyada öz maraqlarına uyğun sənədlərin qəbulu imkanlarında yararlanır. Həm də, nəzərə alsaq ki, TŞ Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı dörd qətnamə qəbul etsə də, onların icrasını təmin etmək üçün heç bir şey göstərməmiş və münaqişə indiyə kimi həll olunmamışdır, onda Azərbaycanın Baş Assambleyada ədalət axtarmaq cəhdləri tam olaraq məntiqə və hüquqa uyğundur.

Nəticə

Sonda bir daha qeyd etmək lazımdır ki, BMT Baş Assambleyası BMT sisteminin mərkəzində duran çox mühüm bir orqandır. Bu orqan BMT Nizamnaməsində qeyd olunan beynəlxalq hüququn dövlətlərin suveren bərabərliyi prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. Bu orqanda böyüklüyündən və kiçikliyindən, zəif və ya güclü olmasından asılı olmayaraq bütün dövlətlər öz mövqelərini dünyaya bəyan etmək və onu müdafiə etmək, eləcə də Assambleyanın gündəliyində olan mühüm beynəlxalq məsələlərin müzakirəsi və həllinə dair qərarların qəbul edilməsində iştirak imkanına malikdir. BMT Baş Assambleyası BMT-nin hər bir üzvünün bərabər qaydada yararlı biləcəyi beynəlxalq tribunadır.

Nizamnaməyə əsasən Baş Assambleyanın TŞ-nin gündəliyində olan beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik məsələlərini müzakirə etmək səlahiyyətinin olmamasına baxmayaraq, ötən illərin təcrübəsi sübut etmişdir ki, TŞ-nin daimi üzvlərinin sahib olduğu ədalətsiz veto hüququ ucbatından beynəlxalq sülh üçün yaranmış təhlükələrin aradan qaldırılması kimi mühüm vəzifəsinə yerinə yetirməkdə aciz qaldığı hallarda bu vəzifənin üzv dövlətlərin daha ədalətlə təmsil olunduğu Baş Assambleya tərəfindən həyata keçirilməsi yeganə ədalətli çıxış yoludur. Bu vasitə 1950-ci ildə qəbul edilmiş "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsi vasitəsilə təsdiqlənmiş və bir sıra beynəlxalq əhəmiyyətli sənədlərdə öz dəstəyini tapmışdır.⁹⁴

⁹³ UN General Assembly Resolution on "Protracted conflicts in the GUAM area and their implications for international peace, security and development", <http://guam-organization.org/en/node/403>

⁹⁴ Report of the UN Secretary General on "Revitalization of the work of the General Assembly", A/52/856, 17 April 1998, p.7; Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty on «The Responsibility to Protect», 2001, p.xiii; «Report of the Open-ended Working Group on the Question of Representation on and Increase in the Membership of the Security Council», A/58/47, 21 July 2004, p.37

Azərbaycan son illərdə Baş Assambleyada Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair bir çox mühüm təşəbbüslər irəli sürmüş və ölkəmizin mövqeyi dünya dövlətləri tərəfindən dəstəklənmişdir. Hesab edirik ki, Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu və diplomatik imkanları artdıqca Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı Baş Assambleyanın xüsusi sessiyasının çağırılması və təcavüzkarə qarşı kollektiv tədbirlər görülməsi barədə qərarın qəbul edilməsinə də nail olmaq olar. TŞ-nin daimi üzvləri arasında Ermənistana qarşı olan qərarın qəbuluna imkan verməyəcək dövlətlərin olduğunu nəzərə alsaq, TŞ-də bu cür qətnamənin qəbulu mümkün deyildir. Bu baxımdan, Baş Assambleyanın "Sülh naminə birləşmək" qətnaməsinin yaratdığı imkanlardan yararlanmaq istiqamətdə şanslarımızı dəyərləndirmək də mümkündür. Baxmayaraq ki, bunun üçün Baş Assambleyanın sessiyada iştirak edəcək üzvlərinin 2/3-nin səsini qazanmaq kimi çox çətin bir vəzifənin öhdəsindən gəlmək lazım gələcək. Azərbaycan diplomatiyasının son illərdə inkişafı və

ötən dövr ərzində əldə etdiyi təcrübə, zənnimizcə, bu çətin vəzifənin öhdəsindən gəl-məyə imkan verir. Qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmiz 2006-cı ildə BMT-nin yeni yaradılmış İnsan Hüquqları Şurasına üzv seçilərkən bu vəzifənin öhdəsindən gəlmiş və Assambleya üzvlərinin 2/3-nin səsini toplamağa nail olmuşdur.⁹⁵ Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin daha həssas məsələ olduğunu nəzərə alsaq, təbii ki, bu məsələ üzrə Assambleya üzvlərinin 2/3-nin dəstəyini qazanmaq daha güclü səylər tələb edəcəkdir.

Məsələ ilə bağlı, həmçinin, nəzərə alsaq ki, Baş Assambleyanın tarixində fəvqəladə xüsusi sessiyalar çağırılmadan belə, beynəlxalq hüququn prinsiplərini ciddi şəkildə pozan dövlətə qarşı embarqo qoymaq kimi ciddi tədbirlər görmək təcrübəsi də var⁹⁶, onda bu orqanda Ermənistan işğalını pisləməklə yanaşı və bu faktın aradan qaldırılmasına real təsir göstərə biləcək qətnamələrin qəbul edilməsinə nail olmaq da mümkündür.

⁹⁵ "General Assembly elects 47 members of new Human Rights Council" <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/ga10459.doc.htm>>

⁹⁶ Məsələn, 1986-cı ildə Baş Assambleya qəbul etdiyi A/41/35 F sayılı qətnamə ilə Cənubi Afrika Respublikası üzərinə neft embarqosu qoymuşdur

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AVROPA İTTİFAQI İLƏ ƏMƏKDAŞLIĞININ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ

Nurlan ƏLİYEV *

Avropa İttifaqı (Aİ) ilə Azərbaycan arasında siyasi və iqtisadi əlaqələrin formalaşması və inkişafının ilk başlanğıcının addımı 31 dekabr 1991-ci il tarixində, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin Aİ tərəfindən tanınması oldu. Bu andan etibarən, geosiyasi və iqtisadi cəhətdən Qara və Xəzər dənizini, Avropa və Asiya birləşdirən müstəqil Azərbaycan mühüm nəqliyyat halqası kimi Aİ-nin diqqətini cəlb etmişdir. Lakin başlanğıc mərhələdə bu əlaqələr məhdudiyət xarakteri daşıyırdı.

Bu məhdudiyət əsasən ölkənin SSRİ-nin tənəzzülündən sonra siyasi və sosial-iqtisadi strukturundakı yenidənqurma prosesi və Ermənistan-Azərbaycan arasında Dağlıq Qarabağda davam edən silahlı münaqişə səbəbindən irəli gəlirdi. Həmin mərhələdə Aİ-nin Azərbaycana münasibətdə siyasəti tanışlıq xarakteri daşıyırdı, belə ki, ölkədə siyasi-iqtisadi sistemində islahatların aparılması, həmçinin Qarabağ münaqişəsi zamanı xəsarət alan insanlara maliyyə və humanitar yardımın göstərilməsindən ibarət idi.

Azərbaycandakı olan vəziyyəti nəzərə alaraq, 90-cı illərin əvvəlində Aİ Qarabağ münaqişəsi nəticəsində xəsarət alan əhaliyə təcili humanitar yardım etmək üçün bir sıra proqramların həyata keçirməyə başladı. Aİ başa düşürdü ki, hərbi münaqişədən zərərçəkənlərə yardım etmədən gələcəkdə Avrasiya regionunda transmilli əməkdaşlığı həyata keçirmək üçün hansısa planların və ya proqramların hazırlanması mümkün olmayacaqdı⁹⁷.

Azərbaycana dair münasibətdə, Aİ-nin xarici siyasətinin təhlil edərkən, belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, son illər ərazində bu siyasət konstruktiv ortaq əməkdaşlığı istiqamətində və enerji təhlükəsizliyi çərçivəsində sıx iqtisadi inkişaf xarakterizə olunur. Əməkdaşlıq prosesində Aİ-nin siyasətinin Azərbaycanla münasibətdə tədricən dəyişməsinin müəyyən mərhələləri nəzərə çarpır.

İkitərəfli əməkdaşlığın ilk mərhələsi 22 aprel 1996-cı il tarixində Lüksemburqda "Aİ ilə Azər-

baycan arasında tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq haqqında Saziş"-in (TƏS) imzalanmasından başlanır. Sazişin əsas məqsədi Azərbaycanın Avropa sisteminə inteqrasiyası üçün əlverişli şəraitin yaradılması, qarşılıqlı və eyni hüquqlu tərəfdaşlığın inkişafına yönəldilmişdir. Adıçəkilən sazişi imzalayaraq Azərbaycan xarici kapitalın cəlb olunmasına, xarici şirkətlərin müxtəlif layihələrdə iştirakına, idarəçilik sektorunun islahatların aparılmasına, xidmət dairəsinin inkişafına və daxili iqtisadi potensialını dünya iqtisadi bazarının tələblərinə cavab verməyə səbəb olmuşdu.

Əməkdaşlığın qeyd olunan mərhələsini təhlil edərkən, Aİ ilə Azərbaycan arasında TƏS-in reallaşmasına təsir edən bir sıra faktorlara diqqət yetirmək lazımdır. 1991-1999-cu illəri çərçivəsində, Cənubi Qafqaz regionunda baş verən proseslərin başlanğıcında avropalılar amerikalıların ardınca getməyə çalışırdılar⁹⁸. Aİ 1990-cı ildə Paris xartiyası adlanan sənəddə Azərbaycanı Xəzər regionunun bir hissəsi olaraq "ümumavropa maraqları" dairəsi kimi adlandırmışdı. Amma buna baxmayaraq, Aİ ölkəmlə bağlı öz xarici siyasəti ilə hərəkət etməyə cürət etmirdi, çünki siyasətdən çox iqtisadi əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət verirdi⁹⁹.

Adı çəkilən əməkdaşlığı həyata keçirmək məqsədi ilə Aİ Azərbaycanda iqtisadi islahatların keçirilməsinə, istehlak sektorunda təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə, ticarət və sərmayələrin möhkəmləndirilməsinə, biznes iqliminin təkmilləşməsinə yönəldilmiş bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş, həmçinin bazar iqtisadiyyatına keçiddə ölkəmizin siyasətini dəstəkləmişdir.

Regionda Azərbaycanın əlverişli geosiyasi yerləşməsinə nəzərə alaraq, Aİ TASİS, TRASEKA və İNOGEYT proqramları vasitəsilə regional əməkdaşlığın reallaşmasında böyük səy göstərmişdir. Bu proqramlar beynəlxalq yük daşıma, neft və qaz nəqliyyatını tənzimləyən normaların inkişafına və öz növbəsində ölkənin iqtisadiyyatının irəli getməsinə səbəb oldu. Bundan əlavə, TƏS-in xüsusi orqanları və Aİ

* Bakı Dövlət Universitetinin "Beynəlxalq hüquq və beynəlxalq münasibətlər" fakültəsinin dissertantı

⁹⁷ Керимова Н., «Сотрудничество Азербайджанской Республики с Европейским Союзом», автореферат, Баку, 2004 г., стр.15.

⁹⁸ Алиев Н., «Состояние и перспективы сотрудничества Азербайджана с Европейским Союзом», «Журнал Центральная Азия и Кавказ», № 34, Швеция, 2004 г.,

<<http://www.ca-c.org/journal/2004-03-rus/20.aliprimru.shtm>>.

⁹⁹ Həmin yerdə.

Komitəsinin Parlamenti ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın başlanması ölkəmizin dövlət institutlarının demokratik inkişafı və inteqrasiyası dair dialoqun güclənməsinə təsir göstərdi.

İkitərəfli əməkdaşlığın ikinci mərhələsi 12 may 2004-cü il tarixində Azərbaycanın Avropanın Qonşuluq siyasətinə (AQS) daxil olmasıdır. Bu siyasətin yarandığı andan, Aİ qeyd edir ki, o, ortaqlar arasında münasibətlərin möhkəmlənməsinə səbəb olan alətdir. AQS-in əsas istiqamətləri genişlənməmiş Aİ və onun qonşuları arasında yeni ayrılma xətlərinin əmələ gəlməsinə imkan verməməsi, həmçinin siyasi, təhlükəsizlik, iqtisadiyyat və mədəniyyət sahələrində daha geniş əməkdaşlıq əsasında İttifaqın müxtəlif fəaliyyət formalarında iştirak etməyə imkan yaratmaqda məqsəd daşıyırdı¹⁰⁰.

AQS-in siyasi, iqtisadi və administrativ islahatların düzgün həyata keçirilməsinə cavab olaraq, Aİ-nin daxili bazarında Azərbaycana müəyyən pay qazanmağa imkan yaratdı. Eyni zamanda, proqram vətəndaşların, məhsulların, xidmətlərin və kapitalın sərbəst dövrünü paralel təmin etmək məqsədi ilə inteqrasiya və liberalizasiya proseslərinin növbəti inkişafına səbəb oldu.

Analoji olaraq, AQS Aİ ölkələri ilə əməkdaşlığa, imtiyazlı ticarət əlaqələrinə və açıq bazara, narkomaniyaya və müxtəşkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlığa, investisiyaların genişləndirilmə imkanlarına, yeni maliyyə mənbələrinə, ÜTT-də üzvlük məsələnin həlli və s. məsələlərində ikitərəfli müzakirələr keçirmişdir.

2004 – 2008-ci illər mərhələsi çərçivəsində aşğıdakı hadisələrin təsir etdiyi ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafı ilə yadda qalıb. Birincisi, Azərbaycanda Avropa inteqrasiyası üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması, Bakıda Aİ Komissiyasının nümayəndəliyinin ofisinin açılışı, viza rejiminin asanlaşdırılması prosesi üzrə Aİ-ni Cənubi Qafqaz ölkələri ilə müzakirələrin başlanması və 10 maddədən ibarət olan Hərəkət Planının beş illik sənədinin qəbulu – bunlar hamısı Cənubi Qafqaz ölkələrində baş verən siyasi proseslərinə Aİ-nin böyük diqqətinin nəticəsi idi.

İkincisi, Azərbaycanı AQS-yə daxil etməklə Aİ regionunda baş verən siyasi proseslərin aktiv

iştirakçısı çevrilir və buna misal olaraq Aİ-nin regionla bağlı hərəkət strategiyasının qəbulu, həmçinin Cənubi Qafqaz ölkələrinə Aİ-nin xüsusi nümayəndəsinin tez-tez gəlməsini göstərmək olar¹⁰¹.

Üçüncüsü Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin açılışı və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz borusunun işlənməsi ilə TRASEKA və İNOGEYT nəqliyyat dəhlizlərinin potensiallarının artmasına səbəb olmuşdur. Bundan başqa, Transxəzər-Qaradəniz enerji dəhlizlərinin həyata keçirilməsi üzrə Azərbaycanın Aİ ilə fəal iqtisadi əməkdaşlığı və bundan əlavə, "Nabukko" qaz kəməri də daxil olmaqla, strateji neft-qaz boru kəmərlərinin hazırlanmasına böyük təsir göstərmişdir. Bütün bunlar regionda ticarət və iqtisadiyyatın inkişafına gətirib çıxardı, bu da öz növbəsində Azərbaycandan Xəzər hövzəsində Aİ bazarına enerji resurslarının diversifikasiyasında, o cümlədən tranzit sistemində təhlükəsizliyini və etibarlığını yüksəltmişdir.

Göstərilənlərdən başqa, 2004-cü ilin noyabr ayında Bakıda energetika və nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə yönəldilmiş, siyasi dialoq kimi təqdim olunan "Bakı Təşəbbüsünün" başlanğıcının əsası qoyuldu. Bununla əlaqədar olaraq 2006-cı ilin noyabr ayında Astanada dörd maraq cəlb edən sfera üzrə: enerji bazarlarının yaxınlaşdırılması; enerji təhlükəsizliyi; energetikanın davamlı inkişafı və sərmayələrin cəlb olunması üzrə yol xəritəsi əlavə olunmaqla enerji məsələləri üzrə deklarasiyası qəbul edildi. Verilən istiqamətlərin həyata keçirilməsi üçün onların hər istiqaməti üzrə işçi qrupları yaradıldı¹⁰².

2009-cu il mayın 7-dən başlayaraq ölkəmizin "Şərq Tərəfdaşlığı" adlı proqramına daxil olmaqla Aİ ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli əməkdaşlığın üçüncü mərhələsinə aid edilir. Bu yeni təşəbbüs Aİ ilə Azərbaycanın münasibətlərinin möhkəmlənməsinə yönəldilmişdi. "Şərq Tərəfdaşlığı" yeni assosiasiya razılığının imzalanmasının perspektivliyini, Aİ-nin iqtisadiyyatına dərin inteqrasiya, azad ticarət zonaları haqqında razılıqların imzalanması, təhlükəsizliyin artırılması üzrə tədbirlərin reallaşdırılması şərti ilə vətəndaşların Aİ-yə səfərlərin asanlaşdırılması, enerji təhlükəsizliyi

¹⁰⁰ Communication from the Commission, European Neighbourhood Policy, Strategy Paper, Brussels: Commission of the European Communities, 2004, 12 May, No. COM(2004) 373 final, 3 p., <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf>.

¹⁰¹ Алиев Н., «Формирование политики ЕС на Южном Кавказе и роль Азербайджана в ней», «Тарих və onun problemləri», № 1-2, Bakı, 2009 г., стр.351.

¹⁰² «Восточное партнерство – Глоссарий», буклет Информационного центра Европейского инструмента соседства и партнерства, стр. 1, <http://www.enpi-info.eu/main.php?id=403&id_type=2>.

tədbirlərinin tətbiqi və maliyyə yardımının artırılmasını ehtimal edir. Bundan başqa, təşəbbüs dörd tematik platforma üzrə görüşlərin keçirilməsi vasitəsi ilə ümumi problemlərin həlli üçün ortaqları birləşdirən yeni çoxsahəli ölçünü özündə birləşdirir¹⁰³. "Şərq Tərəfdaşlığı"-nın əsas prinsipi siyasi-iqtisadi reallığı, həmçinin müvafiq ortaq ölkədə islahatların keçirilməsi proseslərinin vəziyyətini nəzərə alaraq, mümkün qədər böyük imkanlar təklif etməkdən ibarətdir¹⁰⁴.

AQS və "Şərq Tərəfdaşlığı"-nın bütün istiqamətlərinin həyata keçirilməsinin şərtlərindən biri iştirak edən ölkələrin öz siyasətini daha sıx regional əməkdaşlıqda aparmaqdan ibarət olmasıdır. Regional əməkdaşlığın perspektivləri məsələləri üzrə Azərbaycanın mövqeyi Aİ-dən fərqlənir. Azərbaycan ilk növbədə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin siyasi tənzimlənməsində maraqlıdır və yalnız bundan sonra Ermənistanla iqtisadi əlaqələrin bağlanmasına səbəb ola bilər. Öz növbəsində Aİ-nin mövqeyi onunla təcəssüm edir ki münaqişə ATƏT-in Minsk Qrupu çərçivəsində tənzimlənməlidir və əgər tərəflər ümumi razılığa gələrlərsə Aİ vasitəçi xidmətlərini təqdim edə bilər.

Həmçinin, Aİ Azərbaycan ərazilərinin reabilitasiyasında vacib olan yardımı göstərə bilər və Dağlıq Qarabağın erməni və azərbaycanlı icmaların əlaqələrin bərpasına təsir edə bilər. Münaqişənin tənzimlənməsi Aİ-nin maraqlarına cavab verir, belə ki sülhün, sabitliyin və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasına gətirib çıxaracaq, həmçinin Cənubi Qafqaz ölkələrinin regional əməkdaşlığının inkişaf prosesinə yaxınlaşdıracaq¹⁰⁵.

Əvvəl qeyd olunduğu kimi, "Şərq Tərəfdaşlığı" yeni assosiasiya razılığın imzalanma perspektivlərini ehtimal edir. Bununla əlaqədar olaraq 15 sentyabr 2009-cu il tarixində Aİ-yə üzv olan 27 ölkələrin Xarici İşlər nazirliklərinin başçıları Avropa Komissiyasına Azərbaycanla assosiasiya haqqında razılığın imzalanması haqqında danışıqların başlanması üçün mandat verdilər. Bu razılaşma,

TƏS-də mövcud bəndləri əvəz edən yeni növ müqavilədir və Aİ ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin səviyyəsini xeyli yüksəltməyə səbəb olacaq. Razılaşma daha möhkəm siyasi əlaqələr yaradacaq və xarici siyasət məsələləri, eyni zamanda təhlükəsizlik siyasəti üzrə əməkdaşlığı fəallaşdıracaqdır. Bundan sonra razılaşma, azad ticarət zonalarının yaradılması məsələlərində Azərbaycanı Aİ-yə yaxınlaşdıracaqdır¹⁰⁶.

Azərbaycanın razılaşmaya qoşulması, bir tərəfdən Aİ-dən iqtisadi yardımın xeyli artmasına gətirib çıxara bilər, digər tərəfdən Aİ ilə siyasi dialoqa daha konstruktiv xarakter verərdi. Bu, birinci növbədə Aİ Azərbaycana sadəcə olaraq ortaq-ölkə kimi yox Aİ-yə üzv olan potensial ölkə kimi qəbul etmək olardı. Ticarət zonalarının təşkilini nəzərdə tutan belə razılaşma Aİ ilə Azərbaycan arasında ticarətin həcmnin artmasına səbəb ola bilərdi.

Bu razılaşma enerji kimi digər vacib sahələrdə də əməkdaşlığın möhkəmlənməsini ehtimal edir. Bununla əlaqədar olaraq, Avropa ölkələri Azərbaycanın neft-qaz siyasətinə xüsusi diqqət yetirməyə davam edirlər. Aİ artıq bir neçə ildir ki, hər şeydən əvvəl Rusiyanın və qeyri-sabit Yaxın Şərq regionundan neft və qazın çatdırılması digər alternativ istiqamətlərin axtarılması məqsədi ilə Xəzər regionundan enerji resurslarına çatdırılması üçün yeni strategiyasını hazırlayır¹⁰⁷.

Yuxarıda qeyd olunan kontekstdə enerji vəziyyətini təhlil edərək, Aİ-nin enerji siyasətində baş verən proseslər Azərbaycan üçün çox vacibdir, belə ki Xəzər dənizinin ölkəmizə aid olan sektorunda təbii ehtiyatlarından böyük həcmdə yanacaq ayıraraq, Avropaya enerji resurslarını çatdırılması üçün müvafiq potensiala malikdir.

Bu nöqtəyi-nəzərdən Aİ enerji böhranı vəziyyəti qarşısında onun üçün xarici enerji daşıyıcıları, xüsusilə həmsərhəd ölkələrin daşıyıcılarını vaxtından qabaq, konstruktiv və qarşılıqlı əlaqələrin qurulmasına vacib hesab edirdi. Nəticədə, 2006-cı ilin 7 noyabr tarixində Aİ

¹⁰³ «Восточное партнерство», <http://ec.europa.eu/external_relations/eastern/index_en.htm>.

¹⁰⁴ Восточное партнерство, Сообщение Европейской Комиссии для Европейского Парламента и Европейского Совета, Брюссель: Комиссия Европейских Сообществ, 2008, 3 декабря, COM (2008) 823 final, с.2-3, <http://ec.europa.eu/external_relations/eastern/docs/com08_823_ru.pdf>.

¹⁰⁵ «ЕС в состоянии оказать необходимую поддержку в реабилитации территорий Азербайджана», эксклюзивное интервью 1news.az с Чрезвычайным и Полномочным Послом Азербайджана в Бельгии и ЕС Эмином Эйюбовым, «1news.az – информационный портал Азербайджана», 13 апреля 2009 г., <http://1news.az/print.php?item_id=20090413104552246&sec_id=7>.

¹⁰⁶ «Восточное партнерство – Глоссарий», буклет Информационного центра Европейского инструмента соседства и партнерства, стр. 6, <http://www.enpi-info.eu/main.php?id=403&id_type=2>.

¹⁰⁷ Цыганов О., «Предсказуемость во имя прогресса и процветания, Азербайджан становится одним из гарантов системы мировой энергетической безопасности», «Известия.Ру – Российская общенациональная газета», 25 июля 2007 г., <<http://www.izvestia.ru/azerbaijan/article3106531/index.html>>.

və Azərbaycan arasında enerji sahəsində "Strateji ortaqlıq haqqında qarşılıqlı anlaşma memorandumu" imzalanmışdır. Sənədə əsasən Azərbaycan öz imkanları daxilində və öz milli maraqlarını nəzərə alaraq ümumavropa enerji əməkdaşlığı məqsədi ilə müəyyən həcmdə Avropa bazarlarına müvafiq enerji mənbələrini yönəltməyə malikdir¹⁰⁸. Bu sənəd Azərbaycana təkcə öz qanunvericiliyini Avropa qanunvericiliyi ilə uyğunlaşdırmağa deyil, həm də Aİ-nin daxili bazarının enerji sektoruna tədricən inteqrasiyaya imkan verəcək¹⁰⁹.

Hal-hazırda Avropanın qaz təminatında Azərbaycanın rolu çox yüksəkdir. Azərbaycanın beynəlxalq enerji-nəqliyyat layihələrində iştirakı bunu təsdiqləyir. 14 sentyabr 2010-cu il tarixində Bakıda Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya dövlət rəhbərləri və Macarıstanın baş naziri tərəfindən, Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılmasının təşkili üzrə "AGRI" adlı deklarasiya imzalanmışdır. Layihə Azərbaycan qazının Gürcüstanın Qara dəniz sahilindən qaz kəməri üzrə nəqlini nəzərdə tutur ki, bu qaz da xüsusi terminalda mayeləşdirilərək, tankerlərlə Rumıniyanın Konstantsa limanı terminalına nəql olunacaq. Gələcəkdə maye qaz təbii qaz halına gətirilərək, ölkə ərazisində mövcud olan qaz infrastrukturunu vasitəsilə Rumıniya və digər Avropa ölkələrinin qaz tələbatını ödəmək üçün istiqamətlənəcəkdir¹¹⁰.

AGRI layihəsi üzrə Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılmasının üç variantı ehtimal edir, ildə 5-8 milyard kub.m. həcmində olmasını nəzərə alır və seçimindən asılı olaraq layihəyə 1,2 milyarddan 4,5 milyard avroya qədər sərmayə qoyulacaqdır¹¹¹.

Belə ki, Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılmasının etibarlılığını təmin etmək üçün əsasən tərəflər "Cənub dəhlizi" yaradılmasına razılışmışdılar. 13 yanvar 2011-ci il tarixində Bakıda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Avropa Komissiyasının sədri Joze Manuel Barrozo tərəfindən "Cənub qaz dəhlizi haqqında müştərək

deklarasiya" imzalanmışdır. "Cənub dəhlizi" Avropa üçün xüsusi enerji layihələrdən biri olduğunu nəzərə alaraq, üzərində nəql ediləcək dörd ehtimal olunan qaz kəmərləri daxildir: "Nabukko" qaz kəməri, "Transadriatik qaz kəməri (TAP)", "Ağ axın" qaz kəməri və "ITGI" (Türkiyə-Yunanıstan-İtaliya qaz kəməri).

"Nabukko" qaz kəmərinin layihəsi qazın Xəzər regionundan və Yaxın Şərqdən Aİ ölkələrinə çatdırılmasını ehtimal edir. 7,9 milyard avro dəyərində olan qaz kəmərinin inşasının başlanması 2012-ci ildə nəzərdə tutulur və ilk çatdırılma isə 2015-ci ildə gözlənilir¹¹². "Cənub dəhlizi" layihəsinin reallaşması Aİ-nin enerji resurslarında 10% təminatı deməkdir və bununla əlaqədar olaraq bu layihənin həyata keçirilməsi üçün Aİ 1,5 milyard avro ayırmağa hazırdır¹¹³.

Bununla əlaqədar olaraq "Cənub dəhlizi" qazın çatdırılmasında ölkəmizə birinci əsas təminatçı kimi baxılır. Qaz ixracında əsas mənbə kimi Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Şahdəniz" yatağı götürülür. Aİ 2017-ci ildə qeyd edilən yataqdan qaz almağa niyyətindədir. Onun üzərində mənfəətin ümumi həcmi ildə praktiki olaraq 25 milyard kub. metrə qədər çatdırılacaq, bundan 10 milyard kub. metri Avropaya ixrac üçün nəzərdə tutulub¹¹⁴. Bununla birgə Azərbaycana həm də Orta Asiya qazının ilk növbədə Türkmənistan qazının nəqlində əsas marşrut kimi baxılır.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinin neft qaz fəaliyyətinə ayrıca diqqət yetirməyə dəyər. Bu gün şirkət təkcə Xəzər – Qaradəniz hövzələrində karbohidrogenlərin çatdırılması şəbəkəsində vacib iştirakçı olmaqla bərabər, həm də beynəlxalq bazarda güclü rəqib sayılır. O, artıq Cənubi Qafqazda əsas neft-qaz istehsalçısıdır. Şirkət tərəfindən Ukrayna, Rumıniya və İtaliyanın neft emalı zavodlarının alınması haqqında danışıqlar aparılır. Həmçinin, şirkət tərəfindən Xəzər neftinin Mərkəzi və Şərqi Avropaya çatdırılması mümkün olan Konstansiya – Triest boru kəmərinin və Odessa – Brodi – Ploçk – Qdansk neft kəmərinin inşaat məsələləri

¹⁰⁸ Aliyev N. Azerbaijan's Policy towards the EU Strategy for the Security of Energy Supply. Azerbaijan and Azerbaijanis. Journal of the Presidium Azerbaijan National Academy of Sciences, No.1-4, 2007, p.111.

¹⁰⁹ President Barroso and the President of Azerbaijan sign a Memorandum of Understanding on energy partnership, "EU Press Release", Brussels, 2006, 7 November, Ref. IP/06/1516, <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1516&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=fr>>.

¹¹⁰ Дадашев Г., «Главы Азербайджана, Грузии и Румынии подписали декларацию по AGRI», «РИА-Новости», 14 сентября 2010 г., <<http://www.rian.ru/economy/20100914/275628673-print.html>>.

¹¹¹ Həmin yerdə.

¹¹² Декларация о Южном газовом коридоре обеспечивает основу для поставок азербайджанского газа – Nabucco Gas Pipeline, «Trend.az – информационный портал Азербайджана», 14 января 2011 г., <<http://ru.trend.az/print/1811519.html>>.

¹¹³ Мамедов С., «ЕС назначил Азербайджан главным над трубой», «Независимая Газета», 17 сентября 2009 г., <http://www.ng.ru/cis/2009-09-17/1_azerbaijan.html>.

¹¹⁴ Фатулла А., «Азербайджан превращается в центрального энергетического партнера ЕС», «Zerkalo.az – информационный портал Азербайджана», 2 февраля 2011 г., <<http://www.zerkalo.az/2011-02-02/economics/16580-agri-kasagan/print>>.

araşdırılır. Bu layihənin həyata keçirilməsində Serbiya, Xorvatiya, Polşa, Avstriya və Litvanın böyük maraqları vardır¹¹⁵.

Şirkətin inkişaf strategiyası tədricən dəyişilir. Əgər əvvəl bütün qüvvə neftin nəql olunmasının yeni marşrutlarına cəmlənmişdirsə, bu gün səylər üçüncü ölkələrdə yeni ixrac üçün Avropada öz neftinin emalı layihələrə yönəldilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, ARDNŞ Azərbaycandan kənar Kulevi terminalına (Gürcüstan) və Petkim neft-kimyə kompleksinə (Türkiyə) sahibdir¹¹⁶.

Bundan başqa, 2007-ci ildən Azərbaycan qazı Türkiyənin "Botas" şirkəti vasitəsilə Yunanıstana yenidən ixrac olunur. 5 aprel 2011-ci ildən Yunanıstan Prezidenti K.Papuliasın Bakıya səfəri zamanı "ARDNŞ və Yunanıstan Respublikasının Dövlət qaz şirkəti arasında qarşılıqlı anlaşma memorandumu" adlı sənədin imzalanma mərasimi keçirilmişdir. Bu sənəddə yunan tərəfinin

Azərbaycan qazını birbaşa, türk vasitəçiliyi olmadan almağa hazır olması göstərilir¹¹⁷.

Yuxarıda qeyd olunmuş faktlardan belə nəticə çıxarmaq olar ki, Azərbaycan Avropa bazarlarına karbohidrat resurslarının çatdırılmasında vacib enerji nəqliyyat mərkəzinə çevrilir. İNOGEYT və TRASEKA proqramları çərçivəsində nəqliyyat və kommunikasiya dəhlizlərinin inkişafı təkcə Azərbaycanın iqtisadi sektorunun inkişafına səbəb olmayacaq, həmçinin yeni texnologiyalar gətirəcək və yeni sahələrin əmələ gəlməsini təmin edəcəkdir. Bu proqramlar dövlətçiliyin, hüquqi və institusional bazanın möhkəmlənməsində və bütünlüklə ölkə iqtisadiyyatının sabitləşməsində eyni dərəcədə vacib töhfələri olacaqdır. Bundan əlavə, enerji sahəsində Avropa İttifaqı ilə qarşılıqlı anlaşma haqqında memorandumun qarşısında qoyulmuş məsələləri həll etməklə, Azərbaycan üçün Avropanın daxili enerji bazarında yeni əməkdaşlıq üföqləri açılacaqdır¹¹⁸.

¹¹⁵ Цыганов О., «Предсказуемость во имя прогресса и процветания, Азербайджан становится одним из гарантов системы мировой энергетической безопасности», «Известия.Ру – Российская общенациональная газета», 25 июля 2007 г., <<http://www.izvestia.ru/azerbaijan/article3106531/index.html>>.

¹¹⁶ «Госнефтекомпания Азербайджана (ГНКАР) планирует приобрести НПЗ в Европе», «EnergyLand.info – интернет-портал сообщества ТЭК», 26 сентября 2008 г., <<http://energyland.info/news-show-12697>>.

¹¹⁷ Заявление Президента Греции Каролоса Папульяса в рамках официального визита в Азербайджан, Пресс-релиз из официального сайта Президента Азербайджанской Республики, 5 апреля 2011 г., <<http://www.president.az/articles/1836/print?locale=ru>>.

¹¹⁸ Алиев Н., «Роль транспортной системы Азербайджана в рамках поставки энергетических ресурсов в Европейский Союз», «Beynəlxalq hüquq və inteqrasiya problemləri», № 3-4 (11-12), Баку, 2007 г., стр.319-320.

HÜQUQİ DÖVLƏTDƏ CƏMIYYƏTİN DEMOKRATİKƏSİNƏ TƏŞKİLİ

Aidə RƏCƏBOVA *

Hüquqi dövlət ideyası vətəndaş cəmiyyəti ideyası ilə demək olar ki eyni vaxtda yaranmışdır. O qanunun xalqın, cəmiyyətin, şəxsiyyətin, həmçinin dövlət və onun məmurlarının həyatında hakimiyyəti konsepsiyası kimi inkişaf etmişdir. O, təkhakimiyyətilik ideyasına əks olaraq yaranmışdır. Onun müxtəlif formalarını Platon, Aristotel bildirsələr də, daha məntiqli və bitkin formada romalı Siseron və dövləti hüquqi cəmiyyət hesab edən romalı hüquqşünaslar formalaşdırdılar. Çox sonralar Lev Sapeqa deyirdi ki, qanunsuz cəmiyyət canavar sürüsü deməkdir¹¹⁹. Dövlətin, onun orqanları və rəsmi şəxslərinin fəaliyyətində qanunun aliliyi ideyası yeni dövrün mütəfəkkirləri və Maarifçilər (Monteskye, Lokk) tərəfindən inkişaf etdirilirdi. Onlar hakimiyyətin bölünməsi ideyasını, həmçinin xərclər və əks ağırlıq ideyasını formalaşdırmışlar.

Hüquqi dövlət nəzəriyyəsinin fəlsəfi əsasını dövləti hüquqa tabe çox sayda insanların birliyi kimi nəzərdən keçirən İ.Kant təklif etmişdir. Kantın rəyinə görə yalnız xalq əmələ gətirən bu şəxslərin birləşmiş iradəsi hüquqi dövlətdə qanunun əsası ola bilərdi. Kant şərtsiz imperativlik (latınca imperative – yaranma, meydana gəlmə) ideyasını: mənşələri və statuslarından asılı olmayaraq bütün insanların tabe olmalı olduqları ümumməcburi mənəvi qanun – qanuna tabeçilik qanunu ideyasını irəli sürdü. Bu fikri Marks da inkişaf etdirmişdir. Sovet "marksçuları" isə hesab edirdilər ki, hakimiyyətin bölünməsi prinsipi həyata keçirilə bilməz, belə ki, hakimiyyət bütövdür və xalqa və ya müəyyən sinfə məxsusdur. Tarix göstərdi ki, hakimiyyətin bölünməsi prinsipinin rədd edilməsi son nəticədə qeyri-demokratik rejimlərin yaranmasına gətirib çıxarır.

Hüquqi dövlət ideyasının mənası vətəndaş həyatının bütün sahələrində hüququn aliliyini, şəxsiyyət və dövlətin bərabərliyi, xalqın dövlət orqanlarının fəaliyyətinə sistemli nəzarətini və s. təmin edən dövlət-hüquqi münasibətlərinin yaradılmasından ibarətdir. Yalnız 1) qanunlar əsasında və onların yerinə yetirilməsinə məqsədlə fəaliyyət göstərən, 2) vətəndaşların

real hüquqları və azadlıqlarını təmin edən və 3) hakimiyyətin bölünməsi prinsipi əsasında vətəndaşlar və qarşılıqlı hüquqi məsuliyyətli təşkilatlarla əlaqədar olan dövlət hüquqi hesab edilə bilər.

Ümumiyyətlə, dövlət nəzəriyyəsinin maraqlı eyni zamanda əsrlər boyu mübahisələrə səbəb olmuş problemlərindən biri də vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlətin nisbəti məsələsidir.

Hüquqi dövlət ideyası ilk dəfə Qədim Yunanıstanda meydana gəlmişdir. Hələ Platon eramızdan əvvəl hüquqi dövlət haqqında belə demişdi: "Harada qanun yoxdursa, orada mən dövlətin məhvinə görürəm, hakimiyyətin kimin əlində olmağında asılı olmayaraq, harada qanun var, orada dövlət var, hakimiyyəti idarə edən qanunun qulu olmalıdır"¹²⁰. Digər Qədim yunan filosofu Aristotel isə demişdir; "Dövlət formasından asılı olmayaraq hamı qanun qarşısında cavabdeh olmalıdır"¹²¹.

Makiavellinin əsərlərində vətəndaş cəmiyyətinin cürcətilərinə rast gəlmək olur. Belə ki, o yazırdı ki, hökmdar qorxu və s. vasitələrin köməyi ilə idarə etmək imkanına malik olsa da, bu imkandan sui-istifadə edə bilməz. O, təbəqələrdə özünə qarşı nifrət oyatmamaq üçün onların əmlak və şəxsi hüquqlarını pozmamalıdır. "Tit Livinin birinci on günlüyü" əsərində Makiavelli dövləti və vətəndaş cəmiyyətini, siyasi və mülki sahələri aydın şəkildə bölür¹²².

Bütün bunlara baxmayaraq, antik dövrlərdə və orta əsrlərdə həmin mövzuda gedən ayrı-ayrı mübahisələr və sezmələr nəzərdən keçirilən problemi elmi surətdə həll etmədi. Ancaq XVIII əsrdə filosoflardan Q. Protsinin, T. Hobbsun, C. Lökkun və başqalarının əsərlərində ilk dəfə olaraq "vətəndaş cəmiyyəti" anlayışı "dövlət"dən fərqli mənada işlədildi və bu iki termin bir-birinə qarşı qoyuldu. Sonralar isə bu ideya J.J. Russonun, B. Fon Humboltun, C. Vikonun və başqalarının əsərlərində daha da inkişaf etdirildi.

Artıq XVIII əsrin sonu XIX əsrin əvvəllərində burjuva cəmiyyətində olan istismar, haqsızlıq və s.

□ * Siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru.

¹¹⁹ Əfəndiyev M., "Siyasi elmin problemləri", Bakı, Siyasət, 1998.

¹²⁰ Şirəliyev H., Əhmədov Ə., "Politologiya", Bakı, 1997.

¹²¹ Yəne orada.

¹²² Əfəndiyev M., "Siyasi elmin əsasları", Bakı, Siyasət, 2004.

insanlar hüquq bərabərliyini humanizm prinsipini qərarlaşdırmağa xüsusi kəskinliklə irəli sürdü. Bu zaman holland hüquqşünası Q.Protsini ilk dəfə olaraq hüquqi dövlət yaratmaq ideyasını elmə gətirdi. Sonralar ingilis alimi C.Lokk, B.Spinoza, fransız filosofu Ş.Monteskye öz əsərlərində hüquqi dövlət nəzəriyyəsini bu və ya digər formada əsaslandırmağa çalışmışlar.

Adları çəkilən mütəfəkkirlər vətəndaş cəmiyyəti ilə dövlət, "siyasi cəmiyyət" arasındakı prinsiplər fərqi yəqin ki, görmürdülər. Bununla belə, onlar artıq "vətəndaş cəmiyyətini" mövcud dövlət və ya dövlət idarəçiliyi formaları ilə eyniləşdirmirdilər. Bu zaman onlar dövlətin yaranmasının "ictimai müqavilə" variantını əsas tutur və belə hesab edirdilər ki, yalnız o hökumət qanunidir ki, bütün vətəndaşlar onu təsis etməyə və ona tabe olmağa könüllü surətdə razı olmuşlar. Hakimiyyətin hər hansı bir formada mütləqləşdirilməsi, onların fikrincə, vətəndaş cəmiyyətinin inkar edilməsinə gətirib çıxarır. Buradan çıxış edən T. Hobbs dövlət hakimiyyətinin heç nə ilə məhdudlaşdırılmayan azadlığa tabe etdirilməsini tələb edirdi. Ona tərəfdar çıxan C. Lokk yazırdı ki, "... kimin əlində olmasından asılı olmayaraq, mütləq hakimiyyət vətəndaş cəmiyyətinin növü olmaqdan tamamilə uzaqdır; onlar da köləlik və mülkiyyət kimi bir araya sığmazdılar"¹²³. "Dövlət idarəçiliyi haqqında iki traktat" əsərində Lokk göstərirdi ki, vətəndaş cəmiyyətində yaşayan heç bir şəxs üçün qanunlar da istisna ola bilməz¹²⁴.

Ümumiyyətlə Con Lokk (1632-1704) vətəndaş cəmiyyətinin var olmasının əsas prinsipi sayılan fərdi azadlıq və burjua liberalizmi ideyalarının müəllifi sayılır. XVII əsr İngiltərə inqilabının əsas nailiyyəti o oldu ki, yerli burjuaziya monarx hakimiyyətinin bərqərar olması müqabilində qanunla sahibkarlıq, siyasi və s. vacib azadlıqlar əldə etdi. Bu Maqna Kartadan sonra İngiltərədə liberal dəyərlərin bərqərar olmasına doğru atılan ikinci böyük addım idi. Lokk İngiltərə inqilabından sonra ölkədə formalaşan konstitusiyalı monarxiyanı nəzəri cəhətdən əsaslandırmaqla yanaşı, dövlət institutlarının fəaliyyətinin liberallaşmasının, vətəndaşların konstitusion haqlarının genişləndirilməsinin zəruriliyini də qeyd edirdi. Lokkun liberal görüşlərinin metodoloji əsasını təbii haqlar və ictimai müqavilə ideyası təşkil edir. O hesab edirdi ki, yaşamaq, azadlıq, mülkiyyət haqqı insanların təməl haqlarıdır.

Lokka görə dövlət vətəndaşların təbi haqlarını

və azadlıqlarını qorumaq üçün yaradılır. İnsanlar dövlətə səlahiyyət verir ki, ümumi rifaha cavab verən və hər bir kəsin maraqlarını təmin edən qanunlar hazırlasın və bu qanunları icra etsin. Vətəndaşlar isə dövlətə, qanunlara tabe olmaqla öz vəzifələrini, borclarını yerinə yetirir, onun var olmasını təmin edirlər. İctimai müqavilənin mahiyyəti bundan ibarətdir və dövlət məhz bu prinsiplər əsasında təsis edilir. Göründüyü kimi ictimai müqavilə məsələsində liberal prinsiplərə söykənən Lokk Hobbsa nisbətən bir qədər qabağa gedir.

İlk dəfə hakimiyyətin bölünməsi fikrini ortaya atan da Lokkdur. Lokka görə qanunverici hakimiyyət parlamentə, ali icraedici hakimiyyət məhkəmə və orduya, federal hakimiyyət, xarici siyasət krala və onun nazirlərinə məxsusdur. O siyasi hakimiyyətin mənbəyi hökuməti deyil, xalq hesab edir və bildirdi ki, hakimiyyət xalqın tələblərini, maraqlarını yerinə yetirə bilməyəndə xalq onu devirə bilər. C. Lokk konstitusiyalı monarxiya tərəfdarı idi və Hobbsdən fərqli olaraq mütləq monarxiyaya qarşı çıxırdı.

C.Lokk dövlət hakimiyyəti və hüquq haqqında təlimində təbii vəziyyətdən və dövlət idarəçiliyi formalarından keçilməsi haqqında ideyanı inkişaf etdirdi. Lokka görə, dövlətin məqsədi əmək vasitəsi ilə əldə edilmiş azadlığı və mülkiyyəti saxlamaqdan ibarətdir. Buna görə də dövlət hakimiyyəti özbaşınalıqla fəaliyyət göstərə bilməz. O, hakimiyyəti 1) qanunverici; 2) icraedici və 3) ittifaq, federativ hakimiyyətə bölür¹²⁵.

Dövlət haqqında Lokk tərəfindən hazırlanmış təlim burjuaziya ilə zadəganlığın burjuaziyalaşmış hissəsi arasındakı saziş nəticəsində İngiltərədə qurulmuş siyasi idarəetmə formasına uyğunlaşdırmaq təcrübəsini ifadə edirdi.

Spinoza sübut edirdi ki, heç bir cəmiyyət dövlət və hüquq olmasa yaşaya bilməz. O mülkü hüququ vətəndaşın şəxsi azadlığının əsas atributu hesab edirdi. Lakin Spinoza bununla kifayətlənməyərək, insan azadlığı fəlsəfəsində daha da qabağa getmişdir. İnsan azadlığı məsələsində önəmli olan fikrin sərbəst ifadə azadlığı, yəni söz azadlığıdır. Cəmiyyət belə azadlıqdan məhrum edildikdə inkişafdan qalır, ictimai münasibətləri isə nizamlamaq mümkün olmur. Söz azadlığının boğulması bir tərəfdən ictimai nəzarət imkanlarını məhdudlaşdırır, digər tərəfdən insanlarda, bütövlükdə isə cəmiyyətdə təcavüzkarlıq yaradır. Bu

¹²³ Yenə orada.

¹²⁴ Yenə orada.

¹²⁵ Əfəndiyev M., "Siyasi elmin problemləri", Bakı, Siyasət, 1998.

müləhizələrə əsaslanan Spinoza deyirdi: "Azad dövlətdə hər kəs istədiyi kimi fikirləşə, fikirləşdiyi kimi də danışa bilər"¹²⁶. Bu, söz azadlığı barədə çox mükəmməl və faydalı bir tezis idi.

Jan-Jak Russo (1712- 1778) Fransa inqilabı başlamamışdan bir qədər əvvəl ictimai müqavilə barədə təhlillər apararaq, Hobbsun və Lokkun ideyalarını xeyli inkişaf etdirdi. 1789-cu il Fransa inqilabı isə "insanın və vətəndaşın hüquqları haqqında bəyannamə" elan edərək siyasi fikrin inkişafına böyük təkan verdi. Bu bəyannamədə deyilirdi:

- vətəndaşın azadlıq, təhlükəsizlik və zülmə müqavimət hüququ var;
- qanunla qadağa olunmayan hər şeyə icazə verilir;
- xalq mahiyyətcə suveren hakimiyyətin mənəbəyidir;
- azadlıq başqasına ziyan yetirmədən hər şeyi etmək imkanındır;
- mülkiyyət toxunulmaz və müqəddəs hüquq olduğuna görə heç kəs ondan məhrum edilə bilməz;
- hər bir kəs günahı elan edilənə qədər günahsız sayılır (günahsızlıq prezumpsiyası)¹²⁷.

Nəhayət, Fransa inqilabı Avropaya respublika adlanan yeni tipli bir idarəçilik forması verdi.

Hüquq dövləti ideyası ilk dəfə qədim dünyada meydana gəlsə də, bu termin 19-cu əsrdə Almaniyada elmə gətirilmişdi. Onun mahiyyəti konstitusiyalı və inzibati hakimiyyət orqanlarının hüquqa tabe olması və onların üzərində hüquqi nəzarətin olmasıdır. "Hüquqi dövlət" anlayışı dövlətdə bütün sosial birliklərin, o cümlədən ayrı-ayrı fərdlərin hüquqa hörmət etdiyini və ona münasibətdə bərabər vəziyyətdə olduğunu göstərir. O həm də hüququn hakimiyyətin mövqeyində dayanmasını, hakimiyyətin, cəmiyyətin və onun vətəndaşlarının qanuna şərtsiz əməl etmələrini özündə ehtiva edir.

Belə bir dövlətdə dövlət öz fəaliyyətini qanun çərçivəsinə salmalı və qanunun müəyyənləşdirdiyi sərhədləri keçməməlidir. Burada hamı qanun qarşısında bərabər cavabdehdir. Hər bir vətəndaş dövlət, dövlət isə hər bir vətəndaş qarşısında məsuliyyət daşıyır, insan azadlıqlarına və haqlarına tam təminat verilir. Dövlət stabil konstitusiyaya və qanunvericilik sistemində malik olur. Stabil qanunvericilik hüququn bərqərar edilməsi, vətəndaşların qanunlara sayğı göstərməsi və onlara əməl etməsi üçün vacib

şərtidir. Əgər qanunvericilik tez-tez dəyişdirilirsə ona vətəndaşların da, hakimiyyət strukturlarının da sayğısı zəifləyir. Fundamental, yəni baza hüququ dayanıqlı olmalıdır. Ancaq belə şəraitdə hüquqa etibar və inam formalaşa bilər. Dayanıqlı hüquqi münasibətlər bərqərar olan dövlətlərdə milli kapital "xaricə qaçmağa" meyl göstərmir, beyin axınları baş vermir. Əksinə stabillik erası bərqərar olur və cəmiyyət tərəqqi edir. Həmçinin bu şəraitdə konstitusiyanın və qanunun başqa hüquqi aktlardan aliliyi vacibdir; Effektiv fəaliyyət göstərən hüquq-mühafizə sistemi mövcuddur (məhkəmə, prokurorluq, istintaq, arbitraj, konstitusiya məhkəməsi və s.). Burada vətəndaş cəmiyyəti inkişaf edib, vətəndaşların hüquq sahəsində maariflənmə səviyyəsi yüksəkdir.

Belə bir dövlət mülkiyyətin hakimiyyətdən, xüsusi sərvətin kollektiv sərvətdən ayrılmasının təsisatlandırılması (bu və ya başqa bir təsisatın təmsilində rəsmiləşdirilməsi) nəticəsində yaranır. Bunun sayəsində fərdlər, azad əmək müqaviləsindən istifadə etməklə öz kapitalını, texniki birliklərini, işçi qüvvəsini və i. a. istədikləri şəkildə istifadə etməklə azadlığı əldə edirlər. Məhz bu mənada belə bir dövlətin hakim olduğu cəmiyyəti çox vaxt "müqavilə cəmiyyəti" adlandırırlar.

Hüquqi dövlətin iqtisadi əsası multistruktur, bərabər hüquqlu və hüquqi baxımdan eyni dərəcədə müdafiə olunmuş müxtəlif mülkiyyət formalarına söykənir. Hüquqi dövlətdə mülkiyyət bilavasitə maddi nemətlərin istehsalçıları və istehlakçılarına məxsusdur; fərdi istehsalçı öz şəxsi əməyinin məhsullarının mülkiyyətçisi kimi çıxış edir. Dövlətçiliyinin hüquqi başlanğıcı yalnız hüququn hakimiyyətini, istehsalat münasibətləri iştirakçılarının bərabərliyini, cəmiyyətin rifahının daimi artımı və özünü inkişafını iqtisadi baxımdan təmin edən mülkiyyətin müstəqilliyi və azadlığı olduqda reallaşır.

Hüquqi dövlətin sosial əsasını azad vətəndaşları – ictimai tərəqqi daşıyıcılarını birləşdirən özünü tənzimləyən vətəndaş cəmiyyəti təşkil edir. Belə dövlətin diqqət mərkəzində insan, onun müxtəlif maraqları dayanır. Sosial institutlar, ictimai əlaqələr sistemi vasitəsilə hər bir vətəndaşın öz yaradıcı, əmək imkanlarını reallaşdırması üçün zəruri şərait yaradılır, fikir plüralizmi, şəxsi hüquq və azadlıqlar təmin edilir. Totalitar idarəetmə metodlarından hüquqi dövlətçiliyə keçid dövlətin sosial fəaliyyətinin kəskin oriyentasiya dəyişməsindən, "məsuliyyətsiz"

¹²⁶ Yəni orada.

¹²⁷ Əfəndiyev M., "Siyasi elmin əsasları", Bakı, Siyasət, 2004.

istehsalatın vətəndaşların sosial-iqtisadi, siyasi və mənəvi maraqları üzərindəki prioritetindən imtina ilə bağlıdır. Dövlətin möhkəm sosial əsası onun hüquqi dayaqlarının sabitliyini müəyyən edir. Hüquqi dövlət eyni zamanda sosial dövlətdir.

Hüquqi dövlətin mənəvi əsasını ümumbəşəri humanizm və ədalət, bərabərlik, şəxsiyyətin, onun şərəfi və ləyaqətinin azadlığı prinsipləri təşkil edir. Hüquqi dövlətçilik rejimi insanın ali mənəvi dəyərlərini real surətdə təsdiqləyir, onların cəmiyyətin həyatında müəyyənləşdirici rolunu təmin edir, şəxsiyyətin üzərində özbaşınalıq və zorakılığı istisna edir. Bu, konkret şəkildə dövlət idarəetməsinin demokratik metodlarında, ədalət məhkəməsinin ədalətliyində, dövlətlə qarşılıqlı münasibətlərdə şəxsiyyətin hüquq və azadlıqlarının prioritetində, azlıqların hüquqlarının müdafiəsində, müxtəlif dini baxışlara dözümlülükdə və s. ifadə olunur. Dövlət həyatının mənəvi zənginliyi ümumilikdə cəmiyyətin mənəvi yetkinliyini, onun mədəni səviyyəsini, sosial-iqtisadi və siyasi münasibətlərdə humanizmi müəyyənləşdirir.

Hüquqi dövlət – bu, ölkədə məskunlaşmış xalqın, millətin və xalqların suverenliyini özündə birləşdirən suveren dövlətdir. Hakimiyyətin aliliyi, ümumiliyi, dolğunluğu və müstəsnalığını həyata keçirən belə dövlət bütün vətəndaşlar üçün istisnasız olaraq, ədalət başlanğıcı üzərində qurulmuş təbii münasibətlərin azadlığını təmin edir. Hüquqi dövlətdə məcbur etmə hüquq əsasında həyata keçirilir. Məcbur etmə, dövlət suverenliyinin vacib göstərici olmaqla, hüquqla məhdudlaşdırılıb, qanunsuzluq və özbaşınalıq istisna edir. Dövlət ağıllı (hüquqi) çərçivələrdə və yalnız suverenliyi, vətəndaşlarının maraqları pozulduqda güc tətbiq edir. Əgər bir insan öz davranışı ilə digər insanların azadlığına təhdid yaratdıqda, o həmin insanın azadlığını məhdudlaşdırır.

- Hüquqi dövlətin əlamətləri aşağıdakılardır:
- Qanunun aliliyi, hüququn üstünlüyü;
- Vətəndaşların hüquqlarının müdafiəsi;
- Dövlət hakimiyyəti həddinin müəyyən edilməsi;
- Şəxsiyyətin hüquqlarının təmin edilməsi (yalnız müdafiə edilməsi azdır);
- Qrup hüquqlarının müdafiəsi;
- Hakimiyyət bölgüsü;
- Məhkəmə və qanun qarşısında hamının bərabərliyi;

- Konstitusiyə nəzarəti;
- Dövlət və qeyri-dövlət təsisatlarının (partiyaların, ictimai təşkilatlarının və s.) funksiya və səlahiyyətlərinin məhdudlaşdırılması;
- Dövlətin vətəndaşlar qarşısında məsuliyyəti, vətəndaşların sosial mühafizəsi, onların dövlət qarşısında məsuliyyəti.

Bu əlamətlərin hamısına bir dövlət daxilində təsadüf etmək, ideal dövlətin mövcud olması deməkdir. Lakin təəssüf ki, hələ ki, tam mənada hüquq dövlətinin tələblərinə cavab verən dövlət yoxdur. Sözügedən istiqamətdə axtarışlar var ki, bu da öz növbəsində cəmiyyətin tərəqqisi və təkmilləşməsi üçün geniş imkanlar yaradır.

Hüquqi dövlət vətəndaş cəmiyyətinin udmağa və şəxsiyyəti bütünlükdə mütəlqəyyət bürokratik hakimiyyətin özbaşınalığına tabe etməyə cəhd göstərən, totalitar dövlətin alternatividir.

Dövlətin siyasi təbiəti daha aydın şəkildə onun suverenliyində özünü göstərir. Məhz suverenlikdə cəmiyyətin siyasi sisteminin müxtəlif halqalarının tələbatları və maraqlarının bütün qamması cəmləşir. Müstəqillik sayəsində dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarının maraqları koordinasiya edilir, onların ədalətli hüquqi bərabərliyi və azad inkişafı təmin olunur.

Demokratikləşmə prosesində hüquqi dövlət yaradılması zərurətinə xüsusi fikir verilir. Hüququn rolunu mütəlqəşdirməyərək, hüquqi dövlət ideyasının özünə real yanaşmaq lazımdır. Belə ki, "həqiqətdə siyasi hakimiyyət daim hüquqi çərçivələrdən can qurtarmağa çalışır və "hüquqi dövlət" – bu, daha çox ideal tipdir".

Qanunvericiliyin kodlaşma və sistemləşmə yolu ilə təkmilləşdirilməsi. Bu yol xüsusən hakim ideologiyaların tez-tez dəyişdiyi və bir sistemdən başqasına keçid ərəfəsində yaşayan dövlətlər üçün aktualdır. Sovet qanunvericiliyi hüquqla möhkəmləndirilmiş komanda-inzibati rəhbərlik metodu üzərində qurulmuşdu. Bir hüquqi-normativ akt digərinə uyğun gəlmirdi. Hökumət aktlarının çoxu ruh etibarilə qüvvədə olan qanunlara uyğun deyildi.

Qanunlara əməl etmək üçün onların legitimliyi, bütün cəmiyyət tərəfindən tanınması və qəbul edilməsi də çox vacib şərtədir. Ayrı-ayrı qanunlara cəmiyyətin neqativ münasibəti hakimiyyətə inamsızlığa və etimadsızlığa gətirib çıxarır.

Qüvvədə olan qanunvericiliyin icrası üçün, onlara əməl etməyin effektiv mexanizmini yaratmaq. Dövlət müntəzəm olaraq hüquq-

mühafizə orqanlarının fəaliyyət effektivliyinin, onların nüfuzunun artırılmasına çalışmalıdır. Hüquq dövlətinin yaradılmasında həlledici rolu müstəqil məhkəmələr oynayır. Müasir dünyadakı demokratik rejimlər ən çox məhkəmə müstəqilliyi sahəsində mövcud olan nöqsanlardan əziyyət çəkir. Cəmiyyətdə təcavüzkarlıq yaradan amillərdən biri də məhkəmələrin ədalətsizliyi və qeyri-müstəqil fəaliyyət göstərmələridir. Məhkəmə ədalətin bərqərar olduğu sonuncu instansiyadır. Vətəndaş burada da ədalətin bərqərar olmadığını gördükdə, özü ədalət bərqərar etmək haqqında fikirləşir.

Vətəndaşlarda, vəzifəli şəxslərdə, ümumiyyətlə cəmiyyətdə dayanıqlı hüquqi düşüncənin formalaşması. Ağıllı və faydalı qanunlar yaratmaq azdır. Əsas məsələ cəmiyyətin bu qanunlara əməl etməsinin effektiv yollarını işləyib hazırlamaq, onlara əməl olunması sahəsində müsbət vərdişlər formalaşdırmaqdır. Aşağı yaşlardan başlayaraq cəmiyyətin hər bir vətəndaşında hüquqa və qaydalara hörmət, onlara əməl etmək vərdişləri aşılanmalıdır. Müasir dövrdə vətəndaşların hüquqi maarifləndirilməsi imkanları böyükdür. Lakin tarixi təcrübə bu prosesin uzununu və təcridi, eyni zamanda davamlı bir proses olduğunu da göstərir.

Tarixən hakimiyyət və qanun həmişə yanaşı mövcud olmuş və inkişaf etmişdir. Əksər hallarda hakimiyyət qanunu üstələmişdir. Lakin indi elə bir dövrdür ki, artıq bir çox ölkələrdə hüquqa dövləti nəzəriyyə kimi deyil, əməli proses kimi yanaşırlar; hüquqi dövlət yaranır və getdikcə təkmilləşir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, qanunun aliliyi, təbii ki, hər şey üzərində onun mütləq üstünlüyü demək deyildir. Belə ki, hər şeydən öncə, qanun heç də hər şeyə qadir deyildir; ikincisi, dövlət hakimiyyəti qanunla deyil, mübarizə ilə yaranır və yalnız sonra qanunla təsbit olunur. Bu mənada, yeni mənbəyinə, təkamülünə görə üstünlük hakimiyyətə məxsusdur. Bununla belə, özbaşınalığın qarşısını almaq üçün qanun hakimiyyətə nəzarət etməlidir.

Qanunun aliliyi onda öz ifadəsini tapmış xalqın ümumi iradəsinin suverenliyinə əsaslanır. Lakin dövlət hakimiyyətinin ali nümayəndəli orqanının fəaliyyəti buna heç bir təminat vermir. Qanunun ümumxalq iradəsindən kənara çıxması, birincisi, o qəbul edilən məqamda mümkündür; ikincisi, qanun köhnə bilər və artıq əhalinin iradəsini adekvat əks etdirə bilmir.

Nəhayət, qanunun aliliyi yalnız dövlət aparatı tərəfindən onun təmin edilməsinin dönməzliyində

ifadə olunmur, o, habelə onun sərəncamlarına vətəndaşların əməl etməsinə inamın olmasını nəzərdə tutur.

Hələ XVIII əsrdə böyük alman alimi İ. Kant "Hüquqsünasılığın metafizik əsasları" adlı kitabında "vətəndaşların və dövlət hakimiyyətinin qarşılıqlı məsuliyyətini necə təmin etmək olar?"-sualına cavab verərək yazırdı ki, bütün sınılanmış idarə formalarından ən yaxşısı respublikadır, lakin, əgər hakimiyyət bölgüsü yoxdursa, hətta onun özü də hakimiyyətin özbaşınalığının və korlanmasının qarşısını almağa təminat verə bilmir. Onun fikrincə, burada qanunverici orqana ilkin mövqe, məhkəmə hakimiyyətinə isə xüsusi mövqe məxsusdur, çünki yalnız burada vətəndaş özü üçün səmərəli müdafiə tapa bilir və tapmalıdır. O yazırdı ki, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyi təcrübədən irəli gəlir: hakimiyyət başında olanlar həmişə qanunu öz mənafeyinə uyğun şərh etməyə can atırlar. Buna yol verməmək üçün konstitusiya məhkəməsi təsis etmək lazımdır¹²⁸.

Beləliklə, hakimiyyət bölgüsü hüquqi dövlətin çox mühüm prinsipi kimi çıxış edir.

Hüquqi dövlət – çoxölçülü inkişaf edən təzahürdür. İctimai tərəqqinin gedişində o yeni xassələr qazanır, cəmiyyətin konkret yaşam şəraitinə və onun inkişaf səviyyəsinə müvafiq olan yeni məzmunla dolur. İstənilən hüquqi dövlətin keçici olmayan ümumi başlanğıcı onun hüquqla əlaqəsidir. Hüquqi dövlət – bu, dövlət hakimiyyətinin fərdlərlə və onların müxtəlif birlikləri ilə qarşılıqlı münasibətlərinin hüquq normaları əsasında qurulduğu təşəkkül və fəaliyyət formasıdır. Bununla yanaşı, hüquq yalnız hamının və hər kəsin azadlıq ölçüsü kimi çıxış etdikdə, mövcud qanunlar xalqın və dövlətin maraqlarına xidmət etdikdə, onların realizəsi isə ədalət mücəssəməsi olduqda prioritet rol oynayır. İnkişaf etmiş qanunvericilik hələ cəmiyyətdə hüquqi dövlətin mövcudluğuna dəlalət etmir.

Rusiya vətəndaş cəmiyyətinə gəldikdə isə, o formalaşma mərhələsindədir. Bu gün bu proses ictimai-siyasi strukturların qeyri-sabitliyi, mədəni bazar münasibətlərinə yavaşımış çıxış, mülkiyyətçilərin geniş sosial təbəqəsinin olmaması, şəxsiyyətin hüquqi müdafiəsi mexanizminin aşağı effektivliyi ilə çətinləşir. Və yenə də, bütün bu çətinliklərə və müxtəlif növ çevrilişlərə baxmayaraq, Rusiyada vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması özünəməxsus cəhətlərin saxlanması ilə dinc inkişaf axarında getməkdədir. Konstitusiya ilə vətəndaş

¹²⁸ İbrahimli X., "Politologiya", Bakı, 2008.

cəmiyyətinin əsas ideyaları təsbit edilmişdir. İnsan, onun hüquq və azadlıqları ali dəyər, insan və vətəndaşın hüquq və azadlıqlarının tanınması, riayət edilməsi və müdafiəsi isə dövlətin öhdəliyi elan edilmişdir. Hakimiyyətin qanunverici, icraedici və məhkəmə hakimiyyətinə bölünməsi elan edilmiş, yerli özünüidarəetmə orqanlarının zəmanətləri müəyyən olunmuşdur. Rusiyada vətəndaş cəmiyyətinin gələcək inkişafı mülkiyyətin ağıllı və ardıcıl dövlətsizləşdirilməsi, bürokratik aparatın ixtisar olunması və neytrallaşdırılması, çoxpartiyalı sistemin formalaşdırılması, istehsalatın inkişafı üçün stimullar sisteminin yaradılması, optimal sosial proqramların işlənilib-hazırlanmasından asılıdır. Bu planda təsirli vasitələrdən biri vətəndaş cəmiyyətinin kökündə dayanan münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsidir. Belə tənzimlənmənin mənası hüququn köməyi ilə üç əsas məqsədin həll edilməsindədir: dövlətin vətəndaş cəmiyyətinin işlərinə və vətəndaşın şəxsi həyatına müdaxiləsinə pərdə qoymaq; dövlətin vətəndaş cəmiyyəti qarşısındakı öhdəliklərini təsbit etmək; hüquqi dövlət haqqında konstitusiya müddəalarının reallığını təmin etmək.

Ölkəmizdə həyata keçirilən konstitusiya islahatların məqsədi demokratik dəyərlərin təsbit olunması və gerçəkləşdirilməsi mexanizmlərinin işlənib hazırlanmasıdır.

Hüququn aliliyin prinsipinin həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı prinsiplər hüquqi praktiki əhəmiyyət daşıyır:

- a) mərkəzi qanunvericilik sisteminin mövcudluğu prinsipi;
- b) sosial ədalət prinsipi;
- c) dövlət orqanlarının cəmiyyətin ayrı-ayrı hissələrinə deyil, bütün cəmiyyətə xidmət etməsi.

Digər mühüm prinsip hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipidir.

Bu prinsip öz təsbitini Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 7-ci maddəsində tapmışdır: "Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyəti, hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipi əsasında təşkil edilir:

- qanunvericilik hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi həyata keçirir;
- icra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikasının prezidentinə mənsubdur;
- məhkəmə hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri həyata keçirir¹²⁹.

Bu prinsipin başlıca mahiyyəti ondan ibarətdir ki, dövlətdə o zaman demokratik idarəetmə rejimi bərqərar olur ki, dövlət hakimiyyətinin funksiyaları, müstəqil dövlət orqanları arasında bölünmüş olsun. Eyni zamanda bu prinsipi dövlət hakimiyyəti orqanlarının səmərəli fəaliyyəti üçün mühüm zəmin yaradır.

Hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipi özündə aşağıdakı üç elementi birləşdirir:

- 1) "çəkəndirmə və tarazlaşdırma";
- 2) dövlət hakimiyyət orqanlarının vahidliyi;
- 3) dövlət orqanlarının qarşılıqlı fəaliyyəti;

Bu elementlərin məcmusu dövlət hakimiyyət orqanlarının müstəqilliyi, həmçinin, hakimiyyətlərin əlverişli balanslaşdırılmasını təmin edir.

Hüquqi dövlətin növbəti prinsipləri hər kəsin qanun qarşısında bərabərliyi və insan və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının üstünlüyü konstitusiya quruluşunun humanist əsası kimi qəbul edilir.

Dövlətin bu xarakteristikası onu ehtiva edir ki, Azərbaycan Respublikasında din dövlətdən ayrılır, başqa sözlə, bunlar qarşılıqlı fəaliyyət göstərir, bir – birilərinin işlərinə qarışmırlar.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 7-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan dünyəvi dövlətdir. Azərbaycan dövlətinin dünyəvi dövlət xarakteristikası özünü aşağıdakı amillərdə göstərir:

- 1) rəsmi, qanunlaşdırılmış dinin mövcud olması – heç bir din məcburi müəyyən edilə bilməz.
- 2) Dinin dövlətdən ayrılması.

¹²⁹ Şirəliyev H., Əhmədov Ə., "Politologiya", Bakı, 1997.

3) Bütün dini etiqadların qanun qarşısında bərabərliyi.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 18-ci maddəsinə görə, Azərbaycan Respublikasının dini dövlətdən ayrılır və bütün dini etiqadlar qanun qarşısında bərabərdir, insan ləyaqətini alçaldan və ya insanpərvərlik prinsiplərinə zidd olan dinlərin yayılması və təbliği qadağandır, habelə təhsil sistemi dünyəvi xarakter daşıyır¹³⁰.

Hər bir kəs dinə münasibətini müstəqil müəyyən-

ləşdirir, valideynlər və onları əvəz edən şəxslər qarşılıqlı razılıq əsasında, uşaqlarını öz-lərinin dini əqidəsinə və dini münasibətlərinə mü-vafiq olaraq tərbiyə edə bilirlər.

Hazırda respublikamızda hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesi gedir. Keçid dövrünün doğurduğu məlum çətinliklərə baxmayaraq, həmin prosesin uğurla nəticələnəcəyi şəksizdir.

¹³⁰ İbrahimli X., "Politologiya", Bakı, 2008.

AZAD İQTISADI ZONALAR VƏ AZƏRBAYCAN

Elçin ƏKBƏROV*

Azad İqtisadi Zonaların (AİZ) dünya ölkələrinin iqtisadiyyatında özünəməxsus rolu var. Xüsusi iqtisadi imtiyazları – aşağı vergi dərəcələri - olan ərazilərin formalaşdırılmasına hələ orta əsrlərdən başlanılmışdır. Lakin, XX əsrin ortalarında AİZ dünya iqtisadiyyatında az-az hallarda tətbiq olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsindən sonra AİZ-lər sürətlə inkişaf etməyə və dünya üzrə yayılmağa başladı. Onlar müxtəlif inkişaf mərhələsinə malik olmaqla, həm də fərqli iqtisadi və siyasi əsaslara malikdirlər. Bu səbəbdən də AİZ-lərlə əlaqəli, İqtisadi və Texnoloji İnkişaf Zonası, Azad Ticarət Zonası (Çində), Azad Limanlar (Hong Kong, İtaliya, Filippin, Tayvanda) kimi bir çox terminlər vardır. Lakin, AİZ yuxarıda qeyd olunanların əsas xüsusiyyətlərini əks etdirib ümumiləşdirdiyi üçün bu terminin istifadəsinə üstünlük verilir. Həm inkişaf etməkdə olan və həm də inkişaf etmiş ölkələr iqtisadi inkişafı sürətləndirmək, xarici investisiyaları cəlb etmək və işsizliyi azaltmaq məqsədilə AİZ yaratmağa meyl edirlər. Xüsusilə də, keçid iqtisadiyyatı dövründə olan ölkələr AİZ yaratmaqla iqtisadi üstünlüklərdən yararlanmaq istəyirlər. Buraya eyni zamanda Azərbaycanı da aid etmək olar.

AİZ əmtələrin (malların), kapitalların və iş qüvvəsinin hərəkəti üçün geniş açılan, iqtisadi və inzibati güzəştlərə malik olan ərazidir. Burada xarici və yerli sahibkarlar üçün ən əlverişli vergi, maliyyə və gömrük şərtləri yaradılır. AİZ-nin ərazisində həm xarici investisiyalı tam xarici müəssisələr, həm də ölkənin hər hansı mülkiyyət formasında olan müəssisələri fəaliyyət göstərir. O bir ölkənin daxilində və ya sərhəd ərazilərində olmaqla bir neçə ölkənin ərazisində yerləşə bilər. AİZ həm də daxili iqtisadiyyata nəzarət etmək və onu dünya iqtisadiyyatının mənfəəti təsirindən qorumaq üçün istifadə olunur¹³¹.

AİZ bu məqsədlərlə yaradılır: xarici tərəfdaşların və ölkə sahibkarlarının maddi və maliyyə resurslarının cəlb edilməsi, istehsalın ən mühüm sahələrində qabaqcıl texnika və texnologiyaların tətbiq edilməsi, ixrac yönümlü istehsalın yaradılması hesabına beynəlxalq əmək bölgüsünə fəal qoşulma, rəqabət qabiliyyətli idxal əvəzləyici istehsalın yaradılması əsasında valyuta resurslarına qənaət edilməsi, istehsalın və marketingin idarə edilməsində və təşkilində

qabaqcıl təcrübənin praktikada öyrənilməsi, ən yeni növ məhsul və texnologiyaların işlənilməsinə və tətbiqinə çəkilən xərclərin və vaxtın azaldılması, ölkələr arasında əmtələtin və kapitalların axınının sadələşdirilməsi.

Hər bi AİZ-in özünün aparıcı sahələri vardır. Məsələn: ticarət və yükləmə, daşıma və saxlanma Azad Limanlar və Azad Ticarət Zonaları üçün, sənaye, yüksək texnologiyalar və ticarət İxrac Prosesinq Zonası və Azad Müəssisə Zonası üçün, maliyyə, sığorta, turizm isə Azad Xidmət Zonası üçün aparıcı sahələr hesab olunur. Böyük AİZ-ləri aparıcı sahələri yuxarıda qeyd olunan demək olar ki, bütün sahələri əhatə edir.

AİZ-lər yerləşməsinə və funksionallığına görə əsasən ərazi və rejim baxımından fərqləndirilir. Lakin, eyni zamanda beynəlxalq və ya milli (yerli), bağlı və ya açıq tipləri də vardır. AİZ-in əraziyə görə klassifikasiya olunan forması dünya iqtisadiyyatında daha mühüm rol oynayır. Bu formanın yüksək keyfiyyətli infrastrukturunu və daha yaxşı təlim görmüş işçi heyəti olan idarəetmə vasitələri vardır. AİZ-in rejim klassifikasiyası isə ev sahibi olan ölkədə hər hansı bir yerdə yerləşən müəssisələrə müəyyən mənfəətin təmin olunmasını nəzərdə tutur. Rejim klassifikasiyası üzrə bölünmüş AİZ-lər əraziyə görə bölünənlərə nisbətən daxili iqtisadiyyatla daha intensiv əlaqədə olurlar. Bundan başqa rejim tipi ərazi tipi ilə birlikdə mövcud ola və ondan inki.af etməyə başlaya bilər. Məsələn Tayvanda,

AİZ qarşısında duran vəzifələrin həlli üçün əlverişli şərtlərin formalaşması üzrə kompleks tədbirlərə daxildir: vergi həvəsləndirilməsi – zona müəssisələrinin vergidən azad edilməsi və ya əsas iqtisadi ərazilər və qonşu ölkələrlə müqayisədə aşağı vergilərin müəyyən edilməsi; gömrük güzəştləri – müəssisələrin istehsal fəaliyyəti üçün xaricdən və ölkənin digər rayonlarından xammalın, yarımfabrikatların, maşın və avadanlıqların gömrük vergisiz idxalı və AİZ-də istehsal olunan əmtələrin ixracı; daha az sərt valyuta maliyyə tənzimlənməsi – sadələşdirilmiş valyuta hesablaşmaları sistemi, xüsusi (özünün) maliyyə-kredit sistemi, investisiya olunmuş xarici kapitalın və mənfəət və gəlirlərin xaricə qeyri-məhdud miqdarda köçürülməsinə zəmanət;

* Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Xüsusi İstedadlar Qrupu (bakalavr) və Maliyyə üzrə MBA (magistr) məzunudur.

¹³¹ P. И. Хасбулатов – Мировая экономика и международные экономические отношения.

resurslara və xidmətlərə elektrik və su təchizatı, torpağın binaların və tikililərin icarəyə verilməsinə görə ödəmələrin azalması.

AİZ-in təşkil edilməsi regional inkişafa, vergi sisteminə, investisiyalara, işsizliyə və ətraf mühit mühafizəsinə öz müsbət təsirini göstərir və eyni zamanda regionun digər ölkələri ilə münasibətlərin də inkişafına yardım edir. Demək olar ki, bütün ölkələr eyni tipli idxal və ixracdan azad olmanı təmin edir, lakin, tətbiq edilən vergi güzəştləri ölkələr üzrə dəyişir.

Kiçik inkişaf edən iqtisadiyyatın ixracatı artırması və beynəlxalq bazarlarla əlaqələri inkişaf etdirməsi üçün ən uğurlu seçim xarici investorlarla əməkdaşlıq etməkdir. Bu, ölkəyə kapital axını ilə yanaşı idarəetmə və marketinqin də inkişafına öz müsbət təsirini göstərir. Buna görə də möhkəm idarəetməsi olan və ticarətə açıq, stimullaşdırıcı AİZ xarici investisiyaların qoyulması üçün iqtisadiyyatın başqa sahələrinə nisbətən daha cəlbedicidir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə təşkil edilmiş AİZ-lər, xüsusən də Azad Ticarət Zonaları (ATZ) buraya güclü kapital axınına səbəb olur ki, bu da öz növbəsində perspektivdə həmin ölkənin rifah halının yüksəlməsinə xidmət edir. Qeyd etmək lazımdır ki, adətən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə olan güclü tənzimlənmə və mühafizəkarlıq siyasəti bu ölkələrə kapital axını üçün sədd rolunu oynayaraq, onun qarşısını alır. Buna görə də AİZ təşkil edilməsi bu tipli səddlərin aradan qaldırılmasına, kapital axınının artımına yol açır ki, bunun da nəticəsində əməyin məhsuldarlığı artır, ölkələrarası əlaqələr genişlənir, yeni iş yerləri açılır və ödənilən gəlir və mənfəət vergilərinin artımına yol açır ki, bu vəsaitlər dövlət büdcəsinə ödənilir. Təbii ki, bu da uzunmüddətli dövrdə ev sahibi olan ölkənin rifahını yüksəldir və inkişafıq şərtləndirir.

AİZ yaradılmasının işsizliyin azaldılması üçün də mühüm əhəmiyyəti vardır. Bu işçi qüvvəsinin işli təmin olunmasını və əksər hallarda həm də qadın işçi qüvvəsinin də işlə təmin olunmasını artırır. İşsizliyin azalması gəlirlərin artımı ilə yanaşı, yoxsulluğun azalmasına da yardım edir. AİZ-də fəaliyyət göstərən müəssisələrdəki işləri əmək tutumlu olduğunu və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ucuz ixtisasız işçi qüvvəsinin olduğunu nəzərə alaraq demək olar ki, AİZ-lərin inkişaf etdikdi olan ölkələrdə təsis edilməsi daha məqsədəuyğundur. Lakin, sonradan AİZ-in inkişafı ixtisaslı işçi qüvvəsinə də tələbatı artırır. Təcrübə göstərir ki, AİZ-də fiziki infrastrukturun qurulması və tikinti sektorunun stimullaşdırılması geniş ixtisasız işçi kütələsinə tələbat yaradır ki, bu da bəzən hətta işçi qüvvəsinin çatışmazlığına gətirib çıxarır. Bu sadələşdirilməmiş birbaşa iş yerlərinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Bununla yanaşı, otellərə, restoranlara, nəqliyyat

vasitələrinə, bank, sığorta, turizmə olan tələbat da artır ki, bu da dolayısıyla yeni iş yerlərinin yaradılmasına səbəb olur. Burada isə həm ixtisaslı və həm də ixtisasız işçi qüvvəsinə tələbat yaranır. Bundan başqa, iqtisadiyyatın digər sahələrində investisiya fondlarının əsas vəsaitlərə çevrilməsi, malların və xidmətlərin alınması hesabına AİZ-dən kənar da iqtisadi fəallıq artır. Bütün bunların nəticəsində isə əlavə gəlir əldə edilir, bu səbəbdən də yeni təhsil, səhiyyə, nəqliyyat və s. sahələrdə daxili tələbat da artır. Bunun da nəticəsində gəlirlər və işsizlikdə multiplikator effekti yaranır.

Bundan əlavə, AİZ-də qadın əməyi də geniş formada istismar olunur ki, bu da qadınların daha nizam-intizama meyilli olması və daha çox əməksevər olması ilə izah olunur. Müəyyən edilmişdir ki, AİZ-də işəgötürənlər ixtisasız və yarımixtisaslı işçiləri seçərkən, onların daha tolerant, dözümlü və nizam-intizamlı olduğunu əsas götürərək qadın işçilərə daha çox üstünlük verirlər.

AİZ-in yüksək ixtisaslı iş qüvvəsi ilə təmin edilməsi milli kadrların, o cümlədən yerli mütəxəssislərin hazırlanması və yenidən hazırlanması sisteminin inkişafını, xaricdə təhsil və staj keçmədən geniş istifadəni tələb edir. Xarici mütəxəssisləri cəlb etmək üçün maliyyə həvəsləndirilməsi metodlarından, həm də AİZ-in ərazisində dünya səviyyəli infrastrukturun yaradılmasından istifadə olunur. AİZ-in ərazisinə gəlmə və qəbul rejimi xarici vətəndaşlar üçün sadələşdirilmişdir.

AİZ ərazisində dünya səviyyəli sosial və mühəndis infrastrukturunun yaradılması bir qayda olaraq, tamamilə qəbul edən tərəfin üzərinə düşür və külli miqdar məsrəflər tələb edir və buna görə də AİZ nadir hallar istisna olmaqla, kiçik əraziləri əhatə edir.

AİZ qarşısında duran məqsəd və vəzifələrdən asılı olaraq, Azad Ticarət Zonalarına (ATZ), İxrac-İstehsal Zonalarına (İİZ), Texnopolislərə, Texnoparklara, dar çərçivəli ixtisaslaşdırılmış zonalara bölünür.

ATZ – məhsulun qorunub saxlanması və emalının tamamlanması üçün lazım olan avadanlığa malik olan, ölkənin gömrük ərazisindən təcrid olunan dəniz limanının dəmir yolu sərhəd keçidinin, təyyarə limanının ərazisinin, ölkənin digər yerlərinin bir hissəsidir. Zonanın ərazisinə gətirilən mallar (əmtəələr) gömrük rüsumlarının, idxal vergilərinin ödənilməsindən və idxal üzərində digər nəzarət növlərindən azaddır. Ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən bütün digər qanunlar və əsasnamələr ATZ ərazisinə tam həcmdə şamil olunur.

İİZ – xüsusi statusa malik, azad ticarət rejimindən savayı, vergi qoyma sahəsində güzəştləri, resurslara və xidmətlərə görə tədiyələri, valyuta nəzarətini ehtiva edən ərazi anklavıdır. Zonada istehsal məqsədləri üçün nəzərdə tutulan idxal malları (əmtələri) gömrük rüsumlarından azaddırlar. İİZ ərazisində istehsal olunan məhsulun ixracı gömrük vergisiz həyata keçirilir. Müəssisələr üçün vergi güzəştləri müəyyən dövr üçün (çox zaman 5 il üçün) gəlir vergisinin, xaricə mənfəətə köçürülməsinə görə verginin ödənilməsindən azad olmanı, yerli və regional vergilərdən azad olmanı ehtiva edir. Xarici mütəxəssislər üçün güzəştlər şəxsi gəlir vergisinin azalması və ya tam azad olmasından və alınmış gəlirlərin xaricə sərbəst köçürülməsi imkanından ibarətdir.

Əsas fondların sürətli amortizasiyasında – ilkin fəaliyyət mərhələsində avadanlığın dəyərinin birinci xidmət ilində 100%-ə qədər silinməsinə icazə verilməsi, torpaq, su və elektrik enerjisinə görə icazə haqqının azaldılması geniş tətbiq olunur. Texnologiyaların ATZ və İİZ-dən fərqli olaraq qapalı ərazi anklavları olması vacib deyil, zonanın adı şərti xarakter daşıyır, çünki bir çox güzəştlər zona xarakterinə malikdir. Texnoparklara və texnopolislərə daxil olan müəssisələr üçün fəaliyyət göstərən güzəşt rejimi elm tutumlu texnologiyaların fundamental işləmələr bazasında yaradılmasına və elmi-texniki tərəqqinin qabaqcıl sahələrini təmin etmək məqsədilə onların istehsalı sürətli tətbiqinə yönəldilmişdir. Texnoparklar və texnopolislər müdafiə kompleksi üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir. Texnoparkın yaradılması vergi, gömrük və digər güzəştlərdən başqa 5-10 il üçün nəzərdə tutulan ən yeni texnologiyaların işlənilməsini tələb edir. Bunun üçün isə sabit dövlət sifarişlərindən yaranan bilavasitə dövlət yardımı və dəstəyi, konkret layihələr üçün təmənnasız dotasiyalar, dünya bazarlarında rəqabət mübarizəsində dövlət yardımının göstərilməsi mühüm əhəmiyyətə kəsb edir. Dar çərçivəli ixtisaslaşdırılmış zonalar konkret fəaliyyət növü (turizm, mehmanxana təsərrüfatı, idman və ovçuluq və s.) ilə əlaqədardır. Onlar bir qayda olaraq, nisbətən kiçik zaman kəsiyində əsas tip zonaların təqdim etdiyi güzəştlərin bir hissəsindən istifadə edirlər. Güzəştlər ayrı-ayrı müəssisələrə verilir, ərazi cəhətdən belə zonalar məhdudlaşdırılır¹³².

Müxtəlif ölkələr üzrə Azad İqtisadi Zonalar və inkişaf istiqamətləri

Əvvəldə qeyd olunduğu kimi dünya ölkələri üzrə AİZ-lər əsasən XX əsrin ortalarından

sonra genişlənməyə başlamışdır. Bunlardan biri də Çindir və burada 1980-ci illərdə struktur islahatlardan sonra və dünyaya açılma siyasətinə başlamasından sonra AİZ-lər inkişaf etməyə başladı. Bu həm də onu göstərir ki, AİZ-lər dünyaya açılma siyasəti üçün, xarici kapitalın, texnoloji və idarəetmə təcrübəsinin mənimsənilməsi və istifadəsi, sosialist olsa da bazar yönümlü iqtisadiyyatın qurulması və nəhayət milli və beynəlxalq bazarların əlaqələndirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Sonrakı dövr ərzində iqtisadiyyatın inkişafı ilə AİZ-lərin dolayısı siyasi və iqtisadi rolunu birbaşa iqtisadi rola çevrilərək regional iqtisadi inkişafa öz töhfəsini verməyə başladı. AİZ-lər bir neçə yolla regional iqtisadi inkişafa yardım edir. Bunlardan – ilkin olaraq, daxili regionların xarici investisiyanı cəlb etməsi, ixracı artırması və yeni iş yerləri yaratmaq vasitəsilə regional iqtisadi inkişafa yardım edir. İkinci daxili inkişafı təmin edir. Yəni zəif inkişaf etmiş daxili regionlar daha güclü inkişaf etmiş regionalın maliyyə dəstəyinə ehtiyac duyur və bu maliyyə vəsaitlərindən yararlanma imkanı əldə edir. Nəzərə alsaq ki, Çin AİZ-lərinin əsas məqsədi ölkədə ümumi yüksək səviyyəli və perspektivli yaşayışa nail olmaqdır, onda zəif və güclü inkişaf etmiş regionlar arasında kapital axını normal qarşılmalıdır. Bundan başqa, daxili və xarici müəssisələr və investorlar tərəfindən səhmdar cəmiyyətlərin yaradılmasını və iqtisadi əməkdaşlıq zonalarının yaradılmasını da misal göstərmək olar. İqtisadi əməkdaşlıq zonaları (İƏZ) əsasən AİZ-lər arasında iqtisadi əməkdaşlığın yüksək səviyyəsi hesab olunur və bu məqsədlə yaradılır.

Türkiyədə AİZ

1980-ci illərdə Türkiyənin ixrac yönümlü strategiyasını gücləndirməsindən sonra AİZ-lərin yaradılmasına diqqət artırıldı. Əslində Türkiyədə AİZ yaradılması ideyası hələ 1920-ci illərdə Türkiyə parlamentinin bu məsələ ilə bağlı qərar qəbul etməsi ilə başlayır. Lakin, 1920-ci illərin sonu və 1930-cu illərdə dünya iqtisadi böhranı bunun yaradılmasına mane oldu bu məsələ 1980-ci illərdə yenidən gündəmə gəldi. 1980-ci illərin ortalarında ixrac yönümlü investisiya və istehsalatı dəstəkləyən, işsizliyin azaldılmasını, xarici kapitalın və texnologiyaların ölkəyə axınının sürətləndirilməsini, xarici maliyyə və ticarət imkanlarının effektiv mənimsənilməsi və istifadəsini nəzərdə tutan qanun qəbul edildi. Həmin vaxtlar Mersin, Antalya, Adana və İzmirin yaxınlığında zonaların yaradılması nəzərdə tutulurdu. Artıq 1990-cı illərin ortalarında Mersin (ticarət əməliyyatları, tekstil və hazır paltar

¹³² <www.banker.az>.

istehsalı üstünlük təşkil edir), Antalya (turizm yönümlü ticarət mərkəzlərinin təsis edilməsi regionun turizm potensialının inkişafına töhfə vermək üçün təsis edilmişdi), Atatürk Hava Limanı (əsasən tekstil, hazır paltar, elektrik və optik malların idxal və ixracı üzrə ixtisaslaşmış), İstanbul Dəri (dəri və dəri mallarının istehsalı və saxlanması üzrə bütün fəaliyyət növlərini əks etdirən özəl sektorda ilk ixtisaslaşmış zonadır) və Trabzonda (Avropa ölkələri, Müstəqil Dövlətlər Birliyi üzv ölkələri və Türkiyə Respublikası arasında malların tranziti üzrə) azad zonalar fəaliyyət göstərirdi. Dövlət proqramı çərçivəsində və ilk azad zona olduğundan Mersin və Antalya azad zonalarının infrastrukturunu və torpağı dövlət tərəfindən təmin olunub, lakin maliyyələşmə özəl sektor tərəfindən həyata keçirilir. Azad zonaların tətbiq edilməsi və idarə olunması üzrə təcrübə artdıqca maliyyələşmənin özəl sektor tərəfindən aparılmasına üstünlük verilir. Bunlardan fərqli olaraq, İstanbul Dəri və Trabzon azad zonalarının infrastrukturunu və maliyyələşdirilməsi hətta torpağın təmin olunması belə özəl sektor tərəfindən həyata keçirilib.

Avrozonada İrlandiya və İtaliya AİZ-ləri

İrlandiyada AİZ-in inkişafı dövlətin və Avropa İttifaqının dəstəyi ilə yaradılmış azad müəssisələr zonasına yaxınlıqda yerli və xarici müəssisələrin yaradılması ilə inkişaf etməyə başlayır. Beləliklə, iqtisadiyyatın inkişafı burada universitetin sonra isə texnoloji parkın təsis edilməsini şərtləndirir.

İtaliya sənaye zonalarının yaradılmasına görə fərqləndirilir. Six yol şəbəkəsinin və inkişaf etmiş infrastrukturun olması burada sənaye zonasının yaradılması üçün münbit şərait yaratmışdır. Bundan əlavə nəqliyyatın və daşımaçılığın çox sürətli inkişafı ölkədaxili və digər ölkələrlə münasibətlərin dərinləşdirilməsi üçün imkan yaradır.

Azərbaycanda Azad İqtisadi Zonaların yara-dılması perspektivləri və onların yaradılması ilə həll oluna bilən məsələlər

Azərbaycan neft-qaz hasilatı və ixracatında sürətli yüksəliş üçün tələb olunan infrastrukturunu demək olar ki, artıq formalaşdıraraq ölkəyə pul vəsaitlərinin axınına effektiv bir şəkildə idarə etmək və bu prosesin şəffaflığını təmin etməkdədir. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycan neft-qaz ehtiyatları eyni sektorda olan digər ixracatçılara nisbətən çox azdır və neft hasilatının yaxın illər üzrə hasilat proqnozuna nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycanda bu hasilat tezliklə azalmağa və tədricən tükənməyə başlayacaqdır. Ona görə də hal-hazırda əsas prioritet məsələlərdən biri yaxın illər ərzində qeyri-neft sektorunun tədricən və sağlam inkişafını təmin etməli və eyni zamanda ölkədə yoxsulluğun və işsizliyin səviyyəsinin

azaldılmasıdır. Bunlara nail olmaq üçün dövlət bir sıra planlarını reallaşdırmağa başlayaraq qeyri-neft sektorunda biznes mühitini cəlbedici etmək və bu sektora daha çox investisiya cəlb etməyə, təhsil və səhiyyədə islahatlar aparmağa və sürətlə dəyişən dünya ilə ayaqlaşmağa meyli edir. Azərbaycanın Böyük İpək Yolunun üzərində, Avropa və Asiya arasında yerləşməsi və buna görə də "şərqi qapısı" adlanması, Xəzər dənizinin sahilində uğurlu mövqeyə malik olması burada Azad İqtisadi Zonaların yaradılması üçün geniş imkanlar yaradır və eyni zamanda bunu labüd edir. Bu halda AİZ-in yaradılması qeyri-neft sektoru ilə yanaşı eyni zamanda neft-sektorunu da dəstəkləyəcək və regional inkişafı və inteqrasiyanı daha da sürətləndirəcək.

Cari dövrdə dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə bağlanmış Hasilatın Pay Bölgüsü üzrə Sazişlər çərçivəsində Azərbaycanın dövlət büdcəsinə kifayət qədər böyük maliyyə vəsaitləri daxil olur ki, bu da qeyri-neft sektoruna xarici investisiyalarla yanaşı daxili investisiyanın qoyulmasını, ölkə vətəndaşlarının sosial ehtiyaclarının və rifah halının yaxşılaşdırılması, təhsil və səhiyyədə lazımi islahatların aparılması üçün tələb olunan prosedurların yerinə yetirilməsinə imkan yaradır.

Azərbaycan ixtisaslı və ucuz işçi qüvvəsinə malikdir ki, bu da AİZ-in yaranması üçün əlverişli hesab olunan əsas şərtlərdən biri hesab olunur. Neft və qaz ehtiyatları ilə yanaşı, Azərbaycan dəmir filizi, sink, mis və molibden yataqlarına, bir çox tikinti materialları ehtiyatlarına malikdir. Hal-hazırda qeyri-neft sektoru olaraq inkişaf edən əsas sahələr kənd təsərrüfatı, kənd təsərrüfatı sənayesi, emal sənayesi, nəqliyyat və xidmət sektorları fərqləndirilir. Bunlar qeyri-neft sektorunda təməl inkişaf istiqamətləri hesab oluna bilər. Hal-hazırda neft gəlirlərinin çoxluğu qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün müəyyən mənada maneə yaradır.

Kənd təsərrüfatının emal sənayesi inkişaf və yeni iş yerlərinin açılması üçün böyük imkanlara malikdir.

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq, qeyd etmək lazımdır ki, AİZ yaradılması Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir və Azərbaycan bunun yaradılması üçün konkret addımlar atmaqdadır. Aşağıda barəsində ətraflı məlumatın verildiyi "Azərbaycanda Xüsusi İqtisadi Zonaların yaradılması haqqında" 14 aprel 2009-cu il tarixli qanunun qəbul edilməsi buna əyani sübutdur.

AİZ-in Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Belə ki, AİZ-in yaradılmasının Azərbaycan üçün hansı əhəmiyyətinin olduğuna

nəzər salsaq görürük ki, bu, regionda yeni müəssisələrin yaradılması, bazardakı malların keyfiyyətinin yüksəlməsi, ixracatın artması ilə nəticələnəcək. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan üçün uyğun olan AİZ forması kimi Azad Ticarət Zonası, Azad Turist Zonası, Xüsusi İqtisadi Zona və Texnoloji park göstərilə bilər. Hal-hazırda Sumqayıt Texnoloji Parkı tikinti mərhələsindədir.

Hər zaman biznesin inkişafı üçün ən böyük maneələrdəb biri olan korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərinin son zamanlar gücləndirilməsi, biznes mühitinin inkişafına stimül verməkdədir. Bu da AİZ yaradılacağı təqdirdə onun şəffaf fəaliyyətə başlayacağına zəmin yaradır.

Azərbaycanda Xüsusi İqtisadi Zonaların yaradılması haqqında qanun

Xüsusi İqtisadi Zonaların (XİZ) yaradılması haqqında Qanun (Qanun) 14 aprel 2009-cu il tarixdə qəbul edilmiş, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 iyun 2009-cu il tarixli fərmanı ilə təsdiqlənmiş və 6 iyun 2009-cu il tarixdə rəsmi dövlət qəzetində çap olunmaqla qüvvəyə minmişdir¹³³. Qanun XİZ-in yaradılmasının məqsədini, XİZ ərazisində fəaliyyət göstərən müəssisələrə aid edilən güzəştləri, müvafiq orqanların səlahiyyətlərini və s. müəyyən edir.

XİZ-də sahibkarlıq fəaliyyətinin güzəştli şərtlərlə həyata keçirilməsi üçün onun rezidentlərinə xüsusi hüquqi rejim tətbiq olunur. XİZ-in rezidenti olmaq üçün Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq dövlət qeydiyyatına alınmış hüquqi və fiziki şəxslər Qanuna əsasən müəyyən edilmiş qaydada XİZ-in qeydiyyat sənədnaməsini almalıdır. Səhmləri və ya payları 100 (yüz) faiz dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər xüsusi iqtisadi zonanın rezidenti kimi qeydiyyatdan keçə bilməzlər.

Azərbaycan Respublikasında XİZ-in yaradılmasının məqsədi xüsusi hüquqi rejimin və müasir texnologiyaların tətbiqi əsasında rəqabət qabiliyyətli yeni istehsal və xidmət sahələrinin təşkili yolu ilə Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın və bütövlükdə iqtisadiyyatın inkişafını sürətləndirməkdir¹³⁴.

Aşağıdakılar istisna olmaqla XİZ ərazisində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə qadağan edilməyən, yüksək rəqabət qabiliyyətli məhsulların istehsalı və xidmətlərin göstərilməsi

ilə bağlı sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək olar:

- qanunvericiliyə əsasən mülki dövriyyəsi qadağan edilmiş və ya məhdudlaşdırılmış əşyaların istehsalı, saxlanması və satışı, yerin təkindən faydalı qazıntıların çıxarılması, habelə qiymətli metalların, neftin, neft məhsullarının və təbii qazın hasilatı və emalı;
- teleradio yayım fəaliyyəti;
- spirtli içkilərin və tütün məmulatlarının istehsalı.

Xüsusi İqtisadi Zonaların gömrük rejimi

Mallar (aksizli mallardan başqa) Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisi xaricindən XİZ-ə idxal edilərkən idxal rüsumu və əlavə dəyər vergisi (ƏDV) və həmin mallar XİZ-dən Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisi xaricinə ixrac olunarkən, XİZ-də istehsal və ya emal olunmuş mallar Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisi xaricinə ixrac edilərkən, XİZ-də istehsal və ya emal olunmuş mallar təmir, yekuntamamlama işləri, nümunələrin sərəgisi və bu kimi məqsədlərlə Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisinə müvəqqəti idxal edilərkən, Azərbaycan Respublikasında mallar XİZ-lər arasında idxal-ixrac edilərkən gömrük rüsumları və vergilər tutulmur.

Xüsusi İqtisadi Zonaların vergi rejimi

XİZ ərazisində sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən qeydiyyatdan keçmiş rezidentlər malların təqdim edilməsindən, işlərin görülməsindən, xidmətlərin göstərilməsindən əldə etdikləri vəsaitin məbləğindən (ümumi hasilatın həcmindən) və satışdan kənar gəlirlərdən 0.5 faiz dərəcə ilə vergini (sadələşdirilmiş vergini) hesablayıb, rüb qurtardıqdan sonrakı 20-dək ödəməlidirlər. XİZ rezidentləri bu 0.5 faiz sadələşdirilmiş vergi və fiziki şəxslərin maddəli işlə əlaqədar gəlirindən vergi istisna olmaqla, vergi qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş digər vergiləri ödəməkdən azaddırlar.

Xüsusi İqtisadi Zonalarda dövlət təminatı

Dövlət XİZ yaradılarkən onun ərazisində müəyyənləşdirilmiş xüsusi hüquqi rejimin XİZ-in fəaliyyət göstərəcəyi bütün müddət ərzində qüvvədə qalacağına təminat verir. XİZ-in rezidentlərinin XİZ ərazisində qoyduqları investisiyaya, əldə etdikləri gəlir və mənfəətə, sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə, qanuni qazanılmış vəsaitlərin xaricə köçürülməsi şərtlərinə dair hüquqlarına təminat verir¹³⁵.

¹³³ Azərbaycan qəzeti – 6 iyun 2009-cu il, <www.azerbaijan-news.az>.

¹³⁴ Xüsusi İqtisadi Zonalar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.

¹³⁵ Xüsusi İqtisadi Zonalar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.

YENİ NƏŞRLƏR – NEW PUBLICATIONS – НОВЫЕ ИЗДАНИЯ

“BÖYÜK VƏ REGIONAL DÖVLƏTLƏRİN CƏNUBİ QAFQAZ VƏ MƏRKƏZİ ASİYAYA DAİR SIYASƏTİ”

Rauf CƏFƏROV

Europäische Hochschulschriften

Rauf Dschafarov

Die Politik der Groß-
und Regionalmächte
im Südkaukasus
und in Zentralasien

Azərbaycanlı politoloq, hal-hazırda Berlin Humboldt Universitetinin Tarix İnstitutunun doktorantı Rauf Cəfərovun 2009-cu ilin sonunda Almanyanın “Peter Lang” nəşriyyatında kitabı çapdan çıxmışdır. Kitab “Böyük və regional dövlətlərin Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya dair siyasəti” adlanır və altı fəsilədən (120 səhifə) ibarətdir. XX əsrin 90-cı illərində böyük və regional güclərin, yəni dövlətlərin Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya siyasətinə toxunulan tədqiqat işində müəllif qarşısında üç sualın araşdırılması məqsədini qoyur:

1. Nəyə görə böyük və regional güclər məhz Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionuna maraq göstərir?
2. Bu maraqların formalaşmasında hansı faktorlar (iqtisadi, siyasi, ideoloji və s.) mühüm rol oynayırlar?
3. Bu maraqların həyata keçirilməsində hansı xarici siyasət alətlərdən istifadə edilir?

PETER LANG

Alman dilində tam anlaşıqlı yazılmış kitab almandilli oxucular üçün Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionundakı beynəlxalq durum haqqında ilkin, amma kifayət qədər dolğun təsəvvür əldə etmək üçün yaxşı vəsait hesab oluna bilər. Müəllifin Azərbaycanlı olması və region dövlətləri ilə yaxından tanışlığı ona region haqqında yazılmış almandilli ədəbiyyatlar siyahısında əlavə üstünlük verir. Müəllif, öz kitabında – elmi neytrallığı qorumaq şərti ilə - Azərbaycana dair məqamlar da pozitiv mövqeyidə təqdim etmişdir.